

Міністерство освіти і науки України
Житомирський державний університет імені Івана Франка
Соціально-психологічний факультет
Кафедра теоретичної та практичної психології

**Методичні матеріали
до самостійної роботи з курсу**

ЗАГАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ

**Для студентів II курсу
Галузь знань 053 Соціальні та поведінкові
науки
спеціальності 053 Психологія
освітній рівень: бакалавр**

**Укладач
кандидат психологічних наук, доцент
Н.Ф.Портницька**

*Рекомендовано до друку Вченою Радою Житомирського державного університету
імені Івана Франка
(протокол №_ від ____ 2018 р.)*

Рецензенти:

Медведєв В.С. – кандидат психологічних наук, доцент кафедри юридичної психології
НАВС, м. Київ

Чабанюк Н.І. - кандидат психологічних наук, заступник начальника ДУ «Житомирський
навчальний центр підготовки поліцейських»

Загальна психологія: Методичні рекомендації до курсу / [уклад.
Портницька Н.Ф. – Житомир: ЖДУ ім. І.Франка, 2018. – 80 с.

Методичні рекомендації до курсу «Загальна психологія» розроблено відповідно до місця та значення дисципліни за структурно-логічною схемою, передбаченою освітньо-професійною програмою бакалаврів за спеціальністю 053 «Психологія». Вона спрямована на організацію роботи студентів на практичних заняттях.

Методичні рекомендації складаються з таких структурних компонентів: вступ, методичні рекомендації до організації теоретичного аналізу проблем пізнавальної діяльності, завдання для підготовки до контрольних робіт.

УДК 159.98(077)
ББК ____

ВСТУП

МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета викладання дисципліни «Загальна психологія» є набуття майбутніми психологами знань щодо основних фізіологічних та психологічних основ психічної діяльності та загальних закономірностей розвитку особистості, а також формування навичок роботи з теоретичним матеріалом та аналізу практичних ситуацій.

Завдання:

1. Оволодіння студентами категоріально-термінологічним апаратом загальної психології.
2. Формування знань структури та функцій психічних процесів.
3. Ознайомлення із розумінням змісту феноменів психічної діяльності у межах різних психологічних підходів.

Компетентності, якими повинен оволодіти здобувач

- Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу
- Знати категоріальний лад психології
- Вміння критично аналізувати і узагальнювати психологічну інформацію, отриману з різних джерел.
- Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку

Програмні результати навчання

- Визначати, аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання
- Демонструвати розуміння закономірностей та особливостей розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань
- Ілюструвати прикладами закономірності та особливості функціонування та розвитку психічних явищ
- Здійснювати пошук інформації з різних джерел для вирішення професійних завдань в т.ч. з використанням інформаційно-комунікаційних технологій.
- Здійснювати реферування наукових джерел, обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки.
- Зрозуміло повідомляти інформацію; доступно представляти результати психодіагностичних обстежень.

По завершенню вивчення курсу студенти повинні **знати**:

- основні методи психологічного дослідження;
- фізіологічні основи психічної діяльності особистості;
- закономірності розвитку сенсорної та когнітивної сфери особистості;
- закономірності та особливості регуляції дій та саморегуляції діяльності особистості;
- закономірності та особливості розвитку інтелекту.

По завершенню вивчення курсу студенти повинні **уміти**:

- формулювати та перевіряти гіпотези досліджень, аналізувати сутність психічних процесів в залежності від факторів, що на них впливають
- Проводити спостереження за психічним станом особистості, оцінювати рівень розвитку пізнавальних процесів особистості
- Здійснювати підготовку до проведення дослідження (аналіз власного досвіду, літератури, консультацій зі спеціалістами);
- На основі теоретичного аналізу та результатів дослідження виявляти закономірності психічної діяльності, психічні стани, чинники, що впливають на якість функціонування психіки людини у різних життєвих умовах;
- Здійснювати вимір індивідуально-психологічних показників особистості, її пізнавальної та емоційно-вольової сфери, виявляти схильності і здібності людини та резерви її розвитку.

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	Всього	У тому числі					Всього	У тому числі				
		Л.	П.	Лаб.	Інд.	С.р.		Л.	П.	Ла б.	Ін д.	С.р.
Модуль 1. Психологія відчуттів і сприймання												
Змістовий модуль 1. Закономірності та види відчуттів												
Тема 1. Психологічний зміст відчуттів і сприймання	8	2	2			4	8	2			6	
Тема 2. Закономірності відчуттів	4					4	4				4	
Тема 3. Класифікація відчуттів	16	4	4			8	16		2		14	
Змістовий модуль 2. Закономірності та види сприймання												
Тема 4. Організація та властивості сприймання	12	4	2			6	12	2			10	
Види сприймання	8	2	2			4	8		2		6	
Тема 5. Розвиток та патологія відчуттів та сприймання	6	2				4	6				6	
Виконання ІНДЗ (ПОЗ)	6				6		6			6		
Разом за модулем 1.	60	14	10		6	30	60	4	4	6	46	
Модуль 2. Психологія пам'яті												
Змістовий модуль 2. Теорії пам'яті												
Тема 5. Проблема пам'яті у психології Психологічні теорії пам'яті	10	4	2			4	10		2		8	
Змістовий модуль 3. Процеси пам'яті												
Тема 6. Організація мнемічної діяльності	8	4				4	8	2			6	
• Закономірності та види запам'ятовування і відтворення інформації	4		4			2	4				4	
Тема 7. Види і типи пам'яті та їх роль у психічній діяльності людини	2					2	2				2	
Тема 8. Розвиток та патологія пам'яті	4	2	2			2	4				4	
Виконання ІНДЗ (ПОЗ)	2				2		2			2		
Разом за модулем 2	30	10	8		2	14	30	2	2	2	24	
Модуль 3. Психологія уваги												
Змістовий модуль 4. Увага як регулятор психічної діяльності												
Тема 9. Теорії уваги у психології	8	2	2			4	8		2		6	
Тема 10. Види уваги	4					4	4				4	
Тема 11. Властивості уваги. Розвиток та патологія уваги.	6		2			4	6				6	
Тема 12. Увага як регулятор психічної активності особистості	10	4	2			4	10	2			8	
Виконання ІНДЗ (ПОЗ)	2				2					2		

Разом за модулем 3	30	6	6		2	16	36	2	2	2	24
Всього за семестр		30	24								
Модуль 4. Психологія діяльності											
Змістовий модуль 7. Оволодіння діяльністю											
Тема 13. Механізми оволодіння діяльністю	4	2				2	4				4
Тема 14. Рівні освоєння діяльності: формування умінь та навичок	2					2	2				2
Змістовий модуль 8. Регуляція діяльності											
Тема 15. Структура діяльності. Регуляція виконання дій	10	4	4			2	10		2		8
Тема 16. Регуляція і саморегуляція діяльності	6	4				2	6	2			4
• Психологічні моделі саморегуляції діяльності	4		2			2	4				4
Виконання ІНДЗ (ПОЗ)*	4				4		4				4
Разом за модулем 4	30	10	6		4	10	30	2	2		26
Модуль 5. Мислення, інтелект та мовлення у психічній діяльності											
Змістовий модуль 9. Мислення як основа інтелектуальної діяльності											
Тема 17. Мислення як психологічна основа інтелекту	6	4				2	6	2			4
• Мислення як основа регуляції діяльності	6		4			2	4				4
Змістовий модуль 8. Психологія інтелекту											
Тема 19. Поняття інтелекту у психології. Когнітивний розвиток особистості	6	2	2			2	6				6
Тема 20. Основні психологічні моделі інтелекту. Емоційний інтелект	16	6	4			6	6				6
Тема 21. Інтелект у структурі особистості.	6	2	2			2	7	2			5
Виконання ІНДЗ (ПОЗ)	4				4					4	
Змістовий модуль 10: зміст, функції розвиток мовлення											
Тема 22. Мовлення як психологічна проблема: поліфункціональний характер	6	2					10				10
Тема 23. Фізіологічні та психологічні механізми мовлення. Сприймання та розуміння мовлення	2	2	2			2	4		2		2
Тема 24. Мовлення та інтелект	4	2				2	4				4
Тема 25. Розвиток та патологія мовлення	4		2			2	4				4
Разом за модулем	60	20	16		4	20	30	4		4	24
Усього годин	210	60	50		12	75	165	12	6	12	135

РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Самостійна робота є невід'ємною складовою вивчення навчальної дисципліни. Вона здійснюється за такими напрямками:

- підготовка теоретичних питань до практичних занять;
- конспектування першоджерел;
- підготовка рефератів;
- виконання індивідуальних (професійно-орієнтованих) завдань;
- підготовка до підсумкових модульних робіт;
- підготовка до заліку та екзамену.

Підготовка теоретичних питань до практичних занять передбачає опрацювання питань теми практичного заняття. Ці питання могли як розглядати під час лекції, так і виноситися на самостійне опрацювання.

Алгоритм підготовки.

- Визначте питання для підготовки (Ви маєте розглянути усі питання, зазначені у плані практичного заняття).
- Візьміть у бібліотеці університету (читальному залі або на кафедрі) джерела, зазначені у списку основної літератури до заняття. При підборі літератури Ви можете користуватися бібліотечними каталогами (алфавітним, предметним або систематичним).
- Визначте розділи (теми або параграфи), у яких розкрито питання практичного заняття.
- Прочитайте ці розділи.
- Складіть план (простий або складний) відповіді на кожне питання.
- Визначте основні поняття, які Ви повинні засвоїти.
- Проаналізуйте, як опрацьований матеріал пов'язаний з іншими питаннями теми.
- Для кращого засвоєння та запам'ятовування матеріалу складіть короткий конспект, схеми, таблиці або графіки по прочитаному матеріалу.
- Визначте проблеми в опрацьованому матеріалі, які Ви недостатньо зрозуміли. З цими питаннями Ви можете звернутися на консультації до викладача.
- Перевірте, як Ви засвоїли опрацьоване питання. Ви можете це зробити, відповівши на тестові питання до теми або розв'язавши практичні завдання.

Конспектування першоджерел передбачає поглиблений розгляд окремих питань теми. Для конспектування можуть пропонуватися статті з фахових журналів, розділи монографій або підручників.

Алгоритм підготовки.

- Прочитайте запропоноване першоджерело.
- Правильно оформіть бібліографію першоджерела (автор, назва, вихідні дані).
- Складіть план (простий або складний).
- Для кожного пункту плану виділіть основні положення проблеми, яка висвітлюється у першоджерелі.
- Представте прочитаний текст у вигляді тез або анотації, використовуючи, при потребі, схеми, таблиці, графіки тощо.
- Для самоперевірки перекажіть статтю, використовуючи власний конспект.

Підготовка рефератів передбачає глибокий та детальний аналіз проблеми, винесеної у темі реферату.

Алгоритм підготовки.

- Ознайомтеся з вимогами до реферату.
- Підберіть літературу, у якій розкривається тема реферату. При підборі літератури Ви можете користуватися бібліотечними каталогами (алфавітним, предметним або систематичним).
- Складіть план реферату.
- Опрацюйте літературні джерела, користуючись порадами до конспектування першоджерел.
- Систематизуйте опрацьований матеріал відповідно до плану реферату.
- Дайте власний критичний аналіз та оцінку висвітленої проблеми.
- Оформіть реферат відповідно до вимог.
- На основі реферату підготуйте усну доповідь на практичне заняття.

Підготовка до підсумкової модульної роботи (ПМР), заліку та екзамену має на меті узагальнення та систематизацію знань з окремого модуля або дисципліни у цілому.

Алгоритм виконання

- Ознайомтеся з переліком питань та завдань до ПМР або екзамену.
- Підберіть підручники, інструктивно-методичні матеріали або іншу довідкову літературу, необхідну для підготовки (її перелік Ви можете знайти в робочій програмі або інструктивно-методичних матеріалах).
- Перегляньте зміст кожного питання, користуючись власними конспектами або підручниками.
- Визначте рівень знань з кожного питання.
- Визначте питання, які потребують ретельнішої підготовки (опрацювання додаткової літератури, складання конспектів, схем, виконання окремих завдань тощо). З цією метою зверніться до алгоритму підготовки теоретичних питань до практичних занять та виконання завдань до лабораторних занять.
- Для самоперевірки перекажіть теоретичні питання або виконайте практичне завдання.

Примітка: якщо ви маєте труднощі у підготовці окремих теоретичних питань або виконанні практичних завдань, ви можете звернутися за консультацією до викладача. Час проведення консультацій зазначений у Графіку проведення консультацій (кафедра соціальної та практичної психології).

Модуль 4. ПСИХОЛОГІЯ ВІДЧУТТІВ ТА СПРИЙМАННЯ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	Всього	У тому числі					Всього	У тому числі				
		Л.	П.	Лаб.	Інд.	С.р.		Л.	П.	Ла б.	Ін д.	С.р.
Модуль 1. Психологія відчуттів і сприймання												
Змістовий модуль 1. Закономірності та види відчуттів												
Тема 1. Психологічний зміст відчуттів і сприймання	8	2	2			4	8	2			6	
Тема 2. Закономірності відчуттів	4					4	4				4	
Тема 3. Класифікація відчуттів	16	4	4			8	16		2		14	
Змістовий модуль 2. Закономірності та види сприймання												
Тема 4. Організація та властивості сприймання	12	4	2			6	12	2			10	
Види сприймання	8	2	2			4	8		2		6	
Тема 5. Розвиток та патологія відчуттів та сприймання	6	2				4	6				6	
Виконання ІНДЗ (ПОЗ)	6				6		6			6		
Разом за модулем 1.	60	14	10		6	30	60	4	4	6	46	

Практичні заняття №1-5.

Умови одержання оцінки за модуль:

- відвідати 9 заняття (з 11 занять);
- одержати 8 оцінок (з 11 можливих: 1 оцінка за перевірку рівня засвоєння знань з теми, яка виносилася на самостійне опрацювання, є обов'язковою; 1 за виконання професійно-орієнтованого завдання, 5 оцінки за усні відповіді на практичних заняттях та 4 оцінки за письмові відповіді на практичних заняттях).

Обов'язкові види робіт:

- опрацювати питання з плану практичного заняття;
- опрацювати основні поняття;
- законспектувати першоджерела;
- пройти перевірку рівня засвоєння знань з теми, яка виносилася на самостійне опрацювання, на індивідуальній консультації у викладача.

Види робіт на вибір:

- реферат або повідомлення (готує один студент з академічної групи).

ЛЕКЦІЙНИЙ КУРС

Тема 4. ПСИХОЛОГІЧНИЙ ЗМІСТ ВІДЧУТТІВ ТА СПРИЙМАННЯ

Мета: поглиблювати знання студентів про природу відчуттів та сприймання, знайомити з основними теоріями, що пояснюють механізми дії відчуттів та сприймання.

Професійна спрямованість: усвідомлення ролі різних частин аналізатора у виконанні діяльності.

План:

1. Поняття про відчуття та сприймання.
2. Психофізика та психофізіологія відчуттів.

3. Фізіологічні основи сприймання.
4. Теорії відчуттів та сприймання.

Основні поняття	<i>відчуття, сприймання, польмодальність сприймання, рефлекс, аналізатор, рецептор, перцептивна діяльність, підпорогові відчуття, семантична установка, конструктивістський підхід</i>
------------------------	--

Література

Основна література

1. Лурия А.Р. Лекции по общей психологии. – СПб.: Питер, 2004. – 320 с. (С.96-101, 121-126)
2. Любимов В.В. Психология восприятия. Учебник \ В.В.Любимов. – М.: Эксмо, МПСИ, 2007. – 472 с.
3. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии. — СПб.: Питер, 2010. — 713 с (177-184, 225-233)
4. Шиффман Х.Р. Ощущение и восприятие. 5-е изд. – СПб.: Питер, 2003. – 928 с.
5. Хомская Е. Д. Нейропсихология: 4-е издание. — СПб.: Питер, 2005. — 496 с.

Додаткова література

1. Адам Д. Восприятие, сознание, память. – М.: Мир, 1983. – 152 с.
 2. Бандурка Т.Н. Исследование полимодальности восприятия у студентов Психология человека в современном мире. Том 1. Комплексный и системный подходы в исследованиях психологии человека. Личность как субъект жизненного пути (Материалы Всероссийской юбилейной научной конференции, посвященной 120-летию со дня рождения С.Л. Рубинштейна, 15-16 октября 2009 г.) / Ответственные редакторы: А. Л. Журавлев, В. А. Барабанщиков, М. И. Воловикова. - М.: Изд-во «Институт психологии РАН», 2009. – С.14-20.
 3. Восприятие и действие / Под ред. А.В. Запорожца. – М.: Просвещение, 1967. – 322 с.
 4. Восприятие и деятельность / Под ред. А.Н. Леонтьева. – М.: Изд-во МГУ, 1976. – 320с.
 5. Леонтьев А.Н. Лекции по бщей психологии. М., 2000. \ \ http://dvkashirsky.narod.ru/olderfiles/1/Leontev_A.N_Lekcii_po_obshei_psiho-83715.pdf
 6. Пасніченко, А. Е. Психологія пізнавальної сфери особистості: відчуття, сприймання, мислення. Курс лекцій [Текст]. – Чернівці: ВІЦ «Місто», 2013. – 320 с.
 7. Познательные процессы: ощущение, восприятие / Под ред. А.В. Запорожца и др. – М.: Педагогика, 1982. – 336 с.
 8. Свааб Д. Ми – це наш мозок. – Х.: КСД, 2016. – 332 с.
 9. Хрестоматія по ощущению и восприятию / Под ред. Ю.Б. Гиппенрейтер, В.В.Любимова М.Б. Михалевской и Г.И. Любимовой. – М.: Изд-во АСТ Астрель, 2009. – 687 с.
- Інформаційні ресурси:* електронна хрестоматія до курсу, комплекс тестових завдань у ZDU «PROJECT»

Тема 3. КЛАСИФІКАЦІЯ ВІДЧУТТІВ (1-2 Ч.)

Мета: поглиблювати знання студентів про закономірності різних видів відчуттів.

Професійна спрямованість: уміння використовувати закономірності відчуттів різних видів відчуттів у роботі з клієнтами.

План:

1. Критерії класифікації відчуттів
2. Природа та закономірності відчуттів:
 - зорові відчуття: закономірності відчуття кольору;
 - слухові відчуття;
 - нюхові, смакові відчуття;
 - больові відчуття.

Основні поняття	<i>Модальність відчуттів, якість, інтенсивність, тривалість відчуттів, комплементарні кольори, послідовні образи, ефект приналежності кольору, вестибулярні відчуття, кінестетичні відчуття, хімічні відчуття, ефекти післядії</i>
------------------------	--

Література

Основна література

1. Лурия А.Р. Лекции по общей психологии. – СПб.: Питер, 2004. – 320 с. (101-107)
2. Любимов В.В. Психология восприятия. Учебник \ В.В.Любимов. – М.: Эксмо, МПСИ, 2007. – 472 с.
3. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии. — СПб.: Питер, 2010. — 713 с
4. Шиффман Х.Р. Ощущение и восприятие. 5-е изд. – СПб.: Питер, 2003. – 928 с.

Додаткова література

5. Бенеш Г. Психологія: dtv-Atlas: Довідник: Пер. з нім. / Худож. Герман і Катерина фон Заальфельд; Наук. ред. пер. В.О.Васютинський / Г. Бенеш – К.: Знання-Прес, 2007. – 510с.
6. Пасніченко, А. Е. Психологія пізнавальної сфери особистості: відчуття, сприймання, мислення. Курс лекцій [Текст]. – Чернівці: ВІЦ «Місто», 2013. – 320 с.
7. Путятю Л.М. Психология сенсорных процессов: Учеб. пособие / Л.М.Путятю. -Гродно: ГрГУ, 2001. - 80 с.
8. Свааб Д. Ми – це наш мозок. – Х.: КСД, 2016. – 332 с.
9. Хрестоматія по ощущению и восприятию / Под ред. Ю.Б. Гиппенрейтер, В.В.Любимова М.Б. Михалевской и Г.И. Любимовой. – М.: Изд-во АСТ Астрель, 2009. – 687 с.

Інформаційні ресурси: електронна хрестоматія до курсу, комплекс тестових завдань у ZDU «PROJECT»

Тема 4. ОРГАНІЗАЦІЯ І ВЛАСТИВОСТІ СПРИЙМАННЯ (Ч. 1-2)

Мета: поглиблювати знання студентів про закономірності сприймання.

Професійна спрямованість: уміння використовувати закономірності сприймання у роботі з клієнтами, усвідомлення дії закономірностей сприймання у навчальній діяльності .

План:

1. Константність сприймання.
2. Предметність сприймання.
3. Цілісність сприймання.
4. Осмисленість та узагальненість сприймання.
5. Організація зорового сприймання: сприймання форми, глибини.
6. Організація слухового сприймання.

Основні поняття	<i>фігура і фон, перцептивна діяльність, зорове, слухове, сприймання, сприймання руху, сприймання часу, сприймання простору, ілюзії сприймання</i>
------------------------	--

Література

Основна література

1. Бенеш Г. Психологія: dtv-Atlas: Довідник: Пер. з нім. / Худож. Герман і Катерина фон Заальфельд; Наук. ред. пер. В.О.Васютинський / Г. Бенеш – К.: Знання-Прес, 2007. – 510с.
2. Лурия А.Р. Лекции по общей психологии. – СПб.: Питер, 2004. – 320 с. (126-163)
3. Любимов В.В. Психология восприятия. Учебник \ В.В.Любимов. – М.: Эксмо, МПСИ, 2007. – 472 с.
4. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии. — СПб.: Питер, 2010. — 713 с (С.240-256).

Додаткова література

5. Граник Г.Г., Самсонова А.Н. Роль установки в процессе восприятия текста (на материале художественного текста) // Вопросы психологии. – 1993. – №2. – С. 72.
6. Кроль В. М. Психологические механизмы зрительного восприятия: интегральная модель // Вопросы психологии. – 1998. – №6. – С. 44
7. Логвиненко А.Д. Зрительное восприятие пространства. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1981. – 224 с.
8. Мильруд Р. П. Зависимость зрительных иллюзий от уровня познавательного развития // Вопросы психологии. – 1997. – №1. – С.114
9. Осгуд Ч. Перцептивная организация \ <http://www.psychology-online.net/articles/doc-1224.html> (2009)
10. Панов В. И. Непосредственно-чувственный уровень восприятия движения и стабильности объектов // Вопросы психологии. – 1998. – №2. – С. 82
11. В. Т. Прокопенко, В. А. Трофимов, Л.П. Шарок. Психология зрительного восприятия/ Учебное пособие. - СПб: СПбГУИТМО, 2006. – 73с.
12. Маклаков А.Г. Общая психология. СПб.: Питер, 2013. – 816 с.
13. Хрестоматія по ощущению и восприятию / Под ред. Ю.Б. Гиппенрейтер и М.Б. Михалевской. – М.: Изд-во Хрестоматія по ощущению и восприятию / Под ред. Ю.Б. Гиппенрейтер, В.В.Любимова М.Б. Михалевской и Г.И. Любимовой. – М.: Изд-во АСТ Астрель, 2009. – 687 с.
14. Эльконин Д.Г. Восприятие времени. – М.: Изд-во Академии педагог. наук, 1962. – 34 с.

Контрольні питання:

1. Дайте визначення понять «відчуття», «якість відчуттів», «тривалість відчуттів», «інтенсивність відчуттів», «пороги чутливості», «локалізація відчуттів».
2. Охарактеризуйте основні властивості відчуттів.
3. Проаналізуйте нюхові та смакові відчуття.
4. Проаналізуйте тактильні відчуття.
5. Визначте особливості больових відчуттів.
6. Дайте визначення поняття «кінестетичні відчуття», «хімічні відчуття».

Тема 4. ВИДИ СПРИЙМАННЯ

Мета: поглиблення знань студентів про класифікацію та основні види сприймання; ілюзії сприймання.

Професійна спрямованість: усвідомлення індивідуальних особливостей різних видів сприймання у власній навчальній та професійній діяльності.

План:

1. Класифікація видів сприймання.
2. Основні види сприймання:
 - сприймання простору (форми, розмірів)
 - сприймання руху (відстані)
 - сприймання часу
3. Ілюзії сприймання

Основна література

1. Лурия А.Р. Лекции по общей психологии. – СПб.: Питер, 2004. – 320 с. (126-163)
2. Любимов В.В. Психология восприятия. Учебник \ В.В.Любимов. – М.: Эксмо, МПСИ, 2007. – 472 с.
3. Пасніченко, А. Е. Психологія пізнавальної сфери особистості: відчуття, сприймання, мислення. Курс лекцій [Текст]. – Чернівці: ВІЦ «Місто», 2013. – 320 с.
4. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии. — СПб.: Питер, 2010. — 713 с

Додаткова література

5. Граник Г.Г., Самсонова А.Н. Роль установки в процессе восприятия текста (на материале художественного текста) // Вопросы психологии. – 1993. – №2. – С. 72.
6. Кроль В. М. Психологические механизмы зрительного восприятия: интегральная модель // Вопросы психологии. – 1998. – №6. – С. 44
7. Логвиненко А.Д. Зрительное восприятие пространства. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1981. – 224 с.
8. Мильруд Р. П. Зависимость зрительных иллюзий от уровня познавательного развития // Вопросы психологии. – 1997. – №1. – С.114
9. Панов В. И. Непосредственно-чувственный уровень восприятия движения и стабильности объектов // Вопросы психологии. – 1998. – №2. – С. 82
10. В. Т. Прокопенко, В. А. Трофимов, Л.П. Шарок. Психология зрительного восприятия/ Учебное пособие. - СПб: СПбГУИТМО, 2006. – 73с

Тема 4. РОЗВИТОК ТА ПАТОЛОГІЯ ВІДЧУТТІВ І СПРИЙМАННЯ

Мета: поглиблювати знання студентів про закономірності розвитку відчуттів і сприймання.

Професійна спрямованість: уміння використовувати закономірності сприймання в організації дослідження, усвідомлення дії закономірностей сприймання у навчальній діяльності .

План:

1. Загальні тенденції розвитку сприймання.
2. Вікові закономірності розвитку відчуттів і сприймання.
3. Патологія сприймання

Основні поняття	<i>Розвиток сприймання, агнозія, поршення узагальненості сприймання</i>
------------------------	---

Література

Основна література

1. Лурия А.Р. Лекции по общей психологии. – СПб.: Питер, 2004. – 320 с. (126-163)
2. Любимов В.В. Психология восприятия. Учебник \ В.В.Любимов. – М.: Эксмо, МПСИ, 2007. – 472 с.
3. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии. – СПб.: Питер, 2010. – 713 с. (С.240-256).
4. Хомская Е. Д. Нейропсихология: 4-е издание. – СПб.: Питер, 2005. – 496 с.

Додаткова література

5. Лобанов, А.П. Когнитивная психология: от ощущений до интеллекта : учеб. пособие / А.П. Лобанов. — Минск : Новое знание, 2008. — 376 с.
6. Маклаков А.Г. Общая психология. – СПб.: Питер, 2002. – 592 с.
7. Пасніченко, А. Е. Психологія пізнавальної сфери особистості: відчуття, сприймання, мислення. Курс лекцій [Текст]. – Чернівці: ВІЦ «Місто», 2013. – 320 с.
8. Путятю Л.-М. Психология сенсорных процессов: Учеб. пособие / Л.М.Путятю. -Гродно: ГрГУ, 2001. - 80 с.
9. Хрестоматия по ощущению и восприятию / Под ред. Ю.Б. Гиппенрейтер, В.В.Любимова М.Б. Михалевской и Г.И. Любимовой. – М.: Изд-во АСТ Астрель, 2009. – 687 с.
Інформаційні ресурси: електронна хрестоматія до курсу, комплекс тестових завдань у ZDU «PROJECT»

Контрольні питання:

7. Охарактеризуйте основні лінії розвитку відчуттів і сприймання.
8. Проаналізуйте сприймання дорослої людини.
9. Опишіть причини порушень відчуттів.
10. Визначте особливості порушення узагальненості сприймання.

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №1.

ПСИХОЛОГІЧНИЙ ЗМІСТ ВІДЧУТТІВ ТА СПРИЙМАННЯ

Мета: поглиблювати знання студентів про природу відчуттів та сприймання, знайомити з основними теоріями, що пояснюють механізми дії відчуттів та сприймання.

Професійна спрямованість: усвідомлення психологічного змісту відчуттів і сприймання у практичній діяльності.

План:

1. Поняття про відчуття та сприймання.
2. Психофізіологія відчуттів і сприймання
3. Фізіологічні основи сприймання.
4. Теорії відчуттів та сприймання.

Основні поняття	<i>відчуття, сприймання, полімодальність сприймання, рефлекс, аналізатор, рецептор, перцептивна діяльність, підпорогові відчуття, семантична установка, конструктивістський підхід</i>
------------------------	--

Література

Основна література

1. Лурия А.Р. Лекции по общей психологии. – СПб.: Питер, 2004. – 320 с. (С.96-101, 121-126)
2. Любимов В.В. Психология восприятия. Учебник \ В.В.Любимов. – М.: Эксмо, МПСИ, 2007. – 472 с.
3. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии. – СПб.: Питер, 2001. – 702 с. (177-184, 225-233)
4. Шиффман Х.Р. Ощущение и восприятие. 5-е изд. – СПб.: Питер, 2003. – 928 с.

Додаткова література

5. Адам Д. Восприятие, сознание, память. – М.: Мир, 1983. – 152 с.
6. Бандурка Т.Н. Исследование полимодальности восприятия у студентов Психология человека в современном мире. Том 1. Комплексный и системный подходы в исследованиях психологии человека. Личность как субъект жизненного пути (Материалы Всероссийской юбилейной научной конференции, посвященной 120-летию со дня рождения С.Л. Рубинштейна, 15-16 октября 2009 г.) /

Ответственные редакторы: А. Л. Журавлев, В. А. Барабанщиков, М. И. Воловикова. - М.: Изд-во «Институт психологии РАН», 2009. – С.14-20.

7. Восприятие и действие / Под ред. А.В. Запорожца. – М.: Просвещение, 1967. – 322 с.
 8. Восприятие и деятельность / Под ред. А.Н. Леонтьева. – М.: Изд-во МГУ, 1976. – 320с.
 9. Когнитивная психология. Учебник для вузов / Под ред. В. Н.Дружинина, Д. В. Ушакова — М.: ПЕР СЭ, 2002 — 480 с.
 10. Лобанов, А.П. Когнитивная психология: от ощущений до интеллекта : учеб. пособие / А.П. Лобанов. — Минск : Новое знание, 2008. — 376 с.
 11. Познавательные процессы: ощущение, восприятие / Под ред. А.В. Запорожца и др. – М.: Педагогика, 1982. – 336 с.
 12. Хомская Е. Д. Нейропсихология: 4-е издание. — СПб.: Питер, 2005. — 496 с.
 13. Хрестоматия по ощущению и восприятию / Под ред. Ю.Б. Гиппенрейтер и М.Б. Михалевской. – М.: Изд-во Московского университета, 1975. – 400 с.
- Інформаційні ресурси: електронна хрестоматія до курсу, комплекс тестових завдань у ZDU «PROJECT»

Тема 3. КЛАСИФІКАЦІЯ ВІДЧУТТІВ. ВЛАСТИВОСТІ ТА МОДАЛЬНІСТЬ ВІДЧУТТІВ (Ч.1-2)

Мета: поглиблення знань студентів про основні властивості та види відчуттів.

Професійна спрямованість: усвідомлення власних провідних властивостей та видів відчуттів у власній навчальній та професійній діяльності, у поведінці та діяльності клієнта.

План:

1. Класифікація відчуттів
2. Основні види відчуттів:
 - зорові відчуття (теорії, закономірності)
 - смакові та нюхові відчуття;
 - тактильні відчуття: види та функції (відчуття дотику, тиску, температурні);
 - больові відчуття.
3. Основні властивості відчуттів:
 - якість та тривалість відчуттів;
 - інтенсивність відчуттів; закон Вебера-Фехнера;
 - пороги чутливості;
 - локалізація відчуттів.

Основні поняття	<i>якість, тривалість, інтенсивність відчуттів, пороги чутливості, діапазон чутливості, локалізація відчуттів, абсолютний, диференційний поріг чутливості, вестибулярні відчуття, кінестетичні відчуття, хімічні відчуття, ефекти післядії, і Смакові відчуття, нюхові відчуття, дотикові відчуття, відчутт тиску, больові відчуття, спинальне блокування болю</i>
Законспектувати	Равновесие и ориентация в пространстве // Х.Р. Шиффман Ощущение и восприятие. 5-е изд. – СПб.: Питер, 2003 – С. 622-638.

Практична частина:

1. Проаналізуйте власні відчуття (зорові, слухові, дотикові, смакові, нюхові), що діють в цей момент часу. Пам'ятайте, що відчуття відображають окремі подразники, що впливають на органи чуття.
2. Розв'язання професійно-орієнтованого завдання

Завдання. На основі знань про особливості сприймання форми та розмірів проаналізуйте думку щодо того, що особам із надмірною вагою рекомендовано носити речі із поздовжньою смугою та не носити білого. І навпаки, особи худі мають носити речі у поперечну смугу переважно білого кольору..

Програма для обов'язкового виконання (за алгоритмом розв'язання ПОЗ):

1. Здійсність категоріально-термінологічне до визначення проблеми.
2. Проаналізуйте власний досвід виконання прдієних завдань та можливості використання літератури.
3. Проаналізуйте необхідність та можливий зміст консультації із вузькими спеціалістами.

4. Представте розгорнуту відповідь розв'язання завдання.

I. ЕТАП ПЕРВИННОГО АНАЛІЗУ ПРОБЛЕМИ:

- 1.1. Категоріально-термінологічне довизначення проблеми, з якою звернулися до психолога (уточнення проблеми, її переформулювання з використанням базових психологічних категорій, понять та термінів).
- 1.2. Формування реалістичних очікувань у людини, яка звернулася за допомогою та визначення напрямків практичної роботи психолога.

II. ПЛАНОВО-ПІДГОТОВЧИЙ ЕТАП

- 1.1. Аналіз власного досвіду виконання подібних завдань при вивченні навчальних дисциплін та проходженні практик
- 2.2. Підбір і аналіз літератури та формулювання припущень про причини виникнення проблеми
- 2.3. Консультація з фахівцями (в першу чергу це спеціалісти з окремих дотичних до психології галузей (соціологія, психіатрія, педіатрія, дефектологія, правознавство тощо), а також психологи – визнані авторитети в окремих аспектах вашої проблеми)

III. ЕТАП ПРАКТИЧНОЇ РОБОТИ (розв'язання ПОЗ на основі теоретичного аналізу спеціалізованої літератури (із посиланням на першоджерела п.2.2. Алгоритму). Відповідь повинна бути підкріплена прикладами із художньої літератури, результатів експериментальних досліджень або власного досвіду.

V. ЕТАП САМОАНАЛІЗУ ТА ГРУПОВОЇ РЕФЛЕКСІЇ

Завдання для самостійної роботи

▪ опрацювати питання	2 години
▪ опрацювати основні поняття	1 година
▪ законспектувати статтю	1 година

Оцінювання

▪ усна відповідь на питання	1 оцінка
▪ тест	1 оцінка

Література

Основна література

1. Лурия А.Р. Лекции по общей психологии. – СПб.: Питер, 2004. – 320 с. (101-107)
2. Любимов В.В. Психология восприятия. Учебник \ В.В.Любимов. – М.: Эксмо, МПСИ, 2007. – 472 с.
3. Путятю Л.М. Психология сенсорных процессов: Учеб. пособие / Л.М.Путятю. -Гродно: ГрГУ, 2001. - 80 с.
4. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии. – СПб: Питер, 2001. – 702 с.(184-224)

Додаткова література

5. Когнитивная психология. Учебник для вузов / Под ред. В. Н.Дружинина, Д. В. Ушакова — М.: ПЕР СЭ, 2002 — 480 с. Лиля М. Собливість відчуття і сприймання слова в іншомовній мовленнєвій діяльності \ http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&image_file_name=PDF/psling_2012_10_11.pdf
7. Пасніченко, А. Е. Психология познавательной сферы личности: чувства, восприятия, мышления. Курс лекций [Текст]. – Чернівці: ВІЦ «Місто», 2013. – 320 с.
8. В. Т. Прокопенко, В. А. Трофимов, Л.П. Шарок. Психология зрительного восприятия/ Учебное пособие. - СПб: СПбГУИТМО, 2006. – 73с
9. Хрестоматия по ощущению и восприятию / Под ред. Ю.Б. Гиппенрейтер, В.В.Любимова М.Б. Михалевской и Г.И. Любимовой. – М.: Изд-во АСТ Астрель, 2009. – 687 с.

Інформаційні ресурси: електронна хрестоматія до курсу, комплекс тестових завдань у ZDU «PROJECT»

Контрольні питання:

1. Дайте визначення понять «відчуття», «якість відчуттів», «тривалість відчуттів», «інтенсивність відчуттів», «пороги чутливості», «локалізація відчуттів».

2. Охарактеризуйте основні властивості відчуттів.
3. Проаналізуйте нюхові та смакові відчуття.
4. Проаналізуйте тактильні відчуття.
5. Визначте особливості больових відчуттів.
6. Дайте визначення поняття «кінестетичні відчуття», «хімічні відчуття».

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №4

Тема. ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ВЛАСТИВОСТІ СПРИЙМАННЯ

Мета: поглиблення знань студентів про класифікацію та основні види сприймання; ілюзії сприймання.

Професійна спрямованість: усвідомлення індивідуальних особливостей різних видів сприймання у власній навчальній та професійній діяльності.

План:

1. Проблема організації сприймання у гешталь-психології.
2. Ефекти сприймання.
3. Способи організації зорового сприймання
4. Організація слухового сприймання.
5. Ілюзії сприймання

Основні поняття	<i>Організація сприймання, групування, ілюзії сприймання, принципи гештальта, ефект сенсорного поля, ефект сенсорного центру, ефект краю, ефект акценту, ефект обгортки, ефект фону</i>
Реферат	Роль ефектів в організації сприймання.

Практична частина

Охарактеризуйте одну із ілюзій сприймання

Завдання для самостійної роботи

▪ опрацювати питання	2 години
▪ опрацювати основні поняття	0,5 години
▪ законспектувати статтю	0,5 години

Оцінювання

▪ усна відповідь на питання	1 оцінка
▪ тест	1 оцінка

Література

Основна література

1. Лурия А.Р. Лекции по общей психологии. – СПб.: Питер, 2004. – 320 с. (126-163)
2. Любимов В.В. Психология восприятия. Учебник \ В.В.Любимов. – М.: Эксмо, МПСИ, 2007. – 472 с.
3. Пулято Л.М. психология сенсорных процессов: Учеб. пособие / Л.М.Пулято. -Гродно: ГрГУ, 2001. - 80 с.
4. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии. — СПб.: Питер, 2010. — 713 с. (С.240-256).

Додаткова література

1. Величковский Б.Б. Психологические факторы возникновения чувства присутствия в виртуальных средах. // Национальный психологический журнал - 2014. - №3(15) - с.31-38.
2. Грегори Р. Знание и иллюзии восприятия <http://www.psychology-online.net/articles/doc-1773.html> (01.11.2011)
3. Граник Г.Г., Самсонова А.Н. Роль установки в процессе восприятия текста (на материале художественного текста) // Вопросы психологии. – 1993. – №2. – С. 72.
4. Кроль В. М. Психологические механизмы зрительного восприятия: интегральная модель // Вопросы психологии. – 1998. – №6. – С. 44
5. Логвиненко А.Д. Зрительное восприятие пространства. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1981. – 224 с.
6. Лобанов, А.П. Когнитивная психология: от ощущений до интеллекта : учеб. пособие / А.П. Лобанов. — Минск : Новое знание, 2008. — 376 с.

7. Мильруд Р. П. Зависимость зрительных иллюзий от уровня познавательного развития // Вопросы психологии. – 1997. – №1. – С.114
 8. Общая психология: Курс лекций для первой степени педагогического образования / Сост. Е.И. Рогов. – М.: Владос, 1998. – 448 с.
 9. Панов В. И. Непосредственно-чувственный уровень восприятия движения и стабильности объектов // Вопросы психологии. – 1998. – №2. – С. 82
 10. Пасніченко, А. Е. Психологія пізнавальної сфери особистості: відчуття, сприймання, мислення. Курс лекцій [Текст]. – Чернівці: ВІЦ «Місто», 2013. – 320 с.
 11. Маклаков А.Г. Общая психология. СПб.: Питер, 2013. – 816 с.
 12. Хрестоматія по ощущению и восприятию / Под ред. Ю.Б. Гиппенрейтер, В.В. Любимова М.Б. Михалевской и Г.И. Любимовой. – М.: Изд-во АСТ Астрель, 2009. – 687 с.
 13. Эльконин Д.Г. Восприятие времени. – М.: Изд-во Академии педагог. наук, 1962. – 34 с.
- Інформаційні ресурси:* електронна хрестоматія до курсу, комплекс тестових завдань у ZDU «PROJECT»

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №5 Тема 4. ВИДИ СПРИЙМАННЯ

Мета: поглиблення знань студентів про класифікацію та основні види сприймання; ілюзії сприймання.

Професійна спрямованість: усвідомлення індивідуальних особливостей різних видів сприймання у власній навчальній та професійній діяльності.

План:

4. Організація сприймання.
5. Класифікація видів сприймання.
6. Основні види сприймання:
 - сприймання простору (форми, розмірів)
 - сприймання руху (відстані)
 - сприймання часу
7. Ілюзії сприймання

Основні поняття	<i>фігура і фон, перцептивна діяльність, зорове, слухове, сприймання, сприймання руху, сприймання часу, сприймання простору, ілюзії сприймання</i>
Законспектувати	Креч Д., Крачфилд Р. Восприятие движения и времени // Хрестоматія по ощущению и восприятию / Под ред. Ю.Б. Гиппенрейтер и М.Б. Михалевской. – М.: Изд-во Московского университета, 1975. – С. 371-385.
Реферат	<ol style="list-style-type: none"> 1. Роль установки в процесі сприймання. 2. Проблема діагностики властивостей сприймання

Практична частина

Охарактеризуйте власне сприймання простору, часу та руху на занятті за схемою:

- Які просторові об'єкти Ви сприймаєте, звідки Ви знаєте про їх параметри, які аналізатори задіяні?
- Як відбувається сприймання часу, які допоміжні засоби ви використовуєте, які аналізатор беруть у цьому участь?
- Які аналізатори та допоміжні засоби дозволяють сприймати рух об'єктів?

Завдання для самостійної роботи

■ опрацювати питання	2 години
■ опрацювати основні поняття	0,5 години
■ законспектувати статтю	0,5 години

Оцінювання

■ усна відповідь на питання	1 оцінка
■ тест	1 оцінка

Література

Основна література

11. Лурия А.Р. Лекции по общей психологии. – СПб.: Питер, 2004. – 320 с. (126-163)
12. Любимов В.В. Психология восприятия. Учебник \ В.В.Любимов. – М.: Эксмо, МПСИ, 2007. – 472 с.
13. Пасніченко, А. Е. Психологія пізнавальної сфери особистості: відчуття, сприймання, мислення. Курс лекцій [Текст]. – Чернівці: ВІЦ «Місто», 2013. – 320 с.
14. Путятю Л.М. психология сенсорных процессов: Учеб. пособие / Л.М.Путятю. -Гродно: ГрГУ, 2001. - 80 с.
15. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии. — СПб.: Питер, 2010. — 713 с

Додаткова література

16. Граник Г.Г., Самсонова А.Н. Роль установки в процессе восприятия текста (на материале художественного текста) // Вопросы психологии. – 1993. – №2. – С. 72.
17. Кроль В. М. Психологические механизмы зрительного восприятия: интегральная модель // Вопросы психологии. – 1998. – №6. – С. 44
18. Логвиненко А.Д. Зрительное восприятие пространства. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1981. – 224 с.
19. Мильруд Р. П. Зависимость зрительных иллюзий от уровня познавательного развития // Вопросы психологии. – 1997. – №1. – С.114
20. Общая психология: Курс лекций для первой степени педагогического образования / Сост. Е.И. Рогов. – М.: Владос, 1998. – 448 с.
21. Панов В. И. Непосредственно-чувственный уровень восприятия движения и стабильности объектов // Вопросы психологии. – 1998. – №2. – С. 82
22. В. Т. Прокопенко, В. А. Трофимов, Л.П. Шарок. Психология зрительного восприятия/ Учебное пособие. - СПб: СПбГУИТМО, 2006. – 73с
23. Маклаков А.Г. Общая психология. СПб.: Питер, 2013. – 816 с. Хрестоматия по ощущению и восприятию / Под ред. Ю.Б. Гиппенрейтер, В.В.Любимова М.Б. Михалевской и Г.И. Любимовой. – М.: Изд-во АСТ Астрель, 2009. – 687 с.
24. Эльконин Д.Г. Восприятие времени. – М.: Изд-во Академии педагог. наук, 1962. – 34 с.

Інформаційні ресурси: електронна хрестоматія до курсу, комплекс тестових завдань у ZDU «PROJECT»

Контрольні питання:

1. Дайте визначення понять «зорове сприймання», «слухове сприймання», «сприймання руху», «сприймання простору», «сприймання часу».
2. Охарактеризуйте класифікації видів сприймання.
3. Особливості сприймання часу.
4. Особливості сприймання руху.
5. Особливості сприймання простору.
6. Проаналізуйте ілюзії сприймання.

Тема для самостійного опрацювання

Тема 2. ЗАКОНОМІРНОСТІ РОЗВИТКУ ВІДЧУТТІВ І СПРИЙМАННЯ

1. Адаптація відчуттів та її види.
2. Сенсibiliзація відчуттів.
3. Синестезія відчуттів.
4. Компенсаторні можливості відчуттів.

Основні поняття	<i>адаптація, сенсibiliзація, синестезія відчуттів, компенсація відчуттів</i>
Законспектувати	М.Л. Симмел Фантомная конечность // Хрестоматия по ощущению и восприятию / Под ред. Ю.Б. Гиппенрейтер и М.Б. Михалевской. – М.: Изд-во Московского университета, 1975. – С. 368-371.

Завдання для самостійної роботи	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ опрацювати питання ▪ опрацювати основні поняття ▪ законспектувати статтю 	<div>1 година</div> <div>0,5 година</div> <div>0,5 година</div>
Оцінювання	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ пройти перевірку рівня засвоєння знань з теми, яка виносилася на самостійне опрацювання, на індивідуальній консультації у викладача 	1 оцінка

Література

Основна література

1. Когнитивная психология. Учебник для вузов / Под ред. В. Н. Дружинина, Д. В. Ушакова — М.: ПЕР СЭ, 2002 — 480 с. Маклаков А.Г. Общая психология. СПб.: Питер, 2013. – 816 с.
3. Лурия А.Р. Лекции по общей психологии. – СПб.: Питер, 2004. – 320 с. (109-115)
4. Пасніченко, А. Е. Психологія пізнавальної сфери особистості: відчуття, сприймання, мислення. Курс лекцій [Текст]. – Чернівці: ВІЦ «Місто», 2013. – 320 с.
5. Хрестоматия по ощущению и восприятию / Под ред. Ю.Б. Гиппенрейтер, В.В. Любимова М.Б. Михалевской и Г.И. Любимовой. – М.: Изд-во АСТ Астрель, 2009. – 687 с.

ЗАВДАННЯ ДО ПІДСУМКОВОЇ МОДУЛЬНОЇ РОБОТИ 1

Умовою допуску до ПМР є проходження перевірки рівня засвоєння знань з теми, яка виносилася на самостійне опрацювання.

I. Тестове завдання (4 завдання, за правильне виконання завдання – 5 балів). Максимальна кількість балів – 20.

Складний активний процес відображення предметів та явищ оточуючої дійсності в цілому при їх безпосередній дії на органи чуття:

а) увага; б) відчуття; в) сприймання; г) пам'ять.

II. Теоретичне питання (оцінюються від 0 до 30 балів).

Максимальна кількість балів – 30.

1. Поняття про відчуття та сприймання у психології. Єдність відчуттів та сприймання як основа пізнавальної діяльності людини.
2. Психофізика та психофізіологія відчуттів та сприймання.
3. Теорії відчуттів та сприймання
4. Класифікація відчуттів: зорове відчуття; смакові відчуття.
5. Класифікація відчуттів: слухове відчуття; нюхові відчуття;
6. Тактильні відчуття: види та функції (відчуття дотику, тиску, температурні та больові)
7. Властивості сприймання: константність сприймання; предметність сприймання; цілісність сприймання.
8. Властивості сприймання: осмисленість та узагальненість сприймання.
9. Організація сприймання у гешталь-психології.
10. Організація зорового сприймання: сприймання форми, глибини.
11. Організація слухового сприймання.
12. Сприймання часу. Ілюзії сприймання
13. Сприймання руху. Ілюзії сприймання
14. Розвиток відчуттів та сприймання.
15. Патологія відчуттів та сприймання.
16. Сприймання як специфічна перцептивна діяльність.
17. Основні властивості відчуттів: якість та тривалість відчуттів; локалізація відчуттів.
18. Основні властивості відчуттів: інтенсивність відчуттів; закон Вебера-Фехнера; пороги чутливості.
19. Закономірності відчуттів: адаптація відчуттів та її види; сенсibiliзація відчуттів.
20. Закономірності відчуттів: синестезія відчуттів; компенсаторні можливості відчуттів.

III. Практичне (професійно-орієнтоване) завдання.

Максимальна кількість балів – 50. Виконується за алгоритмом роботи над ПОЗ:

I. ЕТАП ПЕРВИННОГО АНАЛІЗУ ПРОБЛЕМИ:

- 1.1. Категоріально-термінологічне довизначення проблеми, з якою звернулися до психолога (уточнення проблеми, її переформулювання з використанням базових психологічних категорій, понять та термінів).
- 1.2. Формування реалістичних очікувань у людини, яка звернулася за допомогою та визначення напрямків практичної роботи психолога.

II. ПЛАНОВО-ПІДГОТОВЧИЙ ЕТАП

- а. Аналіз власного досвіду виконання подібних завдань при вивченні навчальних дисциплін та проходженні практик
- 2.2. Підбір і аналіз літератури та формулювання припущень про причини виникнення проблеми
 - 2.3. Консультація з фахівцями (в першу чергу це спеціалісти з окремих дотичних до психології галузей (соціологія, психіатрія, педіатрія, дефектологія, правознавство тощо), а також психологи – визнані авторитети в окремих аспектах вашої проблеми)

III. ЕТАП ПРАКТИЧНОЇ РОБОТИ (розв'язання ПОЗ на основі теоретичного аналізу спеціалізованої літератури (із посиланням на першоджерела п.2.2. Алгоритму). Відповідь повинна бути підкріплена прикладами із художньої літератури, результатів експериментальних досліджень або власного досвіду.

V. ЕТАП САМОАНАЛІЗУ ТА ГРУПОВОЇ РЕФЛЕКСІЇ

Приклади ПОЗ до модуля 4.

1. До психолога звернувся тренер футбольної команди: «Футбол відноситься до травматичних видів спорту. Часто членам команди доводиться терпіти сильний біль. Чи існують психологічні способи зменшення відчуттів болю». На основі відомостей про механізми блокування болю визначте способи суб'єктивного зменшення больових відчуттів спортсменів під час матчу.
2. До психолога звернувся молодий лікар-терапевт: «Хворі по-різному відчують і реагують на біль. Деякі з них цікавляться, чи можна за допомогою «психологічних» чинників впливати на біль». На основі знань про суб'єктивні фактори виникнення болю розробіть і запропонуйте лікареві рекомендації щодо переживання болю. Про які з них пацієнтам не варто знати?
3. На основі відомостей про закономірності та властивості відчуттів поясніть, чому учні художньої школи здатні розрізняти більшу кількість відтінків кольорів, а учні музичної школи – тони і півтони, порівняно з учнями, що не займаються образотворчим мистецтвом чи музикою.
4. На основі теоретичних відомостей про особливості сприймання кольорів проаналізуйте поняття „вдала” та „невдала” кольорова гамма”, які використовуються дизайнерами. Обґрунтуйте власну позицію щодо „вдалої кольорової гамми”
5. На основі знань про особливості сприймання форми та розмірів проаналізуйте думку, що особам із надмірною вагою рекомендовано носити речі із поздовжньою смугою та не носити білого. І навпаки, особи худі мають носити речі у поперечну смугу переважно білого кольору.
6. До психолога звернулася випускниця школи: «Кажуть, що чекати майбутнього найважче. У мене попереду екзамени. Я постійно відчуваю тривогу. Хочу, щоб прийшло це майбутнє, і боюсь». На основі знань про ефекти сприймання часу визначте особливості сприймання майбутнього.
7. У дорослому віці люди мають значну кількість спогадів, але оцінюють їх по-різному, а тому по-різному сприймають власну істрію. На основі знань про ефекти сприймання часу визначте особливості сприймання минулого.

Модуль 5. ПСИХОЛОГІЯ ПАМ'ЯТІ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	Всього	У тому числі					Всього	У тому числі				
		Л.	П.	Лаб.	Інд.	С.р.		Л.	П.	Ла б.	Ін д.	С.р.
Модуль 2. Психологія пам'яті												
Змістовий модуль 2. Теорії пам'яті												
Тема 5. Проблема пам'яті у психології Психологічні теорії пам'яті	10	4	2			4	10		2		8	
Змістовий модуль 3. Процеси пам'яті												
Тема 6. Організація мнемічної діяльності	8	4				4	8	2			6	
• Закономірності та види запам'ятовування і відтворення інформації	4		4			2	4				4	
Тема 7. Види і типи пам'яті та їх роль у психічній діяльності людини	2					2	2				2	
Тема 8. Розвиток та патологія пам'яті	4	2	2			2	4				4	
Виконання ІНДЗ (ПОЗ)	2				2		2			2		
Разом за модулем 2	30	10	8		2	14	30	2	2	2	24	

Практичні заняття № 6-9.

Умови одержання оцінки за модуль:

- одержати 5 оцінок (з 7 можливих: 1 оцінка за перевірку рівня засвоєння знань з теми, яка виносилася на самостійне опрацювання, є обов'язковою; 1 за виконання професійно-орієнтованого завдання, 3 оцінки за усні відповіді на практичних заняттях та 2 оцінки за письмові відповіді на практичних заняттях).

Обов'язкові види робіт:

- опрацювати питання з плану практичного заняття;
- опрацювати основні поняття;
- законспектувати першоджерела;
- пройти перевірку рівня засвоєння знань з теми, яка виносилася на самостійне опрацювання, на індивідуальній консультації у викладача.

Види робіт на вибір:

- реферат або повідомлення (готує один студент з академічної групи).

ЛЕКЦІЙНИЙ КУРС

Тема 5. ПРОБЛЕМА ПАМ'ЯТІ У ПСИХОЛОГІЇ (Ч. 1-2)

Мета: поглиблення та розширення знань студентів про психологічний зміст та основні сучасні теорії пам'яті.

Професійна спрямованість: усвідомлення механізмів закарбування інформації різного рівня суб'єктивної значимості (у процесі навчання, трудової діяльності та міжособистісних стосунків).

План:

- Загальне поняття про пам'ять. Функції пам'яті.
- Фізичні та фізіологічні основи пам'яті.

3. Інтуїтивізм. Смысловая теория памяти.
4. Память в гештальтпсихологии.
5. Память у когнитивной психологии.

Основні поняття	<i>пам'ять, реверберація електричного імпульсу, ревербераційне коло збудження, підкріплення умовного подразника, консолідація слідів дії подразника, блокова модель пам'яті, структурування матеріалу пам'яті</i>
------------------------	---

Література

Основна література

1. Лурия А.Р. Лекции по общей психологии. — СПб.: Питер, 2004. — 320 с. (195-205)
2. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии. — СПб.: Питер, 2010. — 713 с (С.256-265)
3. Когнитивная психология. Учебник для вузов / Под ред. В. Н.Дружинина, Д. В. Ушакова — М.: ПЕР СЭ, 2002 — 480 с.
4. Пасніченко, А. Е. Психологія пізнавальної сфери особистості: відчуття, сприймання, мислення. Курс лекцій [Текст]. — Чернівці: ВІЦ «Місто», 2013. — 320 с.
5. Хофман И. Активная память: Экспериментальные исследования и теории человеческой памяти: Пер. с нем. — М.: Прогресс, 1986. — 312 с.

Додаткова література

1. Адам Д. Восприятие, сознание, память. — М.: Мир, 1983. — 152 с.
2. Воронин Л.Г. Физиология и биохимия памяти. — М.: Знание, 1967. — 36 с.
3. Голубева Э.А. Индивидуальные особенности памяти человека: (Психофизиологическое исследование). — М.: Педагогика, 1980. — 152 с.
4. Добрынин М.Ф. Внимание и память. — М.: Знание, 1958. — 32 с.
5. Занков Л.В. Память. — М.: Просвещение, 1949. — 178 с.
6. Свааб Д. Ми — це наш мозок. — Х.: КСД, 2016. — 332 с.
7. Смирнов А.А. Память и её воспитание. — М.: Правда, 1948. — 30с.
8. Соколов Е.Н. Механизмы памяти. — М.: Изд-во МГУ, 1969. -176с.
9. Психология памяти / Под редакцией Ю.Б. Гиппенрейтер, В.Я. Романова. — 3-е издание, переработанное и дополненное. — Москва: АСТ, 2008. ... 2008. — 656 с. — (Хрестоматия по психологии)
10. Хомская Е. Д. Нейропсихология: 4-е издание. — СПб.: Питер, 2005. — 496 с.

Інформаційні ресурси: електронна хрестоматія до курсу, комплекс тестових завдань у ZDU «PROJECT»

Тема 2. ОРГАНІЗАЦІЯ МНЕМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ (ч.1-2)

Мета: інформувати студентів про закономірності та чинники ефективності запам'ятання та відтворення.

Професійна спрямованість: уміння здійснювати ефективно запам'ятання та відтворення інформації.

План:

1. Запам'ятання як процес кодування інформації.
2. Вплив смислової організації та структури діяльності на успішність запам'ятовування.
1. Механізми, умови та види забування.
3. Збереження інформації як процес пам'яті. Образи пам'яті.
4. Відтворення.
7. Формування спогадів.

Основні поняття	<i>запам'ятання, заучування, мнемоніка, ефекти запам'ятання, довільне запам'ятання, недовільне запам'ятання, забування, впізнавання, відтворення, спогади, ремінісценції, хибні спогади, збереження інформації, автоматична обробка, свідомо обробка, кодування інформації, смислова організація інформації, інтерференція інформації, мотивоване забування, образи пам'яті</i>
------------------------	---

Література

Основна література

1. Лобанов, А.П. Когнитивная психология: от ощущений до интеллекта : учеб. пособие / А.П. Лобанов. — Минск : Новое знание, 2008. — 376 с.
2. Пасніченко, А. Е. Психологія пізнавальної сфери особистості: відчуття, сприймання, мислення. Курс лекцій

[Текст]. – Чернівці: ВІЦ «Місто», 2013. – 320 с.

3. Смирнов А.А. Память и её воспитание. – М.: Правда, 1948. – 30с.
4. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии. — СПб.: Питер, 2010. — 713 с. (С.273-277)
5. Психология памяти / Под редакцией Ю.Б. Гиппенрейтер, В.Я. Романова. — 3-е издание, переработанное и дополненное. — Москва: АСТ, 2008. ... 2008. — 656 с. — (Хрестоматия по психологии)

Додаткова література

1. Кляцки Р. Память человека. Структуры и процессы: Пер. с англ. – М.: Мир, 1978. – 320 с.
2. Когнитивная психология. Учебник для вузов / Под ред. В. Н. Дружинина, Д. В. Ушакова — М.: ПЕР СЭ, 2002 — 480 с. Хофман И. Активная память: Экспериментальные исследования и теории человеческой памяти: Пер. с нем. – М.: Прогресс, 1986. – 312 с.
4. Психология внимания / Под ред. Ю.Б. Гиппенрейтер и В.Я. Романова. – М.: ЧеРо, при участии изд-ва «Омега-Л», 2005. – 858 с.
5. Леонтьев А.Н. Лекции по общей психологии. М., 2000. \\\nhttp://dvkashirsky.narod.ru/olderfiles/1/Leontev_A.N_Lekcii_po_obshei_psiho-83715.pdf
6. Маклаков А.Г. Общая психология. СПб.: Питер, 2013. – 816 с.
7. Сергеев Б. Тайны памяти. – М.: Молодая гвардия, 1981. – 272 с.
8. Смирнов А.А. Психология запоминания. – М.: Изд-во Академии педагог. наук, 1948. – 327 с.

Інформаційні ресурси: електронна хрестоматія до курсу, комплекс тестових завдань у ZDU «PROJECT»

Тема 8. РОЗВИТОК ТА ПАТОЛОГІЯ ПАМ'ЯТІ

Мета: формувати уявлення у студентів про індивідуальні особливості та властивості пам'яті, закономірності розвитку та порушення пам'яті.

Професійна спрямованість: усвідомлення власних властивостей пам'яті, уміння спиратися на властивості пам'яті клієнта у процесі консультативної та розвивальної роботи.

План:

1. Індивідуальні особливості пам'яті та показники їх аналізу. Властивості пам'яті.
2. Розвиток процесів пам'яті.
3. Патологія пам'яті: амнезії та їх види.

Основні поняття	<i>Індивідуальні властивості пам'яті, типи пам'яті, обсяг, економічність, міцність. Точність, тривалість, швидкість пам'яті, амнезія, повна амнезія, часткова амнезія, ретроградна амнезія, антероградна амнезія</i>
------------------------	--

Література

Основна література

1. Смирнов А.А. Память и её воспитание. – М.: Правда, 1948. – 30с.
2. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии. — СПб.: Питер, 2010. — 713 с. (С.273-277)
3. Пасніченко, А. Е. Психологія пізнавальної сфери особистості: відчуття, сприймання, мислення. Курс лекцій [Текст]. – Чернівці: ВІЦ «Місто», 2013. – 320 с.
4. Психология памяти / Под редакцией Ю.Б. Гиппенрейтер, В.Я. Романова. — 3-е издание, переработанное и дополненное. — Москва: АСТ, 2008. ... 2008. — 656 с. — (Хрестоматия по психологии)
- Психология памяти / Под редакцией Ю.Б. Гиппенрейтер, В.Я. Романова. — 3-е издание, переработанное и дополненное. — Москва: АСТ, 2008. ... 2008. — 656 с. — (Хрестоматия по психологии)

Додаткова література

5. Кляцки Р. Память человека. Структуры и процессы: Пер. с англ. – М.: Мир, 1978. – 320 с.
6. Когнитивная психология. Учебник для вузов / Под ред. В. Н. Дружинина, Д. В. Ушакова — М.: ПЕР СЭ, 2002 — 480 с. Хофман И. Активная память: Экспериментальные исследования и теории человеческой памяти: Пер. с нем. – М.: Прогресс, 1986. – 312 с.
7. Лобанов, А.П. Когнитивная психология: от ощущений до интеллекта : учеб. пособие / А.П. Лобанов. — Минск : Новое знание, 2008. — 376 с.
8. Психологія. Підручник для педагогічних вузів / За ред. Г.С.Костюка. – К.: „Радянська школа”, 1968. – 572 с.
9. Психология внимания / Под ред. Ю.Б. Гиппенрейтер и В.Я. Романова. – М.: ЧеРо, при участии изд-ва «Омега-Л», 2005. – 858 с.
10. Маклаков А.Г. Общая психология. – СПб.: Питер, 2002. – 592 с.

11. Сергеев Б. Тайны памяти. – М.: Молодая гвардия, 1981. – 272 с.
 12. Смирнов А.А. Психология запоминания. – М.: Изд-во Академии педагог. наук, 1948. – 327 с.
 13. Хомская Е. Д. Нейропсихология: 4-е издание. — СПб.: Питер, 2005. — 496 с.
- Інформаційні ресурси:* електронна хрестоматія до курсу, комплекс тестових завдань у ZDU «PROJECT»

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №6

Тема 5. ПРОБЛЕМА ПАМ'ЯТІ У ПСИХОЛОГІЇ. ПСИХОЛОГІЧНІ ТЕОРІЇ ПАМ'ЯТІ

Мета: поглиблення знань студентів про основні психологічні теорії пам'яті.

Професійна спрямованість: усвідомлення індивідуальних особливостей пам'яті у власній навчальній та професійній діяльності.

План:

1. Асоціативна теорія пам'яті.
2. Несвідомі механізми пам'яті (психоаналітичний контекст)
3. Проблема пам'яті у роботах гештальтпсихологів.
4. Когнітивна теорія короткочасної та довготривалої пам'яті (за роботою Р.Солсо).
5. Діяльнісна теорія пам'яті (у роботах Л.С. Виготського, О.В. Запорожця, А.О.Смірнова)

Основні поняття	<i>пам'ять, ревербераційне коло збудження, структурування матеріалу пам'яті, блокова модель пам'яті, асоціації.</i>
Опрацювати	<i>Солсо Р. Модели памяти // Психология памяти / Под ред. Ю.Б.Гиппенрейте, В.Я.Романова. – 3-е изд. – М.: АСТ: Астрель, 2008. – С.408-421.</i>
Реферат	<i>Сучасні тенденції дослідження пам'яті у психології.</i>

Практична частина:

1. Поясніть «криву Еббінгауза» на основі теорії ревербераційних кіл збудження та біохімічної теорії.
2. Поясніть механізми забування на основі психоаналітичних теорій пам'яті.
3. Виконання професійно орієнтованого завдання

Завдання для самостійної роботи

▪ опрацювати питання	3 години
▪ опрацювати основні поняття	1 година
Оцінювання	
▪ усна відповідь на питання	1 оцінка
▪ тест	1 оцінка

Література

Основна література

1. Лурия А.Р. Лекции по общей психологии. – СПб.: Питер, 2004. – 320 с. (195-205)
2. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии. — СПб.: Питер, 2010. — 713 с. (С.256-265)
3. Лобанов, А.П. Когнитивная психология: от ощущений до интеллекта : учеб. пособие / А.П. Лобанов. — Минск : Новое знание, 2008. — 376 с.
4. Когнитивная психология. Учебник для вузов / Под ред. В. Н.Дружинина, Д. В. Ушакова — М.: ПЕР СЭ, 2002 — 480 с.
5. Пасніченко, А. Е. Психологія пізнавальної сфери особистості: відчуття, сприймання, мислення. Курс лекцій [Текст]. – Чернівці: ВІЦ «Місто», 2013. – 320 с.
6. Психология памяти / Под ред. Ю.Б. Гиппенрейтер и В.Я. Романова. – М.: АСТ: Астрель, 2008. – 656 с..

Додаткова література

7. Адам Д. Восприятие, сознание, память. – М.: Мир, 1983. – 152 с.

8. Воронин Л.Г. Физиология и биохимия памяти. – М.: Знание, 1967. – 36 с.
9. Голубева Э.А. Индивидуальные особенности памяти человека: (Психофизиологическое исследование). – М.: Педагогика, 1980. – 152 с.
10. Добрынин М.Ф. Внимание и память. – М.: Знание, 1958. – 32 с.
11. Когнитивная психология / СолсоР. — 6-е изд. — СПб.: Питер, 2006. — 589 с:
12. Смирнов А.А. Память и её воспитание. – М.: Правда, 1948. – 30с.
13. Соколов Е.Н. Механизмы памяти. – М.: Изд-во МГУ, 1969. -176с.
14. Хофман И. Активная память: Экспериментальные исследования и теории человеческой памяти: Пер. с нем. – М.: Прогресс, 1986. – 312 с.

Інформаційні ресурси: електронна хрестоматія до курсу, комплекс тестових завдань у ZDU «PROJECT»

Контрольні питання:

1. Дайте визначення понять «пам'ять», «ревербераційне коло збудження».
2. Проаналізуйте асоціативну теорію пам'яті.
3. Визначте особливості несвідомих механізмів пам'яті.
4. Проаналізуйте відмінності у розумінні проблем пам'яті у гештальт та когнітивному підходах.
5. Охарактеризуйте діяльнісну теорію пам'яті.

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ №7-8

Тема 6. ЗАКОНОМІРНОСТІ ТА ВИДИ ЗАПАМ'ЯТОВУВАННЯ І ВІДТВОРЕННЯ ІНФОРМАЦІЇ

Мета: поглиблення знань студентів про закономірності та види запам'ятовування і відтворення інформації.

Професійна спрямованість: усвідомлення власних провідних способів та видів запам'ятовування і відтворення у власній навчальній та професійній діяльності, у поведінці та діяльності клієнта.

План:

2. Види запам'ятовування.
3. Закономірності довільного та недовільного запам'ятовування (за роботами П.І. Зінченка, А.О. Смірнова).
4. Вплив смислової організації та структури діяльності на успішність запам'ятовування.
5. Закономірності впізнавання.
6. Відтворення інформації
7. Закономірності забування. Повне та часткове забування. Фізіологічні основи забування інформації
8. Системи пам'яті: когнітивний підхід (за роботою П.Ліндсей, Д.Норман):
 - Безпосередній відбиток сенсорної інформації
 - Кроткочасна пам'ять
 - Перехід від короткочасної до довготривалої пам'яті

Основні поняття	<i>запам'ятання, заучування, мнемоніка, ефекти запам'ятання, довільне запам'ятання, недовільне запам'ятання, забування, впізнавання, відтворення, спогади, ремінісценції, хибні спогади, збереження інформації</i>
Законспектувати	<ul style="list-style-type: none"> • Смирнов А.А. Произвольное и произвольное запоминание // Познавательные психические процессы / Сост. и общ. ред. А.Г. Маклакова. – СПб.: Питер, 2001. – С. 259-270. • Зинченко П.И. Произвольное запоминание и деятельность // Познавательные психические процессы / Сост. и общ. ред. А.Г. Маклакова. – СПб.: Питер, 2001. – С. 270-280. • Зейгарник Б.В. Воспроизведение незавершенных и завершенных действий // Познавательные психические процессы / Сост. и общ. ред. А.Г. Маклакова. – СПб.: Питер, 2001. – С. 311-329.
Реферат	Забування намірів: підхід З.Фрейда і Г.Біренбаум \ Психология памяти / Под ред. Ю.Б. Гиппенрейтер и В.Я. Романова. – 3-е изд.– М.: АСТ: Астрель, 2008. – С. 313-323, 337-

Практична частина:

1. Опишіть механізми, які забезпечили вітворення Вами теоретичного матеріалу на цьому занятті.
2. Поясніть механізми та проце запам'ятовування Вами правила чи схеми на основі взаємодії сиситем пам'яті (за Р. Солсо)
3. Виконання ПОЗ

Завдання для самостійної роботи

▪ опрацювати питання	2 години
▪ опрацювати основні поняття	1 година
▪ законспектувати статті	1 година

Оцінювання

▪ усна відповідь на питання	1 оцінка
▪ тест	1 оцінка

Література*Основна література*

1. Смирнов А.А. Память и её воспитание. – М.: Правда, 1948. – 30с.
2. Лобанов, А.П. Когнитивная психология: от ощущений до интеллекта : учеб. пособие / А.П. Лобанов. — Минск : Новое знание, 2008. — 376 с.
3. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии. — СПб.: Питер, 2010. — 713 с
4. Линдсей П., Норман Д. Системы памяти \ Психология памяти / Под ред. Ю.Б. Гиппенрейтер и В.Я. Романова. – 3-е изд.– М.: АСТ: Астрель, 2008. – С.363-378.

Додаткова література

5. Клацки Р. Память человека. Структуры и процессы: Пер. с англ. – М.: Мир, 1978. – 320 с.
6. Хофман И. Активная память: Экспериментальные исследования и теории человеческой памяти: Пер. с нем. – М.: Прогресс, 1986. – 312 с.
7. Психология памяти / Под редакцией Ю.Б. Гиппенрейтер, В.Я. Романова. — 3-е издание, переработанное и дополненное. — Москва: АСТ, 2008. — 656 с. — (Хрестоматия по психологии).
8. Пасніченко, А. Е. Психологія пізнавальної сфери особистості: відчуття, сприймання, мислення. Курс лекцій [Текст]. – Чернівці: ВІЦ «Місто», 2013. – 320 с.
9. Маклаков А.Г. Общая психология. СПб.: Питер, 2013. – 816 с.
10. Сергеев Б. Тайны памяти. – М.: Молодая гвардия, 1981. – 272 с.
11. Смирнов А.А. Психология запоминания. – М.: Изд-во Академии педагог. наук, 1948. – 327 с.

Інформаційні ресурси: електронна хрестоматія до курсу, комплекс тестових завдань у ZDU «PROJECT»

Контрольні питання:

1. Дайте визначення понять «запам'ятання», «заучування», «довільне запам'ятання», «недовільне запам'ятання».
2. Охарактеризуйте основні види запам'ятовування .
3. Визначте відмінності у розумінні закономірностей довільного та недовільного запам'ятовування.
4. Проаналізуйте закономірності впізнання та відтворення інформації.
5. Дайте визначення поняття «впізнання», «відтворення», «спогади».

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 9**Тема 8. РОЗВИТОК ТА ПАТОЛОГІЯ ПАМ'ЯТІ**

Мета: формувати уявлення у студентів про індивідуальні особливості та властивості пам'яті, закономірності розвитку та порушення пам'яті.

Професійна спрямованість: усвідомлення власних властивостей пам'яті, уміння спиратися на властивості пам'яті клієнта у процесі консультативної та розвивальної роботи.

План:

1. Індивідуальні особливості пам'яті та показники їх аналізу. Властивості пам'яті.
2. Розвиток процесів пам'яті.
3. Мнемоніка. Мнемонічні системи
4. Патологія пам'яті: амнезії та їх види.
5. Проблеми амнезії у роботах Т.Рібо

Основні поняття	<i>Індивідуальні властивості пам'яті, типи пам'яті, обсяг, економічність, міцність. Точність, тривалість, швидкість пам'яті, амнезія, повна амнезія, часткова амнезія, ретроградна амнезія, антероградна амнезія</i>
Опрацювати	<ul style="list-style-type: none"> • Солосо Р. Мнемонические системы \\\ Психология памяти / Под ред. Ю.Б. Гиппенрейтер и В.Я. Романова. – 3-е изд.– М.: АСТ: Астрель, 2008. – С.630- 654. • Т.Рибо Общие амнезии \\\ Психология памяти / Под ред. Ю.Б. Гиппенрейтер и В.Я. Романова. – 3-е изд.– М.: АСТ: Астрель, 2008. – С.157-177.

Практична частина

Підготуйте матеріали та запропоонуйте колегам один із мнемотехнічних прийомів для запам'ятання визначень чи переліків об'єктів

Література

Основна література

1. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии. — СПб.: Питер, 2010. — 713 с. (С.273-277)
2. Психология памяти / Под ред. Ю.Б. Гиппенрейтер и В.Я. Романова. – 3-е изд.– М.: АСТ: Астрель, 2008. – 656 с

Додаткова література

3. Выготский ЛС., Лурия А.Р. Культурное развитие специальных функций: память \\\ Психология памяти / Под ред. Ю.Б. Гиппенрейтер и В.Я. Романова. – 3-е изд.– М.: АСТ: Астрель, 2008. – С.489-499.
4. Кляцки Р. Мнемонисты. Шахматная игра и память \\\ Психология памяти / Под ред. Ю.Б. Гиппенрейтер и В.Я. Романова. – 3-е изд.– М.: АСТ: Астрель, 2008. – С.159-167.
5. Леонтьев А.Н. Развитие высших форм запоминания \\\ Психология памяти / Под ред. Ю.Б. Гиппенрейтер и В.Я. Романова. – 3-е изд.– М.: АСТ: Астрель, 2008. – С.500-513
6. Маклаков А.Г. Общая психология. СПб.: Питер, 2013. – 816 с..
7. Сергеев Б. Тайны памяти. – М.: Молодая гвардия, 1981. – 272 с.
8. Хомская Е. Д. Нейропсихология: 4-е издание. — СПб.: Питер, 2005. — 496 с.

Інформаційні ресурси: електронна хрестоматія до курсу, комплекс тестових завдань у ZDU «PROJECT»

Тема 22. ВИДИ ТА ТИПИ ПАМ'ЯТІ ТА ЇХ РОЛЬ У ПСИХІЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ЛЮДИНИ. ЕФЕКТИ ПАМ'ЯТІ

1. Види пам'яті: моторна, чуттєва, афективна, логічна. Типи пам'яті.
2. Закономірності та прийоми запам'ятання. Можливості мнемоніки.
3. Ефекти пам'яті
4. Прийоми пригадування та відтворення інформації

Основні поняття	<i>моторна, чуттєва, афективна, логічна пам'ять, словесно-логічний тип пам'яті, образний тип пам'яті, амнезія, ретроградна амнезія, антероградна амнезія, повна амнезія, часткова амнезія, запам'ятання, мнемоніка (прийоми запам'ятання), ефекти запам'ятання, забування, впізнавання, відтворення, спогади, ефект протяжності, ефект позиції в ряду.</i>
------------------------	--

Практична частина

1. Опишіть механізми запам'ятовування Вами матеріалу на занятті з цієї теми (закономірності, ефекти, мнемічні прийоми)

Завдання для самостійної роботи

▪ опрацювати питання	3 години
▪ опрацювати основні поняття	1 година

Оцінювання

▪ пройти перевірку рівня засвоєння знань з теми, яка виносилася на самостійне опрацювання, на індивідуальній консультації у викладача	1 оцінка
---	----------

Література

Основна література

1. Лобанов, А.П. Когнитивная психология: от ощущений до интеллекта : учеб. пособие / А.П. Лобанов. — Минск : Новое знание, 2008. — 376 с.
2. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии. — СПб.: Питер, 2010. — 713 с. (С.290-295)
3. Пасніченко, А. Е. Психологія пізнавальної сфери особистості: відчуття, сприймання, мислення. Курс лекцій [Текст]. — Чернівці: ВІЦ «Місто», 2013. — 320 с.
4. Смирнов А.А. Память и её воспитание. — М.: Правда, 1948. — 30с.
5. Сергеев Б. Тайны памяти. — М.: Молодая гвардия, 1981. — 272 с.
6. Смирнов А.А. Психология запоминания. — М.: Изд-во Академии педагог. наук, 1948. — 327 с.

Контрольні питання:

1. Які прийоми запам'ятання відомі Вам?
2. Охарактеризуйте власні провідні способи запам'ятання.
3. Дайте визначення поняттям «пригадування», «відтворення».
4. Перерахуйте відомі Вам прийоми пригадування та відтворення інформації

ЗАВДАННЯ ДО ПІДСУМКОВОЇ МОДУЛЬНОЇ РОБОТИ 5

Умовою допуску до ПМР є проходження перевірки рівня засвоєння знань з теми, яка виносилася на самостійне опрацювання.

I. Тестове завдання (4 завдання, за правильне виконання завдання – 5 балів). Максимальна кількість балів – 20.

Психічний процес запам'ятання, збереження та відтворення інформації:

а) увага; б) відчуття; в) сприймання; г) пам'ять.

II. Теоретичне питання (оцінюються від 0 до 30 балів).

Максимальна кількість балів – 30.

1. Загальне поняття про пам'ять. Функції пам'яті.
2. Фізичні та фізіологічні основи пам'яті. теорія ревербераційних кіл; хімічні та біохімічні передумови пам'яті; мозкова організація процесів пам'яті (дослідження О.Р. Лурії).
3. Проблема пам'яті у роботах асоціаністів, біхевіористів, психоаналітиків.
4. Пам'ять в гештальтпсихології та у когнітивній психології.
5. Діяльнісна основа пам'яті (у роботах Л.С. Виготського, О.В. Запорожця, А.О.Смірнова).
6. Запам'ятання як процес кодування інформації.
7. Види запам'ятовування.
8. Закономірності та прийоми запам'ятання. Можливості мнемоніки.
9. Вплив смислової організації та структури діяльності на успішність запам'ятовування.
10. Закономірності та прийоми запам'ятовування.
11. Закономірності довільного та недовільного запам'ятовування (за роботами П.І. Зінченка, А.О. Смірнова).
12. Забування. Фізіологічні основи забування інформації
13. Збереження інформації як процес пам'яті. Образи пам'яті.
14. Закономірності забування. Повне та часткове забування.
15. Закономірності впізнавання.
16. Відтворення.
17. Індивідуальні особливості пам'яті та показники їх аналізу. Властивості пам'яті. Типи пам'яті.
18. Розвиток процесів пам'яті.
19. Патологія пам'яті: амнезії та їх види.
20. Види пам'яті: моторна, чуттєва, афективна, логічна.

III. Практичне (професійно-орієнтоване) завдання.

Максимальна кількість балів – 50. Виконується за алгоритмом роботи над ПОЗ:

I. ЕТАП ПЕРВИННОГО АНАЛІЗУ ПРОБЛЕМИ:

- 1.1. Категоріально-термінологічне довизначення проблеми, з якою звернулися до психолога (уточнення проблеми, її переформулювання з використанням базових психологічних категорій, понять та термінів).
- 1.2. Формування реалістичних очікувань у людини, яка звернулася за допомогою та визначення напрямків практичної роботи психолога.

II. ПЛАНОВО-ПІДГОТОВЧИЙ ЕТАП

1. Аналіз власного досвіду виконання подібних завдань при вивченні навчальних дисциплін та проходженні практик
- 2.2. Підбір і аналіз літератури та формулювання припущень про причини виникнення проблеми
- 2.3. Консультація з фахівцями (в першу чергу це спеціалісти з окремих дотичних до психології галузей (соціологія, психіатрія, педіатрія, дефектологія, правознавство тощо), а також психологи – визнані авторитети в окремих аспектах вашої проблеми)

III. ЕТАП ПРАКТИЧНОЇ РОБОТИ (розв'язання ПОЗ на основі теоретичного аналізу спеціалізованої літератури (із посиланням на першоджерела п.2.2. Алгоритму). Відповідь повинна бути підкріплена прикладами із художньої літератури, результатів експериментальних досліджень або власного досвіду.

V. ЕТАП САМОАНАЛІЗУ ТА ГРУПОВОЇ РЕФЛЕКСІЇ

Приклади ПОЗ до модуля 5.

1. Ви працюєте психологом у дошкільному закладі. До Вас звернулася матір 5-річної Олени Г.: «Порадьте, що нам робити. Наша Олена, з малечку не любить вчити вірші. Мабуть, тому що у неї це погано виходить. Вивчення вірша для нас завжди мало не трагедія, я нервую, вона плаче. А скоро в школу, там так багато треба вчити напам'ять!» На основі теоретичних знань із загальної та вікової психології проаналізуйте особливості і запропонуйте окремі вправи для розвитку довільного запам'ятання у дошкільному віці.
2. Ви працюєте шкільним психологом. До Вас звернулася матір Василя Г., учня 3-го класу: «Порадьте, що нам робити. Наш Василь, з малечку не любить вчити вірші. Мабуть, тому що у нього це погано виходить. Вивчення вірша для нас завжди мало не трагедія, він нервує і я нервую. А в школі так багато треба вчити напам'ять!» На основі теоретичних знань із загальної та вікової психології проаналізуйте особливості і запропонуйте окремі вправи довільного запам'ятання у молодшому шкільному віці.
3. На основі відомостей з вікової та загальної психології розробіть програму розвитку запам'ятання молодшими школярами віршів та прозових творів у навчальній діяльності.
4. Поясніть наведений приклад. Чому А. Біне не запам'ятав молитву. Французький психолог А. Біне не був віруючою людиною, а його жінка навпаки – була дуже віруючою. Щодня перед сном вона читала молитву та вимагала цього від чоловіка. Біне, не бажаючи образити дружину, покійно повторював за нею слова. Так тривало багато років. Однак, після стількох повторів А. Біне не зміг запам'ятати молитву та самостійно її відтворити.
5. Поясніть, чому інформація завжди легше відтворюється в тому ж самому контексті, в якому відбувалося запам'ятання. Наведіть аналогічні приклади. Розробіть програму відтворення інформації на основі цієї закономірності.
6. Поясніть дію механізмів пам'яті у прикладі: студент говорить викладачеві на екзамені, що знав білет, але забув. Чи можливо таке? Розробіть програму попередження забування матеріалу перед екзаменом.

Модуль 3. ПСИХОЛОГІЯ УВАГИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	Всього	У тому числі					Всього	У тому числі				
		Л.	П.	Лаб.	Інд.	С.р.		Л.	П.	Ла б.	Ін д.	С.р.
Модуль 3. Психологія уваги												
Змістовий модуль 4. Увага як регулятор психічної діяльності												
Тема 9. Теорії уваги у психології	8	2	2			4	8		2		6	
Тема 10. Види уваги	4					4	4				4	
Властивості уваги	6		2			4	6				6	
Тема 11. Розвиток та патологія уваги.	10	4	2			4	10	2			8	
Тема 12. Увага як регулятор психічної активності особистості	2				2					2		
Виконання ІНДЗ (ПОЗ)	8	2	2			4	8		2		6	
Разом за модулем 3	30	6	8		2	16	36	2	2	2	24	

Практичні заняття №10-12.

Умови одержання оцінки за модуль:

- відвідати 4 заняття;
- одержати 5 оцінок (1 оцінка за перевірку рівня засвоєння знань з теми, яка виносилася на самостійне опрацювання, є обов'язковою; 4 оцінки за усні відповіді на практичних заняттях).

Обов'язкові види робіт:

- опрацювати питання з плану практичного заняття;
- опрацювати основні поняття;
- законспектувати першоджерела;
- пройти перевірку рівня засвоєння знань з теми, яка виносилася на самостійне опрацювання, на індивідуальній консультації у викладача.

Види робіт на вибір:

- реферат або повідомлення (готує один студент з академічної групи).

ЛЕКЦІЙНИЙ КУРС

Тема 9. ТЕОРІЇ УВАГИ У ПСИХОЛОГІЇ

Мета: поглиблювати уявлення студентів про сутність, функції та фізіологічні та нейрофізіологічні механізми уваги

Професійна спрямованість: рефлексія основних характеристик уваги у навчальній та професійній діяльності психолога, уміння визначати провідні фактори зосередження уваги при виконанні різних завдань..

План:

1. Основні характеристики та функції уваги. Фактори, що визначають увагу.
2. Фізіологія та нейрофізіологія уваги
3. Когнітивні теорії уваги (у роботах Д. Бродбента, Д. Каннемана, Е. Трейсмана)
4. Теорія установки Д. Узнадзе
5. Діяльнісні теорії уваги М.Ф. Добриніна, П.Я. Гальперіна.

Основні	<i>увага, орієнтувальний рефлекс, зосередженість, ясність та чіткість образів</i>
----------------	---

поняття	<i>свідомості, дієвість образів свідомості, ретикулярна формація, локалізація подразників.. моторна теорія уваги, вольова теорія уваги, коливання уваги, установка, об'єктивація, селективний фільтр (пропускний канал), фільтр «доречності» подразника, блок обробки інформації</i>
----------------	--

Література

Основна література

1. Дормашев Ю.Б., Романов В.Я. Психология внимания: Учебник / 3-е изд., испр. – М: Московский психолого-социальный институт: Флинта, 2002. – 376 с.. (С.9-18)
2. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии. — СПб.: Питер, 2010. — 713 с. (С.417-423)
3. Лурия А.Р. Лекции по общей психологии. — СПб.: Питер, 2004. — 320 с. (С.165-177)

Додаткова література

1. Выготский Л.С. Психология развития человека. – М.: Изд-во Смысл; Изд-во Эксмо, 2006. – 1136 с.
2. Джеймс У. Психология в беседах с учителями – СПб.: Питер, 2001. – 160 с.
3. Когнитивная психология. Учебник для вузов / Под ред. В. Н.Дружинина, Д. В. Ушакова — М.: ПЕР СЭ, 2002 — 480 с..
4. Леонтьев А.Н. Лекции по бщей психологии. М., 2000. \\
http://dvkashirsky.narod.ru/olderfiles/1/Leontev_A.N_Lekcii_po_obshei_psiho-83715.pdf
5. Маклаков А.Г. Общая психология. СПб.: Питер, 2013. – 816 с..
6. Психология внимания / Под ред. Ю.Б. Гиппенрейтер и В.Я. Романова. – М.: ЧеРо, при участии изд-ва «Омега-Л», 2005. – 858 с.
7. Психология внимания / Под редакцией Ю. Б. Гиппенрейтер, В. Я. Романова. — 2-е издание, переработанное и дополненное. — Москва: АСТ, 2008. — 656 с.
Портал психологических изданий PsyJournals.ru — <http://psyjournals.ru/authors/29393.shtml>

Інформаційні ресурси: електронна хрестоматія до курсу, комплекс тестових завдань у ZDU «PROJECT» (діагностичні тестові методики тощо)

Тема 12. УВАГА У СТРУКТУРІ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ (Ч.1-2)

Мета: формувати у студентів уявлення про роль уваги у регуляції діяльності, взаємозв'язок з іншими психічними процесами.

Професійна спрямованість: усвідомлення участі уваги у регуляції зовнішніх та внутрішніх дій, уміння виокремлювати фактори зосередження уваги при відборі подразників, використовувати установку, інтерес як засоби зосередження уваги.

План:

1. Увага як результат дії установки.
2. Взаємозв'язок уваги зі сприйманням. Апперцепція.
3. Зв'язок уваги з пам'яттю та мисленням. Увага як розумове зусилля.
4. Увага як регулятор психічної діяльності особистості.
 - увага як перцептивна дія;
 - увага і моторна дія;
 - увага як вольова дія.

Основні поняття	<i>установка, установка на стимул, установка на відповідь, акт об'єктивації, апперцепція, уважність, вольова увага, інтелектуальна увага, увага як розумове зусилля, увага як перцептивна дія, увага як вольове зусилля</i>
------------------------	---

Література

Основна література

1. Дормашев Ю.Б., Романов В.Я. Психология внимания: Учебник 3-е изд., испр. – М: Московский психолого-социальный институт: Флинта, 2002. – 376 с. (С.183-213)
2. Когнитивная психология / Р. Солсо. – 6-е изд. – СПб.: Питер, 2006. – 589 с. (С.109-121)
3. Когнитивная психология. Учебник для вузов / Под ред. В. Н.Дружинина, Д. В. Ушакова — М.: ПЕР СЭ, 2002 — 480 с.

Додаткова література

4. Выготский Л.С. Психология развития человека. – М.: Изд-во Смысл; Изд-во Эксмо, 2006. – 1136 с.
5. Лурия А.Р. Лекции по общей психологии. – СПб.: Питер, 2004. – 320 с.
6. Психология внимания / Под редакцией Ю. Б. Гиппенрейтер, В. Я. Романова. — 2-е издание, переработанное и дополненное. — Москва: АСТ, 2008. — 656 с.
Портал психологических изданий PsyJournals.ru — <http://psyjournals.ru/authors/29393.shtml>
7. Маклаков А.Г. Общая психология. СПб.: Питер, 2013. – 816 с.
8. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии. — СПб.: Питер, 2010. — 713 с
9. Лобанов, А.П. Когнитивная психология: от ощущений до интеллекта : учеб. пособие / А.П. Лобанов. — Минск : Новое знание, 2008. — 376 с.

Інформаційні ресурси: електронна хрестоматія до курсу, комплекс тестових завдань у ZDU «PROJECT» (діагностичні тестові методики тощо)

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №10

Тема 9. ТЕОРІЇ УВАГИ. РОЗУМІННЯ УВАГИ У ФІЗІОЛОГІЇ І ПСИХОЛОГІЇ

Мета: поглиблення знань студентів про поняття, основні характеристики, функції та фізіологію уваги; теорії уваги.

Професійна спрямованість: усвідомлення основних характеристик уваги у власній навчальній та професійній діяльності, у поведінці та діяльності клієнта.

План:

1. Поняття про увагу у роботах В. Вундта та У. Джейса
2. Теорії уваги:
 - теорія моторної уваги Т. Рібо
 - теорія вольової уваги М. Ланге
 - когнітивні теорії уваги;
 - чотири рівні аналізу діяльності як основа уваги (О.М. Леонтьєв) та гіпотези діяльнісної основи уваги [1; 237-243].
3. Фізіологія та нейрофізіологія уваги (за роботами О.Р. Лурії, М. Ліванова).

Основні поняття	<i>увага, орієнтувальний рефлекс, зосередженість, ясність та чіткість образів свідомості, дієвість образів свідомості, моторна теорія уваги, вольова теорія уваги.</i>
Законспектувати	<ul style="list-style-type: none">• Р. Солсо Внимание // Психология внимания / Под ред. Ю.Б. Гиппенрейтер и В.Я. Романова. – М.: ЧеРо, при участии изд-ва «Омега-Л», 2005.• Н.Ф. Добрынин О теории и воспитании внимания // Психология внимания / Под ред. Ю.Б. Гиппенрейтер и В.Я. Романова. – М.: ЧеРо, при участии изд-ва «Омега-Л», 2005. – С. 590-616
Реферат	<ul style="list-style-type: none">• Сучасні тенденції дослідження уваги у психології.• Проблеми вивчення уваги: історичний огляд.• Романов В.Я., Дормашев Ю.Б. Постановка и разработка проблемы внимания с позиций теории деятельности // Психология внимания / Под ред. Ю.Б. Гиппенрейтер и В.Я. Романова. – М.: ЧеРо, при участии изд-ва «Омега-Л», 2005. – С. 559-572.

Практична частина:

1. Здійснити порівняльний аналіз чинників та структури уваги, за теоріями Т.Рібо та М.Ланге
2. Здійснити порівняльний аналіз структури уваги за двома відомими Вам когнітивними теоріями.

Завдання для самостійної роботи

▪ опрацювати питання	2 години
▪ опрацювати основні поняття	0,5 години
▪ конспектування статті	1,5 години
Оцінювання	
▪ усна відповідь на питання	1 оцінка
▪ тест	1 оцінка

Література

Основна література

1. Дормашев Ю.Б., Романов В.Я. Психология внимания: Учебник / 3-е изд., испр. – М: Московский психолого-социальный институт: Флинта, 2002. – 376 с.. (С.9-18, 237-243)
2. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии. — СПб.: Питер, 2010. — 713 с. (С.417-423)
3. Лурия А.Р. Лекции по общей психологии. — СПб.: Питер, 2004. — 320 с. (С.165-177)

Додаткова література

4. Джеймс У. Психология в беседах с учителями – СПб.: Питер, 2001. – 160 с.
5. Когнитивная психология / СолсоР. — 6-е изд. — СПб.: Питер, 2006. — 589 с.:
6. Леонтьев А.Н. Лекции по бщей психологии. М., 2000. \\
http://dvkashirsky.narod.ru/olderfiles/1/Leontev_A.N_Lekcii_po_obshei_psiho-83715.pdf
7. Лобанов, А.П. Когнитивная психология: от ощущений до интеллекта : учеб. пособие / А.П. Лобанов. — Минск : Новое знание, 2008. — 376 с.
8. Маклаков А.Г. Общая психология. СПб.: Питер, 2013. — 816 с.
9. Пасніченко, А. Е. Психологія пізнавальної сфери особистості: відчуття, сприймання, мислення. Курс лекцій [Текст]. — Чернівці: ВІЦ «Місто», 2013. — 320 с.
10. Психология внимания / Под ред. Ю.Б. Гиппенрейтер и В.Я. Романова. – М.: ЧеРо, при участии изд-ва «Омега-Л», 2005. – 858 с.
11. Психология внимания / Под редакцией Ю. Б. Гиппенрейтер, В. Я. Романова. — 2-е издание, переработанное и дополненное. — Москва: АСТ, 2008. — 656 с.
Портал психологических изданий PsyJournals.ru — <http://psyjournals.ru/authors/29393.shtml> .

Інформаційні ресурси: електронна хрестоматія до курсу, комплекс тестових завдань у ZDU «PROJECT»

Контрольні питання:

1. Дайте визначення поняттям «увага», «зосередженість», «ясність та чіткість образів свідомості», «дієвість образів свідомості».
2. Проаналізуйте поняття та основні характеристики уваги.
3. Які функції уваги у психології.
4. Визначте відмінності у розумінні уваги у теорії моторної уваги Т.Рібо та теорії вольової уваги М.Ланге.
5. Охарактеризуйте діяльнісну теорію уваги.
6. Визначте особливості фізіології та нейрофізіології уваги (за роботами О.Р. Лурії, М. Ліванова)

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №11 Тема 18. **ВЛАСТИВОСТІ УВАГИ**

1. Загальне поняття про властивості уваги.
2. Обсяг уваги.
3. Стійкість та концентрація уваги.
4. Розподіл та переключення уваги.
5. Розвиток уваги.
6. Патологія уваги.
7. Особистісна зумовленість розладів уваги.

Основні	<i>обсяг, концентрація, стійкість, розподіл, переключення уваги, природна</i>
----------------	---

поняття	<i>увага, культурно зумовлена увага, орієнтувальний рефлекс, орієнтувально-дослідницька діяльність, порушення уваги, розсіяність</i>
Опрацювати	Внимательность \ Дормашев Ю.Б., Романов В.Я. Психология внимания: Учебник / 3-е изд., испр. – М: Московский психолого-социальный институт: Флинта, 2002. – С.274-28
Реферат	<ul style="list-style-type: none"> Експериментальне вивчення обсягу уваги у дослідженнях В.Вундта (В. Вундт Сознание и внимание // Психология внимания / Под ред. Ю.Б. Гиппенрейтер и В.Я. Романова. – М.: ЧеРо, при участии изд-ва «Омега-Л», 2005. – 858 с.). Проблема діагностики властивостей уваги

Практична частина:

- Проаналізуйте властивості уваги у таких ситуаціях:
 - Студент ввечері готується до заняття: читає підручник та конспектує матеріал у зошит
 - Студент-практикант пізно ввечері шукає матеріали для повідомлення на батьківських зборах у школі
 - Студент-практикант проводить тренінгове заняття для молодших школярів
 - Жінка на шопінгу
 - Дошкільник захоплено грає з однолітками та не реагує на мамине зауваження
 - А.Фур'є до 30 років мав некеровану поведінку та нездатністю до ериозної діяльності, але коли познайомився з основами математики, став серозним, а пізніше- вченим.
- Підберіть фрагменти художніх творів, кінофільмів, рекламних роликів, які ілюструють властивості уваги

Завдання для самостійної роботи

▪ опрацювати питання	1,5 години
▪ опрацювати основні поняття	0,5 години

Оцінювання

▪ усна відповідь на питання	1 оцінка
▪ тест	1 оцінка

Література

Основна література

- Дормашев Ю.Б., Романов В.Я. Психология внимания: Учебник / 3-е изд., испр. – М: Московский психолого-социальный институт: Флинта, 2002. – 376 с. (С.247-265)
- Психология памяти / Под редакцией Ю.Б. Гиппенрейтер, В.Я. Романова. — 3-е издание, переработанное и дополненное. — Москва: АСТ, 2008. ... 2008. — 656 с. — (Хрестоматия по психологии)
- Пасніченко, А. Е. Психологія пізнавальної сфери особистості: відчуття, сприймання, мислення. Курс лекцій [Текст]. – Чернівці: ВІЦ «Місто», 2013. – 320 с.
- Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии. — СПб.: Питер, 2010. — 713 с (С.425-431)

Додаткова література

- Бенеш Г. Психология: dtv-Atlas: Довідник: Пер. з нім. / Худож. Герман і Катерина фон Заальфельд; Наук. ред. пер. В.О.Васютинський / Г. Бенеш – К.: Знання-Прес, 2007. – 510с.
- Бондарев И.П., Вылегжанин О.И., Чичерин Д.С., Софьин А.М. Новая методика оценки свойств внимания // Вопросы психологии. – 2000. – №5. – С.127.
- Леонтьев А.Н. Лекции по бщей психологии. М., 2000. \ http://dvkashirsky.narod.ru/olderfiles/1/Leontev_A.N_Lekcii_po_obshei_psiho-83715.pdf
- Когнитивная психология. Учебник для вузов / Под ред. В. Н.Дружинина, Д. В. Ушакова — М.: ПЕР

СЗ, 2002 — 480 с.

9. Лобанов, А.П. Когнитивная психология: от ощущений до интеллекта : учеб. пособие / А.П. Лобанов. — Минск : Новое знание, 2008. — 376 с.
10. Тамбиев А.Э., Медведев С.Д. Исследование обобщенной оценки внимания // Вопросы психологии. — 2000. — №4. — С. 76.
11. Вундт Сознание и внимание // Психология внимания / Под ред. Ю.Б. Гиппенрейтер и В.Я. Романова. — М.: ЧеРо, при участии изд-ва «Омега-П», 2005. — 858 с.
12. Лурия А.Р. Лекции по общей психологии. — СПб.: Питер, 2004. — 320 с.
13. Маклаков А.Г. Общая психология. СПб.: Питер, 2013. — 816 с.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №12

Тема 2. УВАГА ЯК РЕГУЛЯТОР ПСИХІЧНОЇ АКТИВНОСТІ ОСОБИСТОСТІ

Мета: формування уявлень студентів про взаємозв'язок уваги з установкою, інтересами та звичками; когнітивні підходи до розуміння уваги як регулятора психічної діяльності.

Професійна спрямованість: усвідомлення уваги та власних установок, інтересів, звичок при вирішенні завдань навчальної та професійної діяльності.

План:

1. Взаємозв'язок уваги з установкою, інтересами та звичками особистості.
2. Місце уваги в структурі особистості.
3. Когнітивний підхід до розуміння уваги як регулятора психічної діяльності.
 - увага як перцептивна дія (У. Найссер);
 - увага і моторна дія (А. Олпорт, Одмар Норман);
 - увага як управління дією (Д. Норман, Т. Шалліс).

Основні поняття	<i>установка, установка на стимул, установка на відповідь, акт об'єктивації, апперцепція, уважність, вольова увага, інтелектуальна увага, увага як розумове зусилля, увага як перцептивна дія, увага як вольове зусилля</i>
Законспектувати	<ul style="list-style-type: none">• Поглощенность деятельностью // Дормашев Ю.Б., Романов В.Я. Психология внимания: Учебник / 3-е изд., испр. — М: Московский психолого-социальный институт: Флинта, 2002. — С. 265. — 273.

Практична частина:

Проаналізуйте механізми регуляції уваги людини таких ситуаціях:

- В очікуванні потрібного дзвінка телефону ми настільки проникаємось, що здається, ніби він вже звучить.
- Найменший шелест в лісі здається мисливцю здобиччю, втікачу – переслідувачем, а трусу – небезпекою
- Закоханий у будь-якій дівочій фігурі гоовий бачити кохану.
- Лікар навіть на вулиці за зовнішнім виглядом перехожих визначає ознаки поширених захворювань.
- Студент при підговці до курсової або дипломної гортаючи книгу миттєво знаходить «ключові» у його дослідженні слова.
- Авіадиспетчер протягом зміни уважно слідкує за лампочками на екрані дисплея.
- Студент під ча лекції силить біля однокласників, які доволі баато розмовляють, але чітко записав конспект, але не зміг відповідати на запитання сусіда.

Завдання для самостійної роботи

■ опрацювати питання	3 години
■ опрацювати основні поняття та статтю	0,5 години

Оцінювання

▪ усна відповідь на питання	1 оцінка
▪ тест	1 оцінка

Література

Основна література

1. Дормашев Ю.Б., Романов В.Я. Психология внимания: Учебник 3-е изд., испр. – М: Московский психолого-социальный институт: Флинта, 2002. – 376 с. (С.183-213)
2. Когнитивная психология / Р. Солсо. – 6-е изд. – СПб.: Питер, 2006. – 589 с. (С.109-121)

Додаткова література

3. Лурия А.Р. Лекции по общей психологии. – СПб.: Питер, 2004. – 320 с.
4. Психология внимания / Под редакцией Ю. Б. Гиппенрейтер, В. Я. Романова. — 2-е издание, переработанное и дополненное. — Москва: АСТ, 2008. — 656 с.
Портал психологических изданий PsyJournals.ru — <http://psyjournals.ru/authors/29393.shtml>
5. Лобанов, А.П. Когнитивная психология: от ощущений до интеллекта : учеб. пособие / А.П. Лобанов. — Минск : Новое знание, 2008. — 376 с.
6. Когнитивная психология. Учебник для вузов / Под ред. В. Н.Дружинина, Д. В. Ушакова — М.: ПЕР СЭ, 2002 — 480 с. Леонтьев А.Н. Лекции по общей психологии. М., 2000. \ \ http://dvkashirsky.narod.ru/olderfiles/1/Leontev_A.N_Lekcii_po_obshei_psiho-83715.pdf
8. Маклаков А.Г. Общая психология. СПб.: Питер, 2013. – 816 с.
9. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии. – СПб: Питер, 2001. – 702 с.

Інформаційні ресурси: електронна хрестоматія до курсу, комплекс тестових завдань у ZDU «PROJECT» (діагностичні тестові методики тощо)

Контрольні питання:

1. Дайте визначення поняттям «уважність», «вольова увага», «установка», «інтелектуальна увага».
2. Проаналізуйте взаємозв'язок уваги з установкою, інтересами та звичками особистості .
3. Визначте місце уваги в структурі особистості.
4. Проаналізуйте відмінності у розумінні уваги як регулятора психічної діяльності у когнітивному підході.

Тема 10. ВИДИ УВАГИ

2. Основні види уваги:
 - недовільна увага (вимушена, мимовільна, звична);
 - довільна увага (вольова, вичікувальна, спонтанна),
 - післядовільна увага.
3. Види уваги за змістом відображення: моторна, чуттєва, емоційна, інтелектуальна увага.
4. Поняття про вольову увагу.

Основні поняття	<i>недовільна, довільна, вольова, післядовільна увага, моторна, чуттєва, емоційна, інтелектуальна увага, вимушена, мимовільна, звична, вольова, вичікувальна, спонтанна</i>
------------------------	---

Законспектувати	Виды и свойства внимания Дормашев Ю.Б., Романов В.Я. Психология внимания: Учебник / 3-е изд., испр. – М: Московский психолого-социальный институт: Флинта, 2002. – С.247-264.
------------------------	---

Завдання для самостійної роботи

▪ опрацювати питання	2 години
▪ опрацювати основні поняття	1 година
▪ законспектувати статтю	1 година

Оцінювання

▪ пройти перевірку рівня засвоєння знань з теми, яка виносилася на самостійне опрацювання, на індивідуальній консультації у викладача	1 оцінка
---	----------

Література*Основна література*

1. Виды и свойства внимания // Дормашев Ю.Б., Романов В.Я. Психология внимания: Учебник / 3-е изд., испр. – М: Московский психолого-социальный институт: Флинта, 2002. – С. 247. –264.
2. Добрынин Н.Ф. Характер активности внимания // Психология внимания / Под ред. Ю.Б. Гиппенрейтер и В.Я. Романова. – М.: ЧеРо, при участии изд-ва «Омега-Л», 2005. – 858 с.
3. Маклаков А.Г. Общая психология. СПб.: Питер, 2013. – 816 с.
4. Пасніченко, А. Е. Психологія пізнавальної сфери особистості: відчуття, сприймання, мислення. Курс лекцій [Текст]. – Чернівці: ВІЦ «Місто», 2013. – 320 с.
5. Лобанов, А.П. Когнитивная психология: от ощущений до интеллекта : учеб. пособие / А.П. Лобанов. — Минск : Новое знание, 2008. — 376 с.

ЗАВДАННЯ ДО ПІДСУМКОВОЇ МОДУЛЬНОЇ РОБОТИ 3

Умовою допуску до ПМР є проходження перевірки рівня засвоєння знань з теми, яка виносилася на самостійне опрацювання.

I. Тестове завдання (4 завдання, за правильне виконання завдання – 5 балів). Максимальн кількість балів – 20.

Зосередженість діяльності суб'єкта в певний момент часу на певних реальних або ідеальних об'єктах:

а) концентрація; б) увага; в) зосередженість; г) свідомість.

II. Теоретичне питання (оцінюються від 0 до 30 балів).

Максимальна кількість балів – 30.

1. Визначення уваги. Основні характеристики уваги. Функції уваги.
2. Фактори, що визначають увагу.
3. Фізіологія та нейрофізіологія уваги
4. Теорії уваги: проблема уваги у роботах В. Вундта, У. Джемса, Т. Рібо.
5. Теорії уваги: когнітивні теорії уваги; діяльнісна теорія уваги.
6. Особистісна зумовленість уваги: увага як результат дії установки; інтереси та увага особистості; увага та звичка
7. Взаємозв'язок уваги із сприйманням. Апперцепція.
8. Зв'язок уваги з пам'яттю та мисленням.
9. Місце уваги в структурі особистості.
10. Увага як регулятор психічної діяльності особистості: увага як перцептивна дія; увага і моторна дія; увага як вольова дія.
11. Розвиток уваги особистості.
12. Патологія уваги
13. Особистісна зумовленість розсіяності уваги
14. Загальне поняття про властивості уваги: обсяг, стійкість, концентрація, розподіл та переключення уваги.
15. Основні види уваги: недовільна; довільна; післядовільна увага.
16. Види уваги за змістом відображення: моторна, чуттєва, емоційна, інтелектуальна увага.
17. Поняття про вольову увагу.

III. Практичне (професійно-орієнтоване) завдання.

Максимальна кількість балів – 50. Виконується за алгоритмом роботи над ПОЗ:

I. ЕТАП ПЕРВИННОГО АНАЛІЗУ ПРОБЛЕМИ:

- 1.1. Категоріально-термінологічне довивзначення проблеми, з якою звернулися до психолога (уточнення проблеми, її переформулювання з використанням базових психологічних категорій, понять та термінів).
- 1.2. Формування реалістичних очікувань у людини, яка звернулася за допомогою та визначення напрямків практичної роботи психолога.

II. ПЛАНОВО-ПІДГОТОВЧИЙ ЕТАП

- а. Аналіз власного досвіду виконання подібних завдань при вивченні навчальних дисциплін та проходженні практик
- 2.2. Підбір і аналіз літератури та формулювання припущень про причини виникнення проблеми
- 2.3. Консультація з фахівцями (в першу чергу це спеціалісти з окремих дотичних до психології галузей (соціологія, психіатрія, педіатрія, дефектологія, правознавство тощо), а також психологи – визнані авторитети в окремих аспектах вашої проблеми)

III. ЕТАП ПРАКТИЧНОЇ РОБОТИ (розв'язання ПОЗ на основі теоретичного аналізу спеціалізованої літератури (із посиланням на першоджерела п.2.2. Алгоритму). Відповідь повинна бути підкріплена прикладами із художньої літератури, результатів експериментальних досліджень або власного досвіду.

V. ЕТАП САМОАНАЛІЗУ ТА ГРУПОВОЇ РЕФЛЕКСІЇ

Приклади ПОЗ до модуля 3:

1. На основі теоретичних відомостей із загальної та вікової психології визначте яка з характеристик уваги є критерієм готовності дитини до школи: а) уміння слухати; б) уміння розуміти та точно виконувати вказівки дорослого; в) уміння діяти відповідно до правила; г) уміння використовувати зразок. Обґрунтуйте свою думку, проілюструйте власними прикладами. Наведіть приклади завдань та вправ, спрямованих на розвиток цієї характеристики уваги дитини.
2. До психолога звернувся керівник рекламної агенції: «Ми розробляємо світлову рекламу нового магазину. Як привернути увагу споживачів». Охарактеризуйте умови та фактори, які дозволяють передбачати, на чому буде концентруватися увага глядачів різних категорій при сприйманні реклами. Проілюструйте на прикладі реклами конкретного продукту.
3. До психолога звернулася класний керівник 8-го класу: «Вчителі скаржаться, що частина учнів класу на уроках неухважні, не можуть зосередитися на виконанні завдань. Як можна розвинути уважність учнів?» На основі теоретичних відомостей з загальної та вікової психології визначте зміст, структуру та умови розвитку уважності як особистісної риси. Запропонуйте кілька вправ з розвитку уважності як особистісної риси у підлітковому віці.
4. До психолога звернулася мати учня 3-го класу: «Мій син дуже неухважний: він не може більше 2-3-х хвилин сидіти над одним завданням, починає відволікатися. На уроці він ловить гав, а коли вчителька питає, не може відповісти на запитання. Що це таке? Як навчити сина бути уважним?» На основі теоретичних знань із загальної та вікової психології визначте причину неухважності та побудуйте приблизну програму профілактики розсіяності в учнів молодшого шкільного віку.
5. На основі знань закономірностей виникнення недовільної уваги, визначте основні фактори, що сприятимуть приверненню уваги споживачів реклами до певного продукту (Наприклад, світлова реклама побудована так, що світло то спалахує, то гасне). Неведіть власні приклади.
6. До психолога звернулася вчителька: «На уроці ми з учнями виконуємо багато завдань, тому домашнє завдання часто я даю після дзвоника. Але на наступний день більшість учнів каже, що не чули завдання або те, що завдання взагалі не було. Чому так відбувається?» На основі знань когнітивних (або діяльнісної) моделей уваги поясніть механізми виникнення неухважності учнів відносно домашнього завдання.
7. На основі положень однієї з відомих Вам теорій уваги поясніть зв'язок її зв'язок з установкою у наступних ситуаціях:
 - глядачі серіалів одразу помічають зміну акторів у звичних ролях;
 - у компанії дівчина звертає увагу на чоловіків, які відповідають її уявленням про чоловічу привабливість.
8. Ви працюєте шкільним психологом. До Вас звернулася матір Олега Г., учня 3-го класу: «У мого сина, мабуть, проблеми з увагою. Вчителька постійно скаржиться, що він розсіяний, на уроці «відсутній», мріє про щось, нічого не чує. Якщо починає виконувати давання, то швидко відволікається робить багато помилок. Як навчити його бути уважним». На основі теоретичних знань із загальної та вікової психології визначте можливі причини розсіяності у молодшому шкільному віці.

1.

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	Всього	У тому числі					Всього	У тому числі				
		Л.	П.	Лаб.	Інд.	С.р.		Л.	П.	Ла б.	Ін д.	С.р.
Модуль 4. Психологія діяльності												
Змістовий модуль 7. Оволодіння діяльністю												
Тема 13. Механізми оволодіння діяльністю	4	2				2	4				4	
Тема 14. Рівні освоєння діяльності: формування умінь та навичок	2					2	2				2	
Змістовий модуль 8. Регуляція діяльності												
Тема 15. Структура діяльності. Регуляція виконання дій	10	4	4			2	10		2		8	
Тема 16. Регуляція і саморегуляція діяльності	6	4				2	6	2			4	
• Психологічні моделі саморегуляції діяльності	4		2			2	4				4	
Виконання ІНДЗ (ПОЗ)*	4				4		4				4	
Разом за модулем 4	30	10	6		4	10	30	2	2		26	

Практичні заняття №13-15

Умови одержання оцінки за модуль:

- одержати 5 оцінок (1 оцінка за перевірку рівня засвоєння знань з теми, яка виносилася на самостійне опрацювання, є обов'язковою; 4 оцінки за усні відповіді на практичних заняттях).

Обов'язкові види робіт:

- опрацювати питання з плану практичного заняття;
- опрацювати основні поняття;
- законспектувати першоджерела;
- пройти перевірку рівня засвоєння знань з теми, яка виносилася на самостійне опрацювання, на індивідуальній консультації у викладача.

Види робіт на вибір:

- реферат або повідомлення (готує один студент з академічної групи);

ЛЕКЦІЙНИЙ КУРС

Тема 15. МЕХАНІЗМИ ОВОЛОДІННЯ ДІЯЛЬНІСТЮ

Мета: формувати у студентів уявлення про наслідування як поведінковий прояв та як механізм оволодіння діяльністю

Професійна спрямованість: уміння здійснювати порівняльний аналіз різних способів набуття особистістю нового досвіду; аналіз функцій та способів наслідування у поведінці та діяльності клієнта.

План:

1. Поняття про механізм и оволодіння діяльністю.
2. Психологічний зміст наслідування у психології.
3. Основні види наслідування.
4. Динаміка змісту наслідування в онтогенезі.

5. Наслідування як механізм освоєння діяльності.

Основні поняття	<i>наслідування, імітація, моделювання, спостереження, наочіння, копіювання</i>
------------------------	---

Література

Основна література

1. Запорожец А.В. Избранные психологические труды в 2-х т. Т. II. – 296 с. (С. 127 – 145.)
2. Обухова Л.Ф. Детская психология: теории, факты, проблемы. – Издание 3-е, стереотипное. – М.: Тривола, 1998. – 352 с. (С.317-327).
3. Просецкий В.А. Психология подражания. Автореф. дисс. ... докт. психол. наук. – М., 1974. – 54 с.

Додаткова література

1. Бандура А. Теория социального научения: Пер. с англ. – СПб.: Евразия, 2000. – 320 с.
2. Загальна психологія: Підручник для студентів вищих навчальних закладів / За загальною ред. С.Д. Максименка. – К.: Форум, 2000. – 543 с.
3. Келлер В., Кофка К. Гештальтпсихология. – М.: ООО „Изд-во АСГ-ЛТД”, 1998. – 704 с.
4. Субботский Е.В. Некоторые особенности отношения ребенка к партнеру при выполнении программ поведения // Вопросы психологии. – 1974. – №5. – С. 156-162.
5. Субботский Е.В. Генезис личностного поведения у дошкольников и стиль общения // Вопросы психологии. – 1981. – №2. – С. 68-78.
6. Бенеш Г. Психологія: dtv-Atlas: Довідник: Пер. з нім. / Худож. Герман і Катерина фон Заальфельд; Наук. ред. пер. В.О.Васютинський / Г. Бенеш – К.: Знання-Прес, 2007. – 510с.
7. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии. — СПб.: Питер, 2010. — 713 с Маклаков А.Г. Общая психология. СПб.: Питер, 2013. – 816 с. Свааб Д. Ми – це наш мозок. – Х.: КСД, 2016. – 332 с.
8. Леонтьев А.Н. Лекции по общей психологии. М., 2000. \\\nhttp://dvkashirsky.narod.ru/olderfiles/1/Leontev_A.N_Lekcii_po_obshei_psiho-83715.pdf

Тема 16. СТРУКТУРА ДІЯЛЬНОСТІ. РЕГУЛЯЦІЯ ВИКОНАННЯ ДІЙ (Ч.1-2)

Мета: поглиблювати знання студентів про механізми керування діями, ознайомлення з мотиваційними аспектами регуляції діяльності.

Професійна спрямованість: усвідомлення необхідності, умов і механізмів керування діями у навчальній та професійній.

План:

1. Механізми організації рухів за М.О. Бернштейном:
 - 5 рівнів керування дією
 - Механізми формування навичок
2. Мотиваційна основа діяльності, за О.М. Леонтьєвим

Основні поняття	<i>структура діяльності, потреба, мотив, розвиток мотивів, внутрішня діяльність, зворотній зв'язок, аферентний синтез, зворотня аферентація.</i>
------------------------	--

Завдання для самостійної роботи

▪ опрацювати питання	3 годин
▪ опрацювати основні поняття	1 година

Оцінювання

▪ перевірка рівня засвоєння знань на індивідуальній консультації у викладача	1 оцінка
--	----------

Література

Основна література

1. Гиппенрейтер Ю.Б. Введение в общую психологию. Курс лекций. – М.: „ЧеРо”, „Юрайт”, 2003. – 336 с. (С.114-151)
 2. Петровский А.В. Общая психология. – М., Просвещение, 1986. – 464 с.
- Додакова література:*
9. Бенеш Г. Психологія: dtv-Atlas: Довідник: Пер. з нім. / Худож. Герман і Катерина фон Заальфельд; Наук. ред. пер. В.О.Васютинський / Г. Бенеш – К.: Знання-Прес, 2007. – 510с.
 10. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии. — СПб.: Питер, 2010. — 713 с Маклаков А.Г. Общая психология. СПб.: Питер, 2013. – 816 с. Свааб Д. Ми – це наш мозок. – Х.: КСД, 2016. – 332 с.
 11. Гиппенрейтер Ю. Б. Введение в общую психологию. Курс лекций . — М.: «ЧеРо», при участии издательства «Юрайт», 2002. – 336 с. Пасніченко, А. Е. Психологія пізнавальної сфери особистості: відчуття, сприймання, мислення. Курс лекцій [Текст]. – Чернівці: ВІЦ «Місто», 2013. – 320 с.
 12. Хомская Е. Д. Нейропсихология: 4-е издание. — СПб.: Питер, 2005. — 496 с.
 13. Леонтьев А.Н. Лекции по бщей психологии. М., 2000. \ \ http://dvkashirsky.narod.ru/olderfiles/1/Leontev_A.N_Lekcii_po_obshei_psiho-83715.pdf
 14. Когнитивная психология. Учебник для вузов / Под ред. В. Н.Дружинина, Д. В. Ушакова — М.: ПЕР СЭ, 2002 — 480 с. Лобанов, А.П. Когнитивная психология: от ощущений до интеллекта : учеб. пособие / А.П. Лобанов. — Минск : Новое знание, 2008. — 376 с.
 15. Психология памяти / Под редакцией Ю.Б. Гиппенрейтер, В.Я. Романова. — 3-е издание, переработанное и дополненное. — Москва: АСТ, 2008. ... 2008. — 656 с. — (Хрестоматия по психологии)
 16. Когнитивная психология / СолсоР. — 6-е изд. — СПб.: Питер, 2006. — 589 с: Психология внимания / Под редакцией Ю. Б. Гиппенрейтер, В. Я. Романова. — 2-е издание, переработанное и дополненное. — Москва: АСТ, 2008. — 656 с. Портал психологических изданий PsyJournals.ru — <http://psyjournals.ru/authors/29393.shtml>

Тема 16. РЕГУЛЯЦІЯ І САМОРЕГУЛЯЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ (Ч.1-2)

Мета: формування уявлень студентів про структуру психічної регуляції діяльності особистості; моделі саморегуляції діяльності, регуляцію спільної діяльності.

Професійна спрямованість: усвідомлення механізмів та структури саморегуляції навчальної та професійної діяльності; розвиток умінь саморегуляції при вирішенні завдань навчальної та професійної діяльності.

План:

1. Поняття психічної регуляції діяльності.
1. Індивідний та особистісний рівні саморегуляції діяльності (В.А. Машин).
2. Роль пізнавальних процесів у регуляції діяльності.
3. Моделі регуляції діяльності Б.Ф. Ломова, О.О. Конопкіна.
4. Регуляція спільної діяльності (Б.Ф. Ломов, К.О. Абульханова-Славська)

Основні поняття	<i>регуляція діяльності, спільна діяльність, планування, прийняття рішення, саморегуляція, стилі саморегуляції</i>
------------------------	--

Література

Основна література

1. Абульханова-Славская К.А. Стратегия жизни. – М., Издательство «Мысль», 1991.
2. Конопкин О.А. Психическая саморегуляция произвольной активности человека (структурно-функциональный аспект) // Вопросы психологии. – 1995. – № 1. – С. 5–12.
3. Ломов Б.Ф. Методологические и теоретические проблемы психологии – М., Наука, 1984. – 448 с.
4. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии. – СПб: Питер, 2001. – 702 с.

Додаткова література

1. Василюк Ф.Е. Психология переживаний (анализ преодоления критических ситуаций). – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1984. – 200 с.
2. Волков А.М., Микадзе Ю.В., Солнцева Г.Н. Деятельность: структура и регуляция. – М.: Изд-во МГУ, 1987. – 216 с.

3. Ительсон Л.Б. Лекции по общей психологии: Учебное пособие. – Мн.: Харвест., М.: ООО (Изд-во АСТ), 2000. – 896 с.
4. Конопкин О.А. Психологические механизмы регуляции деятельности. – М.: Наука, 1980. – 256 с.
5. Машин В.А. Уровни личностной регуляции поведения // Вопросы психологии. – 1994. – № 3. – С. 144–149.
6. Психологические вопросы регуляции деятельности / Под ред. Д.А. Ошанина, О.А. Конопкина. – М.: Педагогика, 1973. – 208 с.

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №13-14

ТЕМА 15. СТРУКТУРА ДІЯЛЬНОСТІ. РЕГУЛЯЦІЯ ВИКОНАННЯ ДІЙ (Ч.1-2)

1. Поняття діяльності
2. Структура діяльності:
 - мотиваційно-особистісний компонент;
 - мотиви та свідомість, мотиви та особистість;
 - розвиток мотивів (О.М. Леонтьєв);
 - поняття внутрішньої діяльності.
3. Механізми організації рухів за М.О. Бернштейном.

Основні поняття	<i>структура діяльності, потреба, мотив, розвиток мотивів, внутрішня діяльність, зворотній зв'язок, аферентний синтез, зворотня аферентація.</i>
------------------------	--

Завдання для самостійної роботи

▪ опрацювати питання	3 годин
▪ опрацювати основні поняття	1 година

Оцінювання

▪ перевірка рівня засвоєння знань на індивідуальній консультації у викладача	1 оцінка
--	----------

Література

Основна література

3. Гиппенрейтер Ю.Б. Введение в общую психологию. Курс лекций. – М.: „ЧеРо”, „Юрайт”, 2003. – 336 с. (С.114-151)
4. Психологія. Підручник для педагогічних вузів / За ред. Г.С.Костюка. – К.: „Радянська школа”, 1968. – 572 с.
5. Петровский А.В. Общая психология. – М., Просвещение, 1986. – 464 с.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №15

Тема 16. СТРУКТУРА САМОРЕГУЛЯЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Мета: формування уявлень студентів про структуру психічної регуляції діяльності особистості; моделі саморегуляції діяльності, регуляцію спільної діяльності.

Професійна спрямованість: усвідомлення механізмів та структури саморегуляції навчальної та професійної діяльності; розвиток умінь саморегуляції при вирішенні завдань навчальної та професійної діяльності.

План:

1. Поняття психічної регуляції та саморегуляції діяльності: підхід С.Л. Рубінштейна, К.О. Абульханової-Славської, О.О. Конопкіна.
2. Модель саморегуляції діяльності (за О.О. Конопкіним).
3. Проблема стилів саморегуляції (за В.І. Моросановою)
4. Регуляція спільної діяльності

Основні поняття	<i>регуляція діяльності, спільна діяльність, планування, прийняття рішення, саморегуляція, стиль саморегуляції, суб'єктивна модель бажаних умов, система</i>
------------------------	--

	<i>суб'єктивних критеріїв досягнення мети, програма виконавських дій, контроль та оцінка реальних результатів</i>
Законспектувати	Конопкин О.А. Структурно-функциональный та содержательно-психологический аспекты осознанной саморегуляции // Психология. Журнал Высшей школы экономики. – 2005. – Т.2. – №1. – С. 27-42.

Практична частина

Побудуйте модель саморегуляції власної діяльності при виконанні будь-якого конкретного складного завдання (за основу можете використати модель саморегуляції О.О.Конопкіна). Виділіть етап, з якого починається регуляція діяльності. Доведіть.

Завдання для самостійної роботи

▪ опрацювати питання	2,5 години
▪ опрацювати основні поняття	0,5 годин
▪ законспектувати першоджерела	1 година

Оцінювання

▪ усна відповідь	1 оцінка
▪ тест	1 оцінка

Література

Основна література

1. Абульханова-Славская К.А. Стратегия жизни. – М., Издательство «Мысль», 1991.
2. Ительсон Л.Б. Лекции по общей психологии: Учебное пособие. – Мн.: Харвест, М.: ООО (Изд-во АСТ), 2000. – 896 с.
3. Моросанова В.И. Индивидуальный стиль саморегуляции: феномен, структура и функции в произвольной деятельности человека. – М.: Наука, 2001. – 192 с.
4. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии. – СПб: Питер, 2001. – 702 с.

Додаткова література

1. Васильюк Ф.Е. Психология переживаний (анализ преодоления критических ситуаций). – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1984. – 200 с.
2. Волков А.М., Микадзе Ю.В., Солнцева Г.Н. Деятельность: структура и регуляция. – М.: Изд-во МГУ, 1987. – 216 с.
3. Конопкин О.А. Психологические механизмы регуляции деятельности. – М.: Наука, 1980. – 256 с.
4. Ломов Б.Ф. Методологические и теоретические проблемы психологии – М., Наука, 1984. – 448 с.
5. Маклаков А.Г. Общая психология. – СПб.: Питер, 2002. – 592 с.
6. Психологические вопросы регуляции деятельности / Под ред. Д.А. Ошанина, О.А. Конопкина. – М.: Педагогика, 1973. – 208 с.

Періодичні видання:

1. Конопкин О.А. Психическая саморегуляция произвольной активности человека (структурно-функциональный аспект) // Вопросы психологии. – 1995. – № 1. – С. 5–12.
2. Корнилов А.П. Саморегуляция человека в условиях социального перелома // Вопросы психологии. – 1995. – № 5. – С. 69–78.
3. Машин В.А. Уровни личностной регуляции поведения // Вопросы психологии. – 1994. – № 3. – С. 144–149.

Інформаційні ресурси: електронна хрестоматія до курсу, комплекс тестових завдань у ZDU «PROJECT»

Контрольні питання і завдання:

1. Дайте визначення понять «регуляція діяльності», «саморегуляція діяльності».
2. Визначте відмінні риси індивідуального та особистісного стилів саморегуляції (за В.А. Машиним).
3. Перерахуйте основні компоненти моделі саморегуляції діяльності (за О.О. Конопкіним).
4. Перерахуйте основні стилі саморегуляції (за В.І. Моросановою).
5. Дайте визначення поняття «спільна діяльність».
6. Опишіть схему регуляції спільної діяльності.

Тема 14. РІВНІ ОСВОЄННЯ ДІЯЛЬНОСТІ: ФОРМУВАННЯ УМІНЬ ТА НАВИЧОК**Мета:** поглиблення знань студентів про структуру та динаміку оволодіння уміннями та навичками**Професійна спрямованість:** усвідомлення необхідності вироблення професійних навичок, аналіз ефективності власних звичок та факторів, що впливають на формування навичок.**План:**

1. Поняття уміння: структура, види та динаміка.
2. Поняття навички:
 - види набування та навичок;
 - закономірності формування навичок;
 - взаємодія навичок (індукція, інтерференція).
3. Фактори, що впливають на формування умінь та навичок.
4. Поняття про звичку та її роль у виконанні діяльності.

Основні поняття	<i>уміння, навички, звички, імпрінтинг, набування, підкріплення, формування умінь та навичок, вправляння, індукція (перенос) навичок, інтерференція навичок</i>
Реферати	<ul style="list-style-type: none"> • Фактори успішності діяльності. • Шкідливі звички: види, фактори виникнення та прийоми подолання.

Практична частина

Проаналізуйте свої дії у типових ситуаціях та виокремте по 2 навички та 2 звички. Здійсніть їх порівняльний аналіз за такими критеріями: зміст, включеність емоційних та мотиваційних складових, зачення для успішності виконання діяльності, швидкість формування, легкість заміни.

Завдання для самостійної роботи

▪ опрацювати питання	2 години
▪ опрацювати основні поняття	2 години

Оцінювання

▪ усна відповідь на питання	2 оцінки
▪ тест	1 оцінка

Література*Основна література*

1. Ительсон Л.Б. Лекции по общей психологии: Учебное пособие. – Мн.: Харвест., М.: ООО (Изд-во АСТ), 2000. – 896 с.
2. Психологія. Підручник для педагогічних вузів / За ред. Г.С.Костюка. – К.: „Радянська школа”, 1968. – 572 с.

Додаткова література

1. Джеймс У. Психологія в беседах с учителями – СПб.: Питер, 2001. – 160 с. (С.54-64)
2. Ломов Б.Ф. Методологические и теоретические проблемы психологии – М., Наука, 1984. – 448 с.
3. Немов Р. Психологія. Книга 1. – М., 1999. – 688 с.
4. Общая психология: Курс лекций для первой степени педагогического образования / Сост. Е.И. Рогов. – М.: Владос, 1998. – 448 с.
5. Психологія. Підручник для педагогічних вузів / За ред. Г.С.Костюка. – К.: „Радянська школа”, 1968. – 572 с.
6. Петровский А.В. Общая психология. – М., Просвещение, 1986. – 464 с.
7. Маклаков А.Г. Общая психология. – СПб.: Питер, 2002. – 592 с.
8. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии. – СПб.: Питер, 2001. – 702 с.

Інформаційні ресурси: електронна хрестоматія до курсу, комплекс тестових завдань у ZDU «PROJECT»**Контрольні питання і завдання:**

1. Дайте визначення понять «уміння», «навичка», «звичка».

2. Опишіть динаміку формування навичок.
3. Визначте спільні і відмінні ознаки умінь та навичок.
4. Охарактеризуйте суб'єктивні фактори, що впливають на формування навичок.
5. Визначте зміст індукції та інтерференції навичок та їх вплив на ефективність діяльності.
6. Перерахуйте прийоми формування навичок. Оцініть ефективність кожного з них.
7. Наведіть приклади звичок, що мають позитивний і негативний вплив на виконання діяльності.
8. Охарактеризуйте одну із Ваших звичок та критерієм впливу на діяльність.
9. Визначте власні способи формування навичок навчальної діяльності. Які з них знадобляться у майбутній професійній діяльності?

ЗАВДАННЯ ДО ПІДСУМКОВОЇ МОДУЛЬНОЇ РОБОТИ 4

Умовою допуску до ПМР є проходження перевірки рівня засвоєння знань з теми, яка виносилася на самостійне опрацювання.

I. Тестові завдання. Максимальна кількість балів – 20.

Приклад тестового завдання:

Оберіть один із запропонованих варіантів відповіді:

1. Вплив раніше засвоєної дії (навички) на оволодіння новою дією: оволодіння новою дією відбувається швидше та легше, порівняно із попередньою дією:
а) інтерференція; б) перенос; в) імпрінтинг; г) підкріплення.

II. Теоретичні завдання (оцінюються від 0 до 30 балів).

Максимальна кількість балів – 30.

1. Поняття про механізми оволодіння діяльністю.
2. Психологічний зміст поняття наслідування у психології.
3. Основні види наслідування.
4. Динаміка наслідування в онтогенезі.
5. Наслідування як механізм освоєння діяльності.
6. Поняття уміння: структура, механізми формування.
7. Поняття навички: види, динаміка формування навичок; взаємодія навичок (індукція, інтерференція).
8. Фактори, що впливають на формування умінь та навичок.
9. Поняття про звичку та її роль у виконанні діяльності. Закони формування звичок
10. Поняття психічної регуляції діяльності.
11. Рівнева організація саморегуляції діяльності.
12. Когнітивні та емоційно-вольові компоненти регуляції діяльності.
13. Модель саморегуляції діяльності О.О. Конопкіна.
14. Структура діяльності: мотиваційно-особистісний компонент, мотиви та свідомість, мотиви та особистість, розвиток мотивів (О.М. Леонтьєв).
15. Структура діяльності: Поняття внутрішньої діяльності.
16. Механізми організації рухів за М.О. Бернштейном.

III. Професійно-орієнтоване завдання (оцінюються від 0 до 50 балів).

Максимальна кількість балів – 50. Виконується за алгоритмом роботи над ПОЗ:

Програма для обов'язкового виконання (за алгоритмом розв'язання ПОЗ):

5. Здійсність категоріально-термінологічне до визначення проблеми.
6. Проаналізуйте власний досвід виконання подібних завдань та можливості використання літератури.
7. Проаналізуйте необхідність та можливий зміст консультації із вузькими спеціалістами.
8. Представте розгорнуту відповідь розв'язання завдання.

Приклади ПОЗ до модуля 1.

1. На основі матеріалів експериментів А. Бандури та Є.В. Субботського поясніть, чому популярними серед дошкільників є ігри типу «Дочки-матері», «Лікар», «Автобус», «Черепашки Ніндзя».
2. До психолога звернулася вихователька старшої групи ДНЗ: «Останнім часом діти стали грати у дивні ігри «Бригада», «Черепашки Ніндзя», «Салон краси». Варто одному почати грати, всі одразу починають повторювати. Чому так змінилися ігри, чому діти не грають просто конструктором чи ляльками». Охарактеризуйте чинники та особливості проявів наслідування в ігровій діяльності старших дошкільників. До якого з видів наслідування можна віднести ці ігри.
3. На основі власних прикладів використання звичок у навчальній та повсякденній діяльності проаналізуйте їх вплив на ефективність виконуваної діяльності.
4. До психолога звернулися батьки учнів-першокласників: «Чи потрібно формувати в учнів навчальні навички, адже у майбутньому ці дії їм не знадобляться». На основі знань про структуру та динаміку навичок проаналізуйте їх вплив на ефективність навчальної діяльності учнів-першокласників та студентів та обґрунтуйте доцільність формування навчальних навичок.

5. Студенти-першокурсники звернулися до психолога за консультацією: «Нам потрібно навчитися швидко «друкувати» на комп'ютері, оскільки всі завдання здаються в роздрукованому або електронному вигляді». Проаналізуйте умови ефективності та представте перелік вправ, спрямованих на формування навичок роботи на комп'ютері для студентів-першокурсників.
6. До психолога звернувся інструктор автошколи: «Я давно працюю, бачив багатьох учнів. Останнім часом помітив, що в учнів різні «стратегії» водіння: хтось вчиться навмання, допускаючи багато помилок, а хтось діє ніби за якимось внутрішнім планом. Можливо можна розробити загальний алгоритм». На основі знань про механізми формування рухових умінь з повною та неповною орієнтувальною основою (за П.Я. Гальперінім) поясніть інструктору основні вимоги до алгоритму з формування дій з повною орієнтувальною основою.
7. На основі структурно-функціональної моделі саморегуляції діяльності (О.О. Конопкіна), розробіть покрокову програму саморегуляції діяльності при виконанні Вами одного із навчальних завдань (підготовка до ПМР, написання реферату тощо).

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	Всього	У тому числі					Всього	У тому числі				
		Л.	П.	Лаб.	Інд.	С.р.		Л.	П.	Ла б.	Інд .	С.р.
Модуль 5. Мислення та інтелект у психічній діяльності												
Змістовий модуль 9. Мислення як основа інтелектуальної діяльності												
Тема 17. Мислення як психологічна основа інтелекту	6	4				2	6	2			4	
• Мислення як основа регуляції діяльності	6		4			2	4				4	
Змістовий модуль 8. Психологія інтелекту												
Тема 19. Поняття інтелекту у психології. Когнітивний розвиток особистості	6	2	2			2	6				6	
Тема 20. Основні психологічні моделі інтелекту. Емоційний інтелект	16	6	4			6	6				6	
Тема 21. Інтелект у структурі особистості.	6	2	2			2	7	2			5	
Виконання ІНДЗ (ПОЗ)	4				4					4		
Змістовий модуль 10: зміст, функції розвиток мовлення												
Тема 22. Мовлення як психологічна проблема: поліфункціональний характер	6	2	2			2	10				10	
Тема 23. Фізіологічні та психологічні механізми мовлення. Сприймання та розуміння мовлення	2	2					4		2		2	
Тема 24. Мовлення та інтелект	4	2				2	4				4	
Тема 25. Розвиток та патологія мовлення	4		2			2	4				4	
Разом за модулем	60	20	16		4	20	30	4		4	24	

Практичне заняття №16-23.

Умови одержання оцінки за модуль:

- одержати 7 оцінок (1 оцінка за перевірку рівня засвоєння знань з теми, яка виносилася на самостійне опрацювання, є обов'язковою; 1 за виконання професійно-орієнтованого завдання, 5 оцінки за усні та письмові відповіді на практичних заняттях).

Обов'язкові види робіт:

- опрацювати питання з плану практичного заняття;
- опрацювати основні поняття;
- законспектувати першоджерела;
- пройти перевірку рівня засвоєння знань з теми, яка виносилася на самостійне опрацювання, на індивідуальній консультації у викладача.

Види робіт на вибір:

- реферат, повідомлення (готує один студент з академічної групи).

Тема 17. МИСЛЕННЯ ЯК ПСИХОЛОГІЧНА ОСНОВА ІНТЕЛЕКТУ. МИСЛЕННЯ ЯК ДІЯЛЬНІСТЬ (Ч.1)

Мета: формувати у студентів уявлення про мислення як специфічну діяльність людини, структуру мислення, співвідношення інтелектуальних та мета інтелектуальних операцій

Професійна спрямованість: рефлексія власних мислительних та інтелектуальних операцій при виконанні навчальних та професійних завдань.

План:

1. Поняття про мислення як основу інтелектуальної діяльності людини.
2. Мислення як діяльність. Терія поетапного формування розумових дій (П.Я. Гальперін).
3. Інтелектуальні операції (В.Д.Шадриков).

Основні поняття	<i>Мислення, мислительні дії, мислительні операції, інтелектуальні операції, розумові дії, мета інтелектуальні операції, орієнтувальна основа розумових дій,</i>
------------------------	--

Література

Основна література

1. Гальперін П.Я. Лекції по психології: Учебное пособие для студентов вузов. – 2-е изд. – М: КДУ, 2005. – 400 с.
2. Лурия А.Р. Лекції по общей психологии. – СПб.: Питер, 2004. – 320 с.
3. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии. — СПб.: Питер, 2010. — 713 с
4. Шадриков В.Д. Ментальное развитие человека. – М.: Аспект Пресс, 2007. – 284 с.

Додаткова література

1. Бенеш Г. Психология: dtv-Atlas: Довідник: Пер. з нім. / Худож. Герман і Катерина фон Заальфельд; Наук. ред. пер. В.О.Васютинський / Г. Бенеш – К.: Знання-Прес, 2007. – 510с.
2. Бойко Е.И. Механизмы умственной деятельности. – М.: Педагогика, 1976. – 248 с.
3. Брушлинский А.В. Субъект: мышление, учение, воображение. – М.: Ин-т практической психологии, Воронеж: Модэк, 1996. – 390 с.
4. Брушлинский А.В. Мышление: процесс, деятельность, общение. – М.: Наука, 1982. – 288 с.
5. Вертгеймер М. Продуктивное мышление: Пер. с англ. – М.: Прогресс, 1987. – 336 с.
6. Дружинин В.Н. Психология общих способностей. – СПб.: Питер, 2000. – 368 с.
7. Леонтьев А.Н. Лекции по общей психологии. М., 2000. \\
http://dvkashirsky.narod.ru/olderfiles/1/Leontev_A.N_Lekcii_po_obshei_psiho-83715.pdf
8. Маклаков А.Г. Общая психология. СПб.: Питер, 2013. – 816 с.
9. Свааб Д. Ми – це наш мозок. – Х.: КСД, 2016. – 332 с.
10. Познавательные психические процессы / Сост. и общ. ред. А.Г. Маклакова. – СПб.: Питер, 2001. – 480 с
11. Хомская Е. Д. Нейропсихология: 4-е издание. — СПб.: Питер, 2005. — 496 с.

Тема 17. МИСЛЕННЯ ЯК ПСИХОЛОГІЧНА ОСНОВА ІНТЕЛЕКТУ. МИСЛЕННЯ ЯК ДІЯЛЬНІСТЬ (Ч.2)

Мета: інформувати студентів про закономірності прийняття рішення та вирішення задач як процесів, заснованих та розвитку мислення

Професійна спрямованість: уміння виокремлювати та аналізувати окремі етапи вирішення задачі у власній діяльності, визначати провідні способи досягнення та труднощі, що виникають у процесі розуміння задачі.

План:

1. Мислення як основа прийняття рішення.
2. Мислення та творчість. Мислення як процес вирішення задач:
 - Етапи вирішення задачі;
 - Формулювання та види проблем;
 - Розуміння як ключовий процес розв'язання задачі.

Основні поняття	<i>Прийняття рішення, розуміння, проблема, проблемна ситуація, психологічна задача, вирішення задачі, установки мислення.</i>
------------------------	---

Література

Основна література

6. Андерсон Дж. Когнитивная психология. 5-е изд. – СПб.: Питер, 2002. – 496 с. (С. 331-337)
7. Когнитивная психология / Р. Солсо. – 6-е изд. – СПб.: Питер, 2006. – 589 с. (388-396, 405-438).
8. Маклаков А.Г. Общая психология. СПб.: Питер, 2013. – 816 с.
9. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии. — СПб.: Питер, 2010. — 713 с
10. Стратегії творчої діяльності: школа В.О.Моляко \ За заг. ред. В.О.Моляко. – К.: «Освіта України», 2008. – 702 с.

Додаткова література

11. Брушлинский А.В. Субъект: мышление, учение, воображение. – М.: Ин-т практической психологии, Воронеж: Модэк, 1996. – 390 с.
12. Брушлинский А.В. Мышление и прогнозирование. – М.: Мысль, 1979. – 232 с.
13. Брушлинский А.В. Мышление: процесс, деятельность, общение. – М.: Наука, 1982. – 288 с.
14. Вертгеймер М. Продуктивное мышление: Пер. с англ. – М.: Прогресс, 1987. – 336 с.
15. Когнитивная психология. Учебник для вузов / Под ред. В. Н.Дружинина, Д. В. Ушакова — М.: ПЕР СЭ, 2002 — 480 с.
16. Леонтьев А.Н. Лекции по общей психологии. М., 2000. \ http://dvkashirsky.narod.ru/olderfiles/1/Leontev_A.N_Lekcii_po_obshei_psiho-83715.pdf
17. Лобанов, А.П. Когнитивная психология: от ощущений до интеллекта : учеб. пособие / А.П. Лобанов. — Минск : Новое знание, 2008. — 376 с.
18. Познавательные психические процессы / Сост. и общ. ред. А.Г. Маклакова. – СПб.: Питер, 2001. – 480 с.
19. Тихомиров О.К. Психология мышления. – М.: Изд-во Моск. Ун-та, 1984. – 272 с.

Тема 19. ПОНЯТТЯ ІНТЕЛЕКТУ У ПСИХОЛОГІЇ. КОГНІТИВНИЙ РОЗВИТОК ОСОБИСТОСТІ

Мета: формувати у студентів уявлення про функції та структуру інтелекту, підходи до аналізу закономірностей когнітивного розвитку особистості

Професійна спрямованість: усвідомлення полідетермінованості інтелекту людини.

План:

1. Загальне поняття про інтелект та його функції
2. Історія розвитку психології інтелекту
3. Когнітивний розвиток особистості:
 - підхід Ж. Піаже;
 - проблеми суспільної детермінації розумового розвитку особистості (Л.С. Виготський);
 - проблема інтелектуального розвитку у когнітивній психології.

Основні поняття	<i>інтелект, розумовий розвиток, розумові здібності, IQ, асиміляція, акомодация, знаково-символічна функція інтелекту, зона ближчого розвитку, інтелектуальне виховання, вищі психічні функції, монофакторні моделі інтелекту, багатфакторні моделі інтелекту, когнітивні функції, когнітивний розвиток</i>
------------------------	---

Література

Основна література

1. Дружинин В.Н. Психология общих способностей. – СПб.: Питер, 2000. – 368 с.(С. 24-33, 40-50)
2. Когнитивная психология / Р. Солсо. – 6-е изд. – СПб.: Питер, 2006. – 589 с. (С.354-368)
3. Холодная М.А. Психология интеллекта. Парадоксы исследования. – 2-е изд., перераб. и доп. – СПб.: Питер, 2002. – 272 с. (94-103)
4. Когнитивная психология. Учебник для вузов / Под ред. В. Н.Дружинина, Д. В. Ушакова — М.: ПЕР СЭ, 2002 — 480 с.

Додаткова література

5. Андерсон Дж. Когнитивная психология. 5-е изд. – СПб.: Питер, 2002. – 496 с.
6. Выготский Л.С. Психология развития человека. – М.: Изд-во Смысл; Изд-во Эксмо, 2006. – 1136 с.
7. Лобанов, А.П. Когнитивная психология: от ощущений до интеллекта : учеб. пособие / А.П. Лобанов. — Минск : Новое знание, 2008. — 376 с.

8. Обухова Л.Ф. Детская психология: теории, факты, проблемы. – Издание 3-е, стереотипное. – М.: Тривола, 1998. – 352 с.
9. Пиаже Ж. Природа интеллекта // Хрестоматия по общей психологии. Психология мышления. Под ред. Ю.Б.Гиппенрейтер, В.В. Петухова. – М., Изд-во Моск. Ун-та, 1981. – 400 с.
10. Перро-Клермон А.-Н. Роль социальных взаимодействий в развитии интеллекта детей. – М.: Педагогика, 1991. – 248 с.
11. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии. — СПб.: Питер, 2010. — 713 с.
12. Сухарев В.А. Психология интеллекта. – Донецк: Сталкер, 1997. – 405 с.

Інформаційні ресурси: електронна хрестоматія до курсу, комплекс тестових завдань у ZDU «PROJECT»

Тема 20. ОСНОВНІ ПСИХОЛОГІЧНІ МОДЕЛІ ІНТЕЛЕКТУ. ЕМОЦІЙНИЙ ІНТЕЛЕКТ

Мета: інформувати студентів про підходи до аналізу функцій та структури інтелекту у межах різних психологічних напрямків

Професійна спрямованість: уміння аналізувати структуру окремих функцій як складових інтелекту особистості.

План:

1. Проблема кількості інтелектів. Монофакторні та багатфакторні моделі інтелекту.
2. Когнітивна модель практичного інтелекту Р. Стернберг.
3. Модель М.О. Холодної.
4. Теорія множинного інтелекту Х.Гарднера
5. Проблеми емоційного інтелекту.
6. Структура інтелекту людини. Проблема загального інтелекту.

Основні поняття	<i>Загальний інтелект, дивергентне мислення, конвергентне мислення, інтелектуальні стилі, когнітивна складність, когнітивний стиль, когнітивний досвід, ментальний досвід, ментальний простір, ментальні структури, ментальні репрезентації, фактор G, практичний інтелект. Інтуїція, мудрість,</i>
------------------------	---

Література

Основна література

1. Дружинин В.Н. Психология общих способностей. – СПб.: Питер, 2000. – 368 с. (С. 24-33, 40-50)
2. Когнитивная психология / Р. Солсо. – 6-е изд. – СПб.: Питер, 2006. – 589 с. (С.354-368)
3. Когнитивная психология. Учебник для вузов / Под ред. В. Н.Дружинина, Д. В. Ушакова — М.: ПЕР СЭ, 2002 — 480 с.
4. Холодная М.А. Психология интеллекта. Парадоксы исследования. – 2-е изд., перераб. и доп. – СПб.: Питер, 2002. – 272 с. (94-103)

Додаткова література

1. Андреева И.Н. О синтетической теории эмоционального интеллекта // психология человека в современном мире том 2 часть 4. Творчество, способности, одаренность. – С. 289-297.
2. Лобанов, А.П. Когнитивная психология: от ощущений до интеллекта : учеб. пособие / А.П. Лобанов. — Минск: Новое знание, 2008. — 376 с.
3. Пасніченко, А. Е. Психологія пізнавальної сфери особистості: відчуття, сприймання, мислення. Курс лекцій [Текст]. – Чернівці: ВІЦ «Місто», 2013. – 320 с.
4. Стернберг Р. Практический интеллект. – СПб.: Питер, 2002. – 272 с.
5. Сухарев В.А. Психология интеллекта. – Донецк: Сталкер, 1997. – 405 с.
6. Холодная М.А. Существует ли интеллект как психическая реальность? // Вопросы психологии, № 5, 1990. — с. 121-128

Інформаційні ресурси: електронна хрестоматія до курсу, комплекс тестових завдань у ZDU «PROJECT»

Тема 21. ІНТЕЛЕКТ У СТРУКТУРІ ОСОБИСТОСТІ

Мета: поглиблювати знання студентів про детермінанти інтелекту, взаємозв'язок інтелекту та творчості

Професійна спрямованість: уміння аналізувати структуру окремих функцій як складових інтелекту особистості.

План:

1. Взаємозв'язок інтелекту та мотивації.

2. Вплив спадковості і середовища. Інтелектуальний розвиток дитини в сім'ї.
3. Особистісні компоненти структури інтелекту.
4. Інтелект та творчість.

Основні поняття	<i>Інтелектуальний діапазон, мотивація досягнення інтелектуальне виховання, інтелектуальний розвиток</i>
------------------------	--

Література

Основна література

1. Дружинин В.Н. Когнитивные способности: структура, диагностика, развитие. – М.: ПЕР СЭ; СПб.: ИМАТОН-М, 2001. – 224 с.
2. Дружинин В.Н. Психология общих способностей. – СПб.: Питер, 2000. – 368 с. (129-136)
3. Хекхаузен Х. Психология мотивации достижения / Пер. с англ. – СПб.: Речь, 2001. – 240 с.
4. Холодная М.А. Психология интеллекта. Парадоксы исследования. – 2-е изд., перераб. и доп. – СПб.: Питер, 2002. – 272 с. (С. 148-153)

Додаткова література

5. Веккер Л.М. Психологические процессы. – Л.: Изд-во Ленингр. ун-та, 1976. – Т. 2. Мышление и интеллект. – 342 с.
6. Когнитивная психология / Р. Солсо. – 6-е изд. – СПб.: Питер, 2006. – 589 с.
7. Келлер В., Кофка К. Гештальтпсихология. – М.: ООО „Изд-во АСГ-ЛТД“, 1998. – 704 с.
8. Когнитивная психология / Р. Солсо. – 6-е изд. – СПб.: Питер, 2006. – 589 с.
9. Лурия А.Р. Лекции по общей психологии. – СПб.: Питер, 2004. –

Інформаційні ресурси: електронна хрестоматія до курсу, комплекс тестових завдань у ZDU «PROJECT»

Тема 22. МОВЛЕННЯ ЯК ПСИХОЛОГІЧНА ПРОБЛЕМА: ПОЛІФУНКЦІОНАЛЬНИЙ ХАРАКТЕР

Мета: формувати у студентів уявлення про мовлення як специфічну діяльність людини, зв'язок мовлення з іншими психічними процесам

Професійна спрямованість: рефлексія функцій мовлення при виконанні навчальних та професійних завдань.

План:

1. Поняття про мовлення, зв'язок з іншими психічними процесами.
2. Функції мовлення і слова; мова і мовлення (Леонтьєв О.О.).
3. Зв'язок мислення і мовлення. Внутрішнє мовлення. Синтаксичні моделі [10].
4. Значення слова та його психологічна структура. Мовний знак.
5. Неусвідомлювані складові у слова та семантичних зв'язків [11].
6. Слово і поняття [6; 7].

Основні поняття	<i>мовлення, мова, слово, мислення, внутрішнє мовлення, значення, смисл, семантичні зв'язки, поняття.</i>
------------------------	---

Література:

1. Андерсон Дж. Когнитивная психология. 5-е изд. – СПб.: Питер, 2002. – 496 с.
2. Выготский Л.С. Психология развития человека. – М.: Изд-во Смысл; Изд-во Эксмо, 2006. – 1136 с.
3. Выготский Л. С. Мышление и речь. Изд. 5, испр. — Издательство "Лабиринт", М., 1999. — 352 с.
4. Когнитивная психология / Р. Солсо. – 6-е изд. – СПб.: Питер, 2006. – 589 с.
5. Леонтьев А. А. Слово в речевой деятельности. Некоторые проблемы общей теории речевой деятельности. – М., 2006. – 248 с.
6. Лурия А.Р. Лекции по общей психологии. – СПб.: Питер, 2004. – 320 с. (С.96-101, 121-126)
7. Лурия А. Р. Язык и сознание. – Ростов – на – Дону: Феникс, 1998.
8. Маклаков А.Г. Общая психология. – СПб.: Питер, 2002. – 592 с.
9. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии. – СПб.: Питер, 2001. – 702 с.
10. Старовойтенко Е.Б. Современная психология: формы интеллектуальной жизни. – М.: Академический проект, 2001. – 544 с.
11. Тихомиров О.К. Психология мышления. – М., Изд-во Моск. ун-та, 1984. – 272 с.

Тема 17. ФІЗІОЛОГІЧНІ ТА ПСИХОЛОГІЧНІ МЕХАНІЗМИ МОВЛЕННЯ. СПРИЙМАННЯ ТА РОЗУМІННЯ МОВЛЕННЯ

Мета: формувати у студентів уявлення про природу та механізми функціонування мовлення

Професійна спрямованість: рефлексія функцій мовлення при виконанні навчальних та професійних завдань.

План:

1. Мовленнєвий аналізатор та його функції (підхід О.Р.Лурії).
2. Нейрофізіологічні механізми усного мовлення. Центри Верніке і Брока.
3. Мовленнєві функції півкуль.
4. Висловлювання як одиниця мовлення. Кодування і декодування мовленнєвого висловлювання [2; 4].
5. Розуміння мови у когнітивній психології: синтаксична модель, синтаксичний та семантичний аналіз [8].

Основні поняття	<i>Мовленнєвий аналізатор, центр Брока, центр Верніке, мовленнєві процеси, паттерни нейронної активності</i>
------------------------	--

Література:

1. Лурия А.Р. Высшие корковые функции человека и их нарушения при локальных поражениях мозга. – М.: Изд-во Московского Университета, 1962.
 2. Лурия А.Р. Лекции по общей психологии. – СПб.: Питер, 2004. – 320 с.
 3. Маклаков А.Г. Общая психология. – СПб.: Питер, 2002. – 592 с.
 4. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии. – СПб.: Питер, 2001. – 702 с.
 5. Свааб Д. Ми-це наш мозок. Пер. О.Коцюби. – Харків: КСД, 2016 – 496 с.
 6. Соботович Е.Ф. Речевое недоразвитие у детей и пути его коррекции (Дети с нарушением интеллекта и моторной алалией): Учеб. пособие для студентов. – М.: Классика Стиль, 2003. – 160 с.
 7. Старовойтенко Е.Б. Современная психология: формы интеллектуальной жизни. – М.: Академический проект, 2001. – 544 с.
- Когнитивная психология / Р. Солсо. – 6-е изд. – СПб.: Питер, 2006. – 589 с.

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 16-17

Тема 17. МИСЛЕННЯ ЯК ОСНОВА РЕГУЛЯЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Мета: поглиблення знань студентів про мислення як процес освоєння понять, прийняття рішення та процес вирішення задач; теорії практичного мислення.

Професійна спрямованість: усвідомлення особливостей мислення при вирішенні задач та прийнятті рішень у власній навчальній та професійній діяльності.

План:

1. Операціональні аспекти мислення: мислительні операції-інтелектуальні операції- метаінтелектуальні операції (за В.Д.Шадриковим)
2. Мислення: процес освоєння понять.
3. Розуміння як інтелектуальна операція. Модель В.Д. Шадрикова.
4. Мислення як прийняття рішення: ймовірність, фрейм [3].
5. Мислення як процес вирішення задач:
 - загальні етапи;
 - постановка цілей (мотиви, емоції, досяжність) [4].
 - роль емоційних складових (О.К.Тихомиров)
6. Проблеми практичного мислення у теоріях Р. Стернберга та Б.М. Теплова.

Основні поняття	<i>практичне мислення, інтелектуальні здібності, творче мислення, інсайт, інтуїція, поняття, фрейм, логіка, продуктивне мислення.</i>
------------------------	---

Законспектувати	<ul style="list-style-type: none"> • Г. Линдсей, К.С. Халл, Р.Ф. Томпсон Творческое и критическое мышление // Познавательные психические процессы / Сост. и общая ред. А.Г. Маклакова. – СПб.: Питер, 2001. – С. 445. • Теплов Б.М. Практическое мышление // Познавательные психические процессы / Сост. и общая ред. А.Г. Маклакова. – СПб.: Питер, 2001. – С. 466
Реферати	3. Особливості емоційної регуляції мислительної діяльності особистості. 4. Закони продуктивного мислення.

Практична частина:

Уявіть, що Вам потрібно запропонувати науковому керівнику варіанти Вашого бачення майбутнього курсового дослідження. Опишіть процес вирішення Вами задачі із формулювання теми кусової роботи: етапи та труднощі на кожному з них

Завдання для самостійної роботи

▪ опрацювати питання	2 години
▪ опрацювати основні поняття	1 година
▪ законспектувати статтю	1 година

Оцінювання

▪ усна відповідь на питання	1 оцінка
▪ тест	1 оцінка

Література

Основна література

1. Лук А. Мышление и творчество. – М.: Политиздат, 1976. – 144 с.
2. Андерсон Дж. Когнитивная психология. 5-е изд. – СПб.: Питер, 2002. – 496 с. (С. 331-337)
3. Когнитивная психология / Р. Солсо. – 6-е изд. – СПб.: Питер, 2006. – 589 с. (388-396, 405-438).
4. Тихомиров О.К. Психология мышления. – М.: Изд-во Моск. Ун-та, 1984. – С.116-136.
5. Шадрико В.Д. Ментальное развитие человека. – М.: аспект Пресс, 2007. – С. 138-168

Додаткова література

6. Бойко Е.И. Механизмы умственной деятельности. – М.: Педагогика, 1976. – 248 с.
7. Брушлинский А.В. Субъект: мышление, учение, воображение. – М.: Ин-т практической психологии, Воронеж: Модэк, 1996. – 390 с.
8. Брушлинский А.В. Мышление и прогнозирование. – М.: Мысль, 1979. – 232 с.
9. Брушлинский А.В. Мышление: процесс, деятельность, общение. – М.: Наука, 1982. – 288 с.
10. Вертгеймер М. Продуктивное мышление: Пер. с англ. – М.: Прогресс, 1987. – 336 с.
11. Дружинин В.Н. Психология общих способностей. – СПб.: Питер, 2000. – 368 с. Ж.Пиаже Природа интеллекта // Хрестоматия по общей психологии. Психология мышления. Под ред. Ю.Б.Гиппенрейтер, В.В. Петухова. – М., Изд-во Моск. Ун-та, 1981. – 400 с.
12. Познавательные психические процессы / Сост. и общ. ред. А.Г. Маклакова. – СПб.: Питер, 2001. – 480 с

Періодичні видання

1. Завалишина Д.Н. Интуиция и формирование обобщенного способа решения задач // Вопросы психологии. – 1979. – № 2. – С. 109

Інформаційні ресурси: електронна хрестоматія до курсу, комплекс тестових завдань у ZDU «PROJECT»

Контрольні питання:

1. Дайте визначення поняттям «практичне мислення», «творче мислення», «продуктивне мислення».
2. Проаналізуйте мислення як прийняття рішення.
3. Проаналізуйте мислення як процес вирішення задач.
4. Визначте відмінності у розумінні проблем практичного мислення у теоріях Р. Стернберга та Б.М. Теплова.
5. Дайте визначення поняттям «логіка», «інтуїція», «інсайт».

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 18

ПОНЯТТЯ ІНТЕЛЕКТУ У ПСИХОЛОГІЇ. КОГНІТИВНИЙ РОЗВИТОК ОСОБИСТОСТІ

Мета: формувати у студентів уявлення про функції та структуру інтелекту, підходи до аналізу закономірностей когнітивного розвитку особистості

Професійна спрямованість: усвідомлення полідетермінованості інтелекту людини.

План:

1. Загальне поняття про інтелект та його функції
2. Когнітивний розвиток особистості:
 - підхід Ж. Піаже;
 - проблеми суспільної детермінації розумового розвитку особистості (Л.С. Виготський);
 - проблема інтелектуального розвитку у когнітивній психології;
 - ментальний розвиток: сновні категорії, етапи та зміст (В.Д.Шадриков)

Основні поняття	<i>інтелект, розумовий розвиток, розумові здібності, IQ, асиміляція, акомодация, знаково-символічна функція інтелекту, зона ближчого розвитку, інтелектуальне виховання, вищі психічні функції, монофакторні моделі інтелекту, багатфакторні моделі інтелекту, когнітивні функції, когнітивний розвиток, ментальний розвиток</i>
Опрацювати	<i>Шадриков В.Д. Ментальное развитие человека \ Шадриков В.Д. Ментальное развитие человека - М.: Аспект Пресс, 2007. – 188-198.</i>

Література

Основна література

1. Дружинин В.Н. Психология общих способностей. – СПб.: Питер, 2000. – 368 с. (С. 24-33, 40-50)
2. Когнитивная психология / Р. Солсо. – 6-е изд. – СПб.: Питер, 2006. – 589 с. (С.354-368)
3. Холодная М.А. Психология интеллекта. Парадоксы исследования. – 2-е изд., перераб. и доп. – СПб.: Питер, 2002. – 272 с. (94-103)
4. Шадриков В.Д. Ментальное развитие человека - М.: Аспект Пресс, 2007. – 188-198.

Додаткова література

13. Андерсон Дж. Когнитивная психология. 5-е изд. – СПб.: Питер, 2002. – 496 с.
14. Виготский Л.С. Психология развития человека. – М.: Изд-во Смысл; Изд-во Эксмо, 2006. – 1136 с.
15. Обухова Л.Ф. Детская психология: теории, факты, проблемы. – Издание 3-е, стереотипное. – М.: Тривола, 1998. – 352 с.
16. Пиаже Ж. Природа интеллекта // Хрестоматия по общей психологии. Психология мышления. Под ред. Ю.Б.Гиппенрейтер, В.В. Петухова. – М., Изд-во Моск. Ун-та, 1981. – 400 с.
17. Перро-Клермон А.-Н. Роль социальных взаимодействий в развитии интеллекта детей. – М.: Педагогика, 1991. – 248 с.
18. Сухарев В.А. Психология интеллекта. – Донецк: Сталкер, 1997. – 405 с.

Інформаційні ресурси: електронна хрестоматія до курсу, комплекс тестових завдань у ZDU «PROJECT»

Практичне заняття №19-20

Тема 20. ОСНОВНІ ПСИХОЛОГІЧНІ МОДЕЛІ ІНТЕЛЕКТУ. ЕМОЦІЙНИЙ ІНТЕЛЕКТ

Мета: поглиблення знань студентів про поняття, функції та структуру інтелекту; факторні моделі інтелекту.

Професійна спрямованість: усвідомлення структури власного інтелекту у власній навчальній та професійній діяльності.

План:

1. Поняття та функції інтелекту у психології.
2. Факторні моделі інтелекту:
 - монометричний підхід Г. Айзенка;
 - модель Ч. Спірмена;

- модель Л. Терстоуна;
 - модель Дж. Гілфорда;
 - структура інтелекту за Р.Б. Кетеллом.
3. Проблема інтелекту у контексті когнітивного навчання.
 4. Структура інтелекту людини. Проблема загального інтелекту, теорія когнітивного ресурсу [4].
 5. Емоційний інтелект: психологічний зміст, структура.

Основні поняття	<i>інтелект, розумовий розвиток, розумові здібності, IQ, асиміляція, акомодация, знаково-символічна функція інтелекту, зона ближчого розвитку, мудрість, інтелектуальне виховання, дивергентне мислення, конвергентне мислення, інтелектуальні стилі, когнітивна складність, когнітивний стиль, когнітивний досвід, ментальний досвід, фактор G, практичний інтелект</i>
Законспектувати	Критерии развития интеллекта. Феноменологический подход // Холодная М.А. Психология интеллекта. Парадоксы исследования. – 2-е изд., перераб. и доп. – СПб.: Питер, 2002. – С.37-41.
Реферат	<ul style="list-style-type: none"> • Порівняльна характеристика інтелектуальної поведінки людини і тварин. • Проблеми вивчення інтелекту: історичний огляд. • Проблеми вікової динаміки практичного інтелекту.

Завдання для самостійної роботи

<ul style="list-style-type: none"> ▪ опрацювати питання ▪ опрацювати основні поняття ▪ законспектувати статтю 	2 години 0,5 години 0,5 години
--	--------------------------------------

Оцінювання

▪ усна відповідь на питання	1 оцінка
▪ тест	1 оцінка

Література

Основна література

1. Дружинин В.Н. Психология общих способностей. – СПб.: Питер, 2000. – 368 с. (С. 24-33, 40-50)
2. Когнитивная психология / Р. Солсо. – 6-е изд. – СПб.: Питер, 2006. – 589 с. (С.354-368)
3. Холодная М.А. Психология интеллекта. Парадоксы исследования. – 2-е изд., перераб. и доп. – СПб.: Питер, 2002. – 272 с. (94-103)
4. Дружинин В.М. Когнитивные способности: структура, диагностика, развитие. – М. ПЕР СЭ, СПб: ИМАТОН, 2001. – 224 с.

Додаткова література

5. Андерсон Дж. Когнитивная психология. 5-е изд. – СПб.: Питер, 2002. – 496 с.
6. Обухова Л.Ф. Детская психология: теории, факты, проблемы. – Издание 3-е, стереотипное. – М.: Тривола, 1998. – 352 с.
7. Пиаже Ж. Природа интеллекта // Хрестоматия по общей психологии. Психология мышления. Под ред. Ю.Б.Гиппенрейтер, В.В. Петухова. – М., Изд-во Моск. Ун-та, 1981. – 400 с.
8. Перро-Клермон А.-Н. Роль социальных взаимодействий в развитии интеллекта детей. – М.: Педагогика, 1991. – 248 с.
9. Стернберг Р. Практический интеллект. – СПб.: Питер, 2002. – 272 с.
10. Сухарев В.А. Психология интеллекта. – Донецк: Сталкер, 1997. – 405 с.

Інформаційні ресурси: електронна хрестоматія до курсу, комплекс тестових завдань у ZDU «PROJECT»

Контрольні питання:

1. Дайте визначення поняттям «інтелект», «розумовий розвиток», «розумові здібності».

2. Проаналізуйте поняття інтелекту у психології.
3. Які функції інтелекту у психології. Дайте визначення поняттям «асиміляція», «акомодація».
4. Перерахуйте основні компоненти факторної моделі інтелекту (за Ч. Спірменом).
5. Перерахуйте основні компоненти факторної моделі інтелекту (за Дж. Гілфордом).
6. Дайте визначення поняттям «дивергентне мислення», «конвергентне мислення».
7. Охарактеризуйте структуру інтелекту за Р.Б.Кеттеллом.
8. Опишіть монометричний підхід Г.Айзенка.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 21

Тема 21. МІСЦЕ ІНТЕЛЕКТУ У СТРУКТУРІ ПСИХІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ОСОБИСТОСТІ

Мета: формування уявлень студентів про проблеми зв'язку інтелекту з мотивацією та продуктивністю діяльності; особистісні властивості та інтелект; проблеми штучного інтелекту.

Професійна спрямованість: усвідомлення інтелекту та власних особистісних властивостей в навчальній та професійній діяльності.

План:

1. Проблеми зв'язку інтелекту з мотивацією та продуктивністю діяльності.
2. Особистісні властивості та інтелект.
3. Інтелект та мовлення.
4. Проблеми штучного інтелекту.

Основні поняття	<i>розумові здібності, штучний інтелект, внутрішнє мовлення, кодування інформації, талант, інтелектуальна обдарованість, креативність</i>
------------------------	---

Законспектувати	Дружинин В.Н. Интеллект и продуктивность деятельности: модель «интеллектуального диапазона» // Психологический журнал. – 1998. – №2.
------------------------	--

Завдання для самостійної роботи

▪ опрацювати питання	1 година
▪ опрацювати основні поняття	0,5 години
▪ законспектувати статтю	0,5 години

Оцінювання

▪ усна відповідь на питання	1 оцінка
▪ тест	1 оцінка

Література

Основна література

1. Дружинин В.Н. Психология общих способностей. – СПб.: Питер, 2000. – 368 с. (129-136)
2. Холодная М.А. Психология интеллекта. Парадоксы исследования. – 2-е изд., перераб. и доп. – СПб.: Питер, 2002. – 272 с. (С. 148-153)

Додаткова література

10. Андерсон Дж. Когнитивная психология. 5-е изд. – СПб.: Питер, 2002. – 496 с.
11. Веккер Л.М. Психологические процессы. – Л.: Изд-во Ленингр. ун-та, 1976. – Т. 2. Мышление и интеллект. – 342 с.
12. Когнитивная психология / Р. Солсо. – 6-е изд. – СПб.: Питер, 2006. – 589 с.
13. Стернберг Р. Практический интеллект. – СПб.: Питер, 2002. – 272 с

Інформаційні ресурси: електронна хрестоматія до курсу, комплекс тестових завдань у ZDU «PROJECT»

Контрольні питання:

1. Дайте визначення поняттям «штучний інтелект», «внутрішнє мовлення», «розумові здібності», «креативність», «інтелектуальна обдарованість».
2. Проаналізуйте проблеми зв'язку інтелекту з мотивацією та продуктивністю діяльності.
3. Визначте особливості інтелекту та мовлення.
4. Охарактеризуйте особистісні властивості та інтелект.
5. Проаналізуйте проблему штучного інтелекту.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 22.

Тема 22. МИСЛЕННЯ, МОВЛЕННЯ, ІНТЕЛЕКТ

Мета: формувати у студентів уявлення про зміст та механізми розуміння мовлення

Професійна спрямованість: усвідомлення чинників розуміння мовлення як умови успішності діяльності.

1. Взаємозв'язок мислення, мовлення, інтелекту.
2. Мова, мовленнєва діяльність, знак.
3. Слово та поняття. Висловлювання та думка.
4. Мислення як основа логіки. Основні способи мислення: індукція, дедукція.
5. Поняття, сдження, умовисновки

Основні поняття	<i>мовлення, поняття, висловлювання, логіка, логічна структура, індуктивне мислення, дедуктивне мислення, умовисновок.</i>
Законспектувати	Нейропсихологические механизмы устной речи // Соботович Е.Ф. Речевое недоразвитие у детей и пути его коррекции (Дети с нарушением интеллекта и моторной алалией): Учеб. пособие для студентов. — М.: Классике Стиль, 2003. — С. 11-15.

Практична частина:

1. Дайте аргументовані відповіді на запитання:
 - Чи існують слова без значення? Чи існує значення без слова?
 - Чому мова не може бути продуктом однієї людини?
2. Поясніть, щоробить слово словом. Чому поєднання звуків «дім», «цукор», «пожежа», «рука» є словами, а поєднання «зім», «цкор» «пожрежа», «кару» ми не вважаємо словами?
3. Які з вказаних факторів є власне мовленнєвими: комунікабельність, карсномовність, граматично незв'язне мовлення, заїкання, темп мовлення, ораторське мистецтво.

Завдання для самостійної роботи

▪ опрацювати питання	1,5 години
▪ опрацювати основні поняття	0,5 години

Оцінювання

▪ пройти перевірку рівня засвоєння знань з теми, яка виносилася на самостійне опрацювання, на індивідуальній консультації у викладача	1 оцінка
---	----------

Література

Основна література

1. Лурия А.Р. Лекции по общей психологии. – СПб.: Питер, 2005. – С. 247-298.
2. Когнитивная психология / Р. Солсо. – 6-е изд. – СПб.: Питер, 2006. – 589 с. (С.294-307).
3. Маклаков А.Г. Общая психология. – СПб.: Питер, 2002. – 592 с.

Додаткова література

4. Выготский Л.С. Психология развития человека. – М.: Изд-во Смысл; Изд-во Эксмо, 2006. – 1136 с.
5. Лурия А. Р. Язык и сознание. – Ростов – на – Дону: Феникс, 1998.
6. Андерсон Дж. Когнитивная психология. 5-е изд. – СПб.: Питер, 2002. – 496 с. (С. 372-389).
7. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии. – СПб: Питер, 2001. – 702 с (С.394-397).
8. Свааб Д. Ми- це наш мозок. Пер. О.Коцюби. – Харків: КСД, 2016 – 496 с.
9. Старовойтенко Е.Б Современная психология: формы нтеллектуальной жизни. – М.: Академический проект, 2001. – 544 с.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 23.

Тема 23. РОЗВИТОК ТА ПАТОЛОГІЯ МОВЛЕННЯ

Мета: формувати у студентів уявлення про зміст та механізми розуміння мовлення

Професійна спрямованість: усвідомлення чинників розуміння мовлення як умови успішності діяльності.

1. Вплив середовища на дозрівання мовних центрів: внутрішньотривний період та раннє дитинство.
2. Розвиток мовлення дитини на різних етапах онтогенезу: фізіологічні, психологічні та педагогічні умови [2]
3. Порушення мовлення: первинні дефекти. Роль логопедії.

Основні поняття	<i>Мовнорухливий аналізатор, мовний вчинок, мовленнєві рухи, артикуляція, алалія</i>
Опрацювати	Формирование психологических механизмов речевой деятельности в процессе нормального онтогенеза \ Соболев Е.Ф. Речевое недоразвитие у детей и пути его коррекции (Дети с нарушением интеллекта и моторной алалией): Учеб. пособие для студентов. — М.: Классика Стиль, 2003. — С. 15-23.

Практична частина:

Дайте аргументовану відповідь на питання:

1. Мовлення окремої людини може зазнавати патологічних змін. Чи можна те саме сказати про мову?
2. Підберіть літературні приклади, які ілюстрували б значення слова і мови у розвитку людини

Завдання для самостійної роботи

■ опрацювати питання	1,5 години
■ опрацювати основні поняття	0,5 години

Оцінювання

■ пройти перевірку рівня засвоєння знань з теми, яка виносилася на самостійне опрацювання, на індивідуальній консультації у викладача	1 оцінка
---	----------

Література

Основна література

1. Выготский Л.С. Психология развития человека. — М.: Изд-во Смысл; Изд-во Эксмо, 2006. — 1136 с.
2. Жинкин Н.И. Психологические основы развития речи \ Жинкин Н.И. Язык. Речь. Творчество. — М., 1998.
3. Лурия А.Р. Лекции по общей психологии. — СПб.: Питер, 2005. — С. 247-298.

Додаткова література:

4. Когнитивная психология / Р. Солсо. — 6-е изд. — СПб.: Питер, 2006. — 589 с. (С.294-307).
5. Андерсон Дж. Когнитивная психология. 5-е изд. — СПб.: Питер, 2002. — 496 с. (С. 372-389).
6. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии. — СПб: Питер, 2001. — 702 с (С.394-397).

ЗАВДАННЯ ДО ПІДСУМКОВОЇ МОДУЛЬНОЇ РОБОТИ 5

Умовою допуску до ПМР є проходження перевірки рівня засвоєння знань з теми, яка виносилася на самостійне опрацювання.

I. Тестові завдання (4 завдання, за правильне виконання завдання – 5 балів). Максимальна кількість балів – 20.

Відносно стійка структура розумових здібностей людини, що забезпечує отримання нової інформації та адаптації до оточуючого середовища:

а) розум; б) інтелектуальний стиль; в) інтелект; г) мудрість.

II. Теоретичні завдання (оцінюються від 0 до 30 балів).

Максимальна кількість балів – 30.

1. Загальне поняття про інтелект та його функції.
2. Історія розвитку психології інтелекту.
3. Когнітивний розвиток особистості: підхід Ж. Піаже.
4. Когнітивний розвиток особистості: проблеми суспільної детермінації розумового розвитку особистості (Л.С. Виготський).
5. Факторні моделі інтелекту: модель Ч. Спірмена; модель Л. Терстоуна.
6. Факторні моделі інтелекту: модель Дж. Гілфорд.
7. Когнітивна модель практичного інтелекту Р. Стернберг.
8. Ієрархічні моделі інтелекту Д. Векслера, Л. Хамфрейса.
9. Теорія інтелекту як форми організації ментального досвіду М.О. Холодної.
10. Інтелект та мотивація.
11. Особистісні властивості та інтелект.
12. Вплив спадковості і середовища. Інтелектуальний розвиток дитини в сім'ї.
13. Інтелект та творчість.
14. Інтелект та мовлення.
15. Поняття про мислення як основу інтелектуальної діяльності людини.
16. Мислення: освоєння понять.
17. Мислення як процес вирішення задач.

III. Професійно-орієнтоване завдання.

Максимальна кількість балів – 50. Виконується за алгоритмом роботи над ПОЗ:

I. ЕТАП ПЕРВИННОГО АНАЛІЗУ ПРОБЛЕМИ:

- 1.1. Категоріально-термінологічне довизначення проблеми, з якою звернулися до психолога (уточнення проблеми, її переформулювання з використанням базових психологічних категорій, понять та термінів).
- 1.2. Формування реалістичних очікувань у людини, яка звернулася за допомогою та визначення напрямків практичної роботи психолога.

II. ПЛАНОВО-ПІДГОТОВЧИЙ ЕТАП

- б. Аналіз власного досвіду виконання подібних завдань при вивченні навчальних дисциплін та проходженні практик
- 2.2. Підбір і аналіз літератури та формулювання припущень про причини виникнення проблеми
- 2.3. Консультація з фахівцями (в першу чергу це спеціалісти з окремих дотичних до психології галузей (соціологія, психіатрія, педіатрія, дефектологія, правознавство тощо), а також психологи – визнані авторитети в окремих аспектах вашої проблеми)

III. ЕТАП ПРАКТИЧНОЇ РОБОТИ (розв'язання ПОЗ на основі теоретичного аналізу спеціалізованої літератури (із посиланням на першоджерела п.2.2. Алгоритму). Відповідь повинна бути підкріплена прикладами із художньої літератури, результатів експериментальних досліджень або власного досвіду.

V. ЕТАП САМОАНАЛІЗУ ТА ГРУПОВОЇ РЕФЛЕКСІЇ

Приклади ПОЗ до модуля 5.

1. До психолога звернувся керівник торгової фірми: «Наша фірма розширюється, тому виникла потреба у наборі нових співробітників. Ми влаштовуємо курси підготовки молодих працівників, але

після закінчення цих курсів не всі можуть ефективно працювати. Як можна визначити компетентність молодих працівників». На основі теорії практичного інтелекту Р. Стернберга визначте структуру та критерії компетентності торгових працівників при вирішенні практичних проблем.

2. До психолога звернулася молода вчителька початкових класів: «Як правильно навчити учнів розв'язувати приклади на кілька дій (на уроках математики), виконувати розбір речення (на уроках мови) тощо». На основі теорії поетапного формування розумових дій П.Я. Гальперіна обґрунтуйте вимоги до алгоритму формування розумових дій, визначте основні етапи формування дії (на прикладі одного із описаних видів дій).
3. На основі знань про мислення як процес розв'язання творчих задач проаналізуйте процес розв'язання Вами проблеми чи задачі (навчальної, професійної, побутової). Підберіть приклади для ілюстрації способів та етапів вирішення задач у різних видах діяльності.
4. На основі знань про види установок мислення у процесі прийняття рішення проаналізуйте власні ресурси прийняття рішення у різних ситуаціях за планом: домінуючі установки, їх зміст та мета, типові ситуації застосування установок цього виду у процесі прийняття рішення.
5. Проаналізуйте структуру власного інтелекту з позицій однієї з відомих Вам моделей за планом: зміст поняття „інтелект”, функції, структура інтелекту, рушійні сили, ресурси для розвитку..
6. До психолога звернулася вчителька: «У мене в класі є учні, успішність яких залежить від бажання (як тільки захочуть, вчаться дуже добре), а є учні, які ніби й хотіли б, вчаться досить посередньо». На основі знань про взаємозв'язок інтелекту і мотивації визначте умови підвищення навчальної успішності учнів.

ЗАВДАННЯ ДО ПІДСУМКОВОЇ МОДУЛЬНОЇ РОБОТИ 5

Умовою допуску до ПМР є проходження перевірки рівня засвоєння знань з теми, яка виносилася на самостійне опрацювання.

I. Тестові завдання (4 завдання, за правильне виконання завдання – 5 балів). Максимальна кількість балів – 20.

Відносно стійка структура розумових здібностей людини, що забезпечує отримання нової інформації та адаптації до оточуючого середовища:

а) розум; б) інтелектуальний стиль; в) інтелект; г) мудрість.

II. Теоретичні завдання (оцінюються від 0 до 30 балів).

Максимальна кількість балів – 30.

1. Поняття про мовлення, зв'язок з іншими психічними процесами.
2. Функції мовлення і слова; мова і мовлення (Леонтьєв О.О.).
3. Зв'язок мислення і мовлення. Внутрішнє мовлення. Синтаксичні моделі.
4. Значення слова та його психологічна структура. Мовний знак.
5. Мова, мовленнєва діяльність, знак.
6. Слово та поняття. Висловлювання та думка.
7. Мислення як основа логіки. Основні способи мислення: індукція, дедукція.
8. Поняття, сдження, умовисновки
9. Мовленнєвий аналізатор та його функції (підхід О.Р.Лурії).
10. Нейрофізіологічні механізми усного мовлення. Центри Верніке і Брока.
11. Мовленнєві функції півкуль.
12. Висловлювання як одиниця мовлення. Кодування і декодування мовленнєвого висловлювання.
13. Види висловлювань та їх структура
14. Розуміння мови у когнітивній психології: синтаксична модель, синтаксичний та семантичний аналіз.
15. Мовлення як процес словесного спілкування. Смісловий підтекст

III. Професійно-орієнтоване завдання.

Максимальна кількість балів – 50. Виконується за алгоритмом роботи над ПОЗ:

I. ЕТАП ПЕРВИННОГО АНАЛІЗУ ПРОБЛЕМИ:

- 1.1. Категоріально-термінологічне довизначення проблеми, з якою звернулися до психолога (уточнення проблеми, її переформулювання з використанням базових психологічних категорій, понять та термінів).
- 1.2. Формування реалістичних очікувань у людини, яка звернулася за допомогою та визначення напрямків практичної роботи психолога.

II. ПЛАНОВО-ПІДГОТОВЧИЙ ЕТАП

- с. Аналіз власного досвіду виконання подібних завдань при вивченні навчальних дисциплін та проходженні практик
- 2.2. Підбір і аналіз літератури та формулювання припущень про причини виникнення проблеми
- 2.3. Консультація з фахівцями (в першу чергу це спеціалісти з окремих дотичних до психології галузей (соціологія, психіатрія, педіатрія, дефектологія, правознавство тощо), а також психологи – визнані авторитети в окремих аспектах вашої проблеми)

III. ЕТАП ПРАКТИЧНОЇ РОБОТИ (розв'язання ПОЗ на основі теоретичного аналізу спеціалізованої літератури (із посиланням на першоджерела п.2.2. Алгоритму). Відповідь повинна бути підкріплена прикладами із художньої літератури, результатів експериментальних досліджень або власного досвіду.

V. ЕТАП САМОАНАЛІЗУ ТА ГРУПОВОЇ РЕФЛЕКСІЇ

Приклади ПОЗ до модуля 2.

1. Проаналізуйте фрагмент повісті Л.Керолла «Аліса у Зазеркаллі». Прокоментуйте діалог персонажів: чому в Алісі постійно виникають проблеми із розумінням?
– Коли я живу якесь слово, – сказав Шалтай-Болтай доволі презирливо, – воно позначає те, що я хочу, щоб воно означало. Не більше і не менше.

- Питання в тому, – сказала Аліса, – чи можна взагалі заставити слоо позначати так багато різних речей.
- Питання в тому, – сказав Шалтай-Болтай, – хто з нас тут хазяїн, от і все....
- 2. Студент-першокурсник турбується про успішність навчання: «Я намагаюся все вчити, але матеріалу багато, заучувати не встигаю, а розуміти текст не завжди вдається. Чи є якісь закономірності розуміння тексту? Як цьому навчитися?»
- 3. Студент-першокурсниктаршокласник стурбований лвасною імпульсивністю: «Іноді рапляється так, що я не встигаю подумати, а слова вже самі «вискакують», а потім я жалю, що так сказав. А іноді обдумаєш, що сказати, а люди все дно розуміються неправильно. Чому думаєш правильно, я виразити думку не виходить?»
- 4. Вчителька початкових класів хвилюється, що діти не можуть навчитися висловлювати розгорнуту думку, відповідають односкладними реченнями, слова вживають тільки у прямому значенні. Про метафоричність мовлення навіть не йдеться. Чи існують закономірності розвитку мовлення, які пояснюють такі особливості? Чо можна розвивати цю здатність?
- 5. Поясніть, коли різні люди говорять одні і ті самі слова, то інші розуміють їх по-різному. Відомо, що інтонація, з якою вимовляється текст, впливаж наа його розуміння слухачами. Чому так відбувається? В чому відмінність значення слова та смислу?

ВИМОГИ ДО ЕКЗАМЕНУ

- Володіння теоретичним матеріалом з тем курсу.
- Пройдено перевірку рівня засвоєння знань з тем, які виносилися на самостійне опрацювання, на індивідуальній консультації у викладача.

Структура екзаменаційного білету.

Екзаменаційний білет включає **три види** завдань.

I. Тестове завдання (максимальна кількість балів - 20).

Приклад тестового завдання:

Оберіть один із запропонованих варіантів відповіді

Психічний процес запам'ятання, збереження та відтворення інформації:

а) увага; б) відчуття; в) сприймання; г) пам'ять.

II. Теоретичне питання (максимальна кількість балів - 30).

III. Практичне (професійно-орієнтоване) завдання (максимальна кількість балів – 50).

ПИТАННЯ ДО ЕКЗАМЕНУ

Теоретичні питання

1. Поняття про механізми оволодіння діяльністю. Психологічний зміст поняття наслідування у психології. Наслідування як механізм освоєння діяльності.
2. Основні види наслідування. Форми та функції наслідування в онтогенезі.
3. Поняття уміння: структура, види та динаміка.
4. Поняття навички: види, динаміка формування навичок; взаємодія навичок (індукція, інтерференція).
5. Фактори, що впливають на формування умінь та навичок.
6. Поняття про звичку та її роль у виконанні діяльності. Закони формування звичок
7. Поняття психічної регуляції діяльності. Рівнева організація саморегуляції діяльності.
8. Модель регуляції діяльності О.О. Конопкіна.
9. Планування та прийняття рішення як центральні компоненти регуляції діяльності.
10. Структура діяльності: мотиваційно-особистісний компонент, мотиви та свідомість, мотиви та особистість, розвиток мотивів (О.М. Леонтьєв), поняття внутрішньої діяльності.
11. Загальне поняття про інтелект та його функції
12. Когнітивний розвиток особистості: підхід Ж. Піаже; проблеми суспільної детермінації розумового розвитку особистості (Л.С. Виготський);
13. Факторні моделі інтелекту: модель Ч. Спірмена, Л. Терстоуна; модель Дж. Гілфорда.
14. Когнітивна модель практичного інтелекту Р. Стернберга.
15. Теорія інтелекту як форми організації ментального досвіду М.О. Холодної.
16. Зв'язок інтелекту з індивідуально-психологічними властивостями та мотивацією особистості.
17. Інтелект та мовлення
18. Поняття про мислення як основу інтелектуальної діяльності людини.
19. Мислення як процес вирішення задач.
20. Визначення уваги. Основні характеристики уваги. Функції уваги.
21. Фактори, що визначають увагу.
22. Теорії уваги: проблема уваги у роботах В. Вундта, У. Джемса, Т. Рібо.
23. Теорії уваги: когнітивні теорії уваги; діяльнісна теорія уваги.
24. Особистісна зумовленість уваги: увага як результат дії установки; інтереси та увага особистості; увага та звичка
25. Взаємозв'язок уваги із сприйманням. Апперцепція. Зв'язок уваги з пам'яттю та мисленням.
26. Увага як регулятор психічної діяльності особистості: увага як перцептивна дія; увага і моторна дія; увага як вольова дія.
27. Розвиток уваги особистості. Патологія уваги
28. Особистісна зумовленість розсіяності уваги
29. Загальне поняття про властивості уваги: обсяг, стійкість, концентрація, розподіл та переключення уваги.
30. Основні види уваги: недовільна; довільна; післядовільна увага.

31. Поняття про відчуття та сприймання у психології. Єдність відчуттів та сприймання як основа пізнавальної діяльності людини.
32. Психофізика та психофізіологія відчуттів та сприймання.
33. Теорії відчуттів та сприймання
34. Класифікація відчуттів: зорове відчуття; смакові відчуття.
35. Класифікація відчуттів: слухове відчуття; нюхові відчуття;
36. Тактильні відчуття: види та функції (відчуття дотику, тиску, температурні та больові)
37. Властивості сприймання: константність сприймання; предметність сприймання; цілісність сприймання.
38. Властивості сприймання: осмисленість та узагальненість сприймання.
39. Організація зорового сприймання: сприймання форми, глибини.
40. Організація слухового сприймання.
41. Сприймання часу. Ілюзії сприймання
42. Сприймання руху. Ілюзії сприймання
43. Розвиток відчуттів та сприймання. Патологія відчуттів та сприймання.
44. Сприймання як специфічна перцептивна діяльність.
45. Основні властивості відчуттів: якість та тривалість відчуттів; локалізація відчуттів.
46. Основні властивості відчуттів: інтенсивність відчуттів; закон Вебера-Фехнера; пороги чутливості.
47. Закономірності відчуттів: адаптація відчуттів та її види; сенсibilізація відчуттів, синестезія відчуттів; компенсаторні можливості відчуттів.
48. Загальне поняття про пам'ять. Функції пам'яті.
49. Фізичні та фізіологічні основи пам'яті. теорія ревербераційних кіл; хімічні та біохімічні передумови пам'яті; мозкова організація процесів пам'яті (дослідження О.Р. Лурії).
50. Проблема пам'яті у роботах асоціаністів, біхевіористів, психоаналітиків.
51. Пам'ять в гештальтпсихології та у когнітивній психології.
52. Діяльнісна основа пам'яті (у роботах Л.С. Виготського, О.В. Запорожця, А.О.Смірнова).
53. Запам'ятовування як процес кодування інформації. Види запам'ятовування.
54. Закономірності та прийоми запам'ятовування. Можливості мнемоніки.
55. Вплив смислової організації та структури діяльності на успішність запам'ятовування.
56. Закономірності довільного та недовільного запам'ятовування (за роботами П.І. Зінченка, А.О. Смірнова).
57. Забування. Фізіологічні основи забування інформації
58. Збереження інформації як процес пам'яті. Образи пам'яті.
59. Закономірності забування. Повне та часткове забування.
60. Закономірності впізнавання. Відтворення.
61. Індивідуальні особливості пам'яті та показники їх аналізу. Властивості пам'яті. Типи пам'яті.
62. Розвиток процесів пам'яті.
63. Види пам'яті: моторна, чуттєва, афективна, логічна.
64. Поняття про мовлення, зв'язок з іншими психічними процесами.
65. Функції мовлення і слова; мова і мовлення (Леонтьєв О.О.).
66. Зв'язок мислення і мовлення. Внутрішнє мовлення. Синтаксичні моделі.
67. Значення слова та його психологічна структура. Мовний знак.
68. Неусвідомлювані складові у слова та семантичних зв'язків.
69. Мова, мовленнєва діяльність, знак.
70. Слово та поняття. Висловлювання та думка.
71. Основні способи мислення і оформлення думки: індукція, дедукція.
72. Поняття, судження, умовисновки
73. Мовленнєвий аналізатор та його функції (підхід О.Р.Лурії).
74. Нейрофізіологічні механізми усного мовлення. Центри Верніке і Брока.
75. Мовленнєві функції півкуль.
76. Висловлювання як одиниця мовлення. Кодування і декодування мовленнєвого висловлювання.
77. Види висловлювань та їх структура
78. Розуміння мови у когнітивній психології: синтаксична модель, синтаксичний та семантичний аналіз.
79. Мовлення як процес словесного спілкування. Словесний підтекст

80. Розвиток мовлення дитини на різних етапах онтогенезу: фізіологічні, психологічні та педагогічні умови.

Практичні (професійно-орієнтовані) завдання

1. На основі матеріалів експериментів А. Бандури та Є.В. Субботського поясніть, чому популярними серед дошкільників є ігри типу «Дочки-матері», «Лікар», «Автобус», «Черепашки Ніндзя».
2. До психолога звернулася вихователька старшої групи ДНЗ: «Останнім часом діти стали грати у дивні ігри «Бригада», «Черепашки Ніндзя», «Салон краси». Варто одному почати грати, всі одразу починають повторювати. Чому так змінилися ігри, чому діти не грають просто конструктором чи ляльками». Охарактеризуйте чинники та особливості проявів наслідування в ігровій діяльності старших дошкільників. До якого з видів наслідування можна віднести ці ігри.
3. До психолога звернулися батьки учнів-першокласників: «Чи потрібно формувати в учнів навчальні навички, адже у майбутньому ці дії їм не знадобляться». На основі знань про структуру та динаміку навичок проаналізуйте їх вплив на ефективність навчальної діяльності учнів-першокласників та студентів та обґрунтуйте доцільність формування навчальних навичок.
4. Студенти-першокурсники звернулися до психолога за консультацією: «Нам потрібно навчитися швидко «друкувати» на комп'ютері, оскільки всі завдання здаються в роздрукованому або електронному вигляді». Проаналізуйте умови ефективності та представте перелік вправ, спрямованих на формування навичок роботи на комп'ютері для студентів-першокурсників.
5. До психолога звернувся інструктор автошколи: «Я давно працюю, бачив багатьох учнів. Останнім часом помітив, що в учнів різні «стратегії» водіння: хтось вчиться навмання, допускаючи багато помилок, а хтось діє ніби за якимось внутрішнім планом. Можливо можна розробити загальний алгоритм». На основі знань про механізми формування рухових умінь з повною та неповною орієнтувальною основою (за П.Я. Гальперіним) поясніть інструктору основні вимоги до алгоритму з формування дій з повною орієнтувальною основою.
6. На основі структурно-функціональної моделі саморегуляції діяльності (О.О. Конопкіна), розробіть покрокову програму саморегуляції діяльності при виконанні Вами одного із навчальних завдань (підготовка до ПМР, написання реферату тощо).
7. До психолога звернувся керівник торгової фірми: «Наша фірма розширюється, тому виникла потреба у наборі нових співробітників. Ми влаштовуємо курси підготовки молодих працівників, але після закінчення цих курсів не всі можуть ефективно працювати. Як можна визначити компетентність молодих працівників». На основі теорії практичного інтелекту Р. Стернберга визначте структуру та критерії компетентності торгових працівників при вирішенні практичних проблем.
8. До психолога звернулася молода вчителька початкових класів: «Як правильно навчити учнів розв'язувати приклади на кілька дій (на уроках математики), виконувати розбір речення (на уроках мови) тощо». На основі теорії поетапного формування розумових дій П.Я. Гальперіна обґрунтуйте вимоги до алгоритму формування розумових дій, визначте основні етапи формування дії (на прикладі одного із описаних видів дій).
9. На основі знань про мислення як процес розв'язання творчих задач проаналізуйте процес розв'язання Вами проблеми чи задачі (навчальної, професійної, побутової). Підберіть приклади для ілюстрації способів та етапів вирішення задач у різних видах діяльності.
10. Проаналізуйте структуру власного інтелекту з позицій однієї з відомих Вам моделей за планом: зміст поняття «інтелект», функції, структура інтелекту, рушійні сили, ресурси для розвитку.
11. На основі знань про види установок мислення у процесі прийняття рішення проаналізуйте власні ресурси прийняття рішення у різних ситуаціях за планом: домінуючі установки, їх зміст та мета, типові ситуації застосування установок цього виду у процесі прийняття рішення.
12. До психолога звернувся керівник рекламної агенції: «Ми розробляємо світлову рекламу нового магазину. Як привернути увагу споживачів». Охарактеризуйте умови та фактори, які дозволяють передбачати, на чому буде концентруватися увага глядачів різних категорій при сприйманні реклами. Проілюструйте на прикладі реклами конкретного продукту.
13. До психолога звернулася калсний керівник 8-го класу: «Вчителі скаржаться, що частина учнів класу на уроках неухажні, не можуть зосередитися на виконанні завдань. Як можна розвинути уважність

- учнів?» На основі теоретичних відомостей з загальної та вікової психології визначте зміст, структуру та умови розвитку уважності як особистісної риси. Запропонуйте кілька вправ з розвитку уважності як особистісної риси у підлітковому віці.
14. На основі знань закономірностей виникнення недовільної уваги, визначте основні фактори, що сприятимуть приверненню уваги споживачів реклами до певного продукту (Наприклад, світлова реклама побудована так, що світло то спалахує, то гасне). Неведіть власні приклади.
 15. Проаналізуйте фактори, які визначають зосередження довільної уваги студентів на лекції (працівників на робочому місці). Які заходи будуть доцільними для додаткової стимуляції довільної уваги? Проілюструйте власними прикладами.
 16. На основі положень однієї з відомих Вам теорій уваги поясніть зв'язок її зв'язок з установкою у наступних ситуаціях:
 - глядачі серіалів одразу помічають зміну акторів у звичних ролях;
 - у компанії дівчина звертає увагу на чоловіків, які відповідають її уявленням про чоловічу привабливість.
 17. Ви працюєте шкільним психологом. До Вас звернулася матір Олега Г., учня 3-го класу: «У мого сина, мабуть, проблеми з увагою. Вчителька постійно скаржиться, що він розсіяний, на уроці «відсутній», мріє про щось, нічого не чує. Якщо починає виконувати завдання, то швидко відволікається робить багато помилок. Як навчити його бути уважним». На основі теоретичних знань із загальної та вікової психології визначте можливі причини розсіяності у молодшому шкільному віці.
 18. До психолога звернувся тренер футбольної команди: «Футбол відноситься до травматичних видів спорту. Часто членам команди доводиться терпіти сильний біль. Чи існують психологічні способи зменшення відчуттів болю». На основі відомостей про механізми блокування болю визначте способи суб'єктивного зменшення больових відчуттів спортсменів під час матчу.
 19. До психолога звернувся молодий лікар-терапевт: «Хворі по-різному відчують і реагують на біль. Деякі з них цікавляться, чи можна за допомогою «психологічних» чинників впливати на біль». На основі знань про суб'єктивні фактори виникнення болю розробіть і запропонуйте лікареві рекомендації щодо переживання болю. Про які з них пацієнтам не варто знати?
 20. На основі відомостей про закономірності та властивості відчуттів поясніть, чому учні художньої школи здатні розрізняти більшу кількість відтінків кольорів, а учні музичної школи – тони і півтони, порівняно з учнями, що не займаються образотворчим мистецтвом чи музикою.
 21. На основі теоретичних відомостей про особливості сприймання кольорів проаналізуйте поняття „вдала” та „невдала” кольорова гамма”, які використовуються дизайнерами. Обґрунтуйте власну позицію щодо „вдалої кольорової гамми”
 22. На основі знань про особливості сприймання форми та розмірів проаналізуйте думку, що особам із надмірною вагою рекомендовано носити речі із поздовжньою смугою та не носити білого. І навпаки, особи худі мають носити речі у поперечну смугу переважно білого кольору.
 23. До психолога звернулася випускниця школи: «Кажуть, що чекати майбутнього найважче. У мене попереду екзамени. Я постійно відчуваю тривогу. Хочу, щоб прийшло це майбутнє, і боюсь». На основі знань про ефекти сприймання часу визначте особливості сприймання майбутнього.
 24. У дорослому віці люди мають значну кількість спогадів, але оцінюють їх по-різному, а тому по-різному сприймають власну історію. На основі знань про ефекти сприймання часу визначте особливості сприймання минулого.
 25. Ви працюєте психологом у дошкільному закладі. До Вас звернулася матір 5-річної Олени Г.: «Порадьте, що нам робити. Наша Олена, з малечку не любить вчити вірші. Мабуть, тому що у неї це погано виходить. Вивчення вірша для нас завжди мало не трагедія, я нервую, вона плаче. А скоро в школу, там так багато треба вчити напам'ять!» На основі теоретичних знань із загальної та вікової психології проаналізуйте особливості і запропонуйте окремі вправи для розвитку довільного запам'ятовування у дошкільному віці.
 26. Ви працюєте шкільним психологом. До Вас звернулася матір Василя Г., учня 3-го класу: «Порадьте, що нам робити. Наш Василь, з малечку не любить вчити вірші. Мабуть, тому що у нього це погано виходить. Вивчення вірша для нас завжди мало не трагедія, він нервує і я нервую. А в школі так багато треба вчити напам'ять!» На основі теоретичних знань із загальної та вікової психології

проаналізуйте особливості і запропонуйте окремі вправи довільного запам'ятання у молодшому шкільному віці.

27. На основі відомостей з вікової та загальної психології розробіть програму розвитку запам'ятання молодшими школярами віршів та прозових творів у навчальній діяльності.
28. Поясніть наведений приклад. Чому А. Біне не запам'ятав молитву. Французький психолог А. Біне не був віруючою людиною, а його жінка навпаки – була дуже віруючою. Щодня перед сном вона читала молитву та вимагала цього від чоловіка. Біне, не бажаючи образити дружину, покірно повторював за нею слова. Так тривало багато років. Однак, після стількох повторів А. Біне не зміг запам'ятати молитву та самостійно її відтворити.
29. Поясніть, чому інформація завжди легше відтворюється в тому ж самому контексті, в якому відбувалося запам'ятання. Наведіть аналогічні приклади. Розробіть програму відтворення інформації на основі цієї закономірності.
30. Поясніть дію механізмів пам'яті у прикладі: студент говорить викладачеві на екзамені, що знав білет, але забув. Чи можливо таке? Розробіть програму попередження забування матеріалу перед екзаменом.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ПМР ТА ЕКЗАМЕНАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Вид завдання	Оцінка	Вимоги до знань та умінь студентів
Тестове	5 балів	Правильна відповідь на тестове завдання.
	0 балів	Неправильна відповідь на тестове завдання.
<i>Максимальна кількість балів</i>	20 балів	
Теоретичне	0-9 балів	Несвідоме, механічне відтворення матеріалу зі значними помилками та прогалинами; судження необґрунтовані; недостатньо проявляється самостійність мислення. Відповідь містить стилістичні та граматичні помилки.
	10-16 балів	Свідоме відтворення матеріалу з незначними помилками; дещо порушено логічність та послідовність викладу; недостатньо проявляється самостійність мислення. Відповідь стилістично правильна, містить незначні граматичні помилки.
	17-23 бали	Свідоме і повне відтворення матеріалу з деякими неточностями у другорядному матеріалі; виклад матеріалу достатньо обґрунтований, дещо порушено послідовність викладу. Відповідь стилістично та граматично правильна.
	24-30 балів	Виклад матеріалу глибоко обґрунтований, логічний, переконливий. Відповідь містить власні приклади, що свідчить про творче застосування матеріалу. Відповідь стилістично та граматично правильна.
<i>Максимальна кількість балів</i>	30 балів	
Професійно-орієнтоване	50-46 балів	<ul style="list-style-type: none"> • Аналіз ситуації базується на отриманих теоретичних знаннях • Проблему сформульовано у наукових термінах • Правильно визначено основні поняття та категорії, що описують ситуацію • Відповідь містить детальне наукове пояснення описаних фактів. Інтерпретація містить узагальнену характеристику досліджуваного явища, описуються можливі причини такого результату • Для ілюстрації підібрано власні приклади • Відповідь містить власні висновки автора. • Робота написана стилістично та граматично правильно з використанням професійних термінів.

	45-38 бали	<ul style="list-style-type: none"> • Аналіз ситуації базується на отриманих теоретичних знаннях. • Проблему сформульовано у наукових термінах. • Правильно визначено основні поняття та категорії, що описують ситуацію. • Відповідь містить детальне наукове пояснення описаних фактів. Інтерпретація містить узагальнену характеристику досліджуваного явища. • Відповідь ілюструється відповідними прикладами з підручників та посібників. • Відповідь містить власні висновки автора. • Робота написана стилістично та граматично правильно з використанням професійних термінів.
	30-37 балів	<ul style="list-style-type: none"> • Аналіз ситуації базується на отриманих теоретичних знаннях • Проблему сформульовано у наукових термінах • Частково визначено основні поняття та категорії, що описують ситуацію • Відповідь містить спробу наукового пояснення описаних фактів. Інтерпретація містить часткову характеристику досліджуваного явища. • Для ілюстрації підібрано приклад, описаний в підручнику або на лекції • Відповідь містить власні висновки автора. • У роботі є незначні стилістичні та граматичні помилки.
	0-29 балів	Є помилки у визначенні основних понять та наукового змісту ситуації. Пояснення базується на побутових уявленнях та не завершується власним висновком.
Максимальна кількість балів	50 балів	
Всього	100 балів	

ЗМІСТ

Вступ	4
Розподіл навчального часу за темами	5
Рекомендації до організації самостійної роботи	7
<i>Модуль 1</i> Оволодіння діяльністю	9
<i>Модуль 2</i> Психологія інтелекту.....	17
<i>Модуль 3</i> Психологія уваги.....	24
Вимоги до заліку.....	33
<i>Модуль 4</i> Психологія відчуттів та сприймання.....	35
<i>Модуль 5</i> Психологія пам'яті.....	43
Вимоги до екзамену	52
Критерії оцінювання	56